

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Sammanfattning

I betänkandet behandlas förslagen i budgetpropositionen för år 2007 om anslagen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård samt 29 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2006. Vidare behandlas Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens styrning av Naturvårdsverket (2005/06:RRS23) samt 3 följdmotioner till redogörelsen med 6 yrkanden.

I utgiftsområdet ingår politikområdet Miljöpolitik och del av politikområdet Forskningspolitik. Regeringens samordning av miljöpolitiken och ekologiskt hållbar utveckling har sin utgångspunkt i detta utgiftsområde samtidigt som åtgärder för en god miljö i stor utsträckning också finansieras inom ramen för andra utgiftsområden.

Finansutskottet har, efter yttrande från miljö- och jordbruksutskottet, föreslagit att riksdagen ska ställa sig bakom den av regeringen föreslagna utgiftsramen för utgiftsområdet på 4 615 427 000 kr. Utskottet tillstyrker, under förutsättning att riksdagen beslutar i enlighet med finansutskottets förslag, regeringens förslag om medelstillelse på anslagen och regeringens förslag till bemyndiganden. Utskottet har i övrigt inget att erinra mot regeringens redovisningar beträffande miljöpolitikens inriktning och resultatbedömning. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

I betänkandet finns fyra reservationer och tre särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	8
Miljöpolitikens mål, inriktning och resultatbedömning	8
Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens styrning av Naturvårdsverket	12
34:1 Naturvårdsverket	14
34:2 Miljöövervakning m.m.	16
34:3 Åtgärder för biologisk mångfald	16
34:4 Sanering och återställning av förorenade områden	18
34:5 Miljöforskning	19
34:6 Kemikalieinspektionen	20
34:7 Internationellt miljösamarbete och 34:8 Stockholms internationella miljöinstitut	21
34:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	21
34:10 Stöd till klimatinvesteringar	23
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	25
26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	25
Reservationer	27
1. Framtida klimatinvesteringsprogram, punkt 2 (s)	27
2. Framtida klimatinvesteringsprogram, punkt 2 (v)	27
3. Framtida klimatinvesteringsprogram, punkt 2 (mp)	28
4. Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens styrning av Naturvårdsverket, punkt 3 (mp)	29
Särskilda yttranden	30
1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 1 (s)	30
2. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 1 (v)	31
3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 1 (mp)	33
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	36
Proposition 2006/07:1	36
Redogörelse 2005/06:RRS23	36
Följdmotioner med anledning av redogörelse 2005/06:RRS23	37
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	37
<i>Bilaga 2</i>	
Utskottets förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 20	40

<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2007 inom utgiftsområde 20	41
<i>Bilaga 4</i>	
Miljömålsseminarium	42
<i>Bilaga 5</i>	
Bilder från Miljömålsseminariet	79

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård Riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2007 för ramanslag 34:2 Miljöövervakning m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kr under 2008–2010,

2. bemyndigar regeringen att under 2007 för ramanslag 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kr efter 2007,

3. bemyndigar regeringen att under 2007 för ramanslag 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 600 000 000 kr under 2008–2010,

4. bemyndigar regeringen att under 2007 för ramanslag 34:5 Miljöforskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kr under 2008–2010,

5. bemyndigar regeringen att under 2007 för ramanslag 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 340 000 000 kr 2008, 350 000 000 kr 2009 och 130 000 000 kr under 2010–2012,

6. för budgetåret 2007 anvisar anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt utskottets förslag i bilaga 2.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2006/07:1 utgiftsområde 20 punkterna 1–6 och avslår motionerna 2006/07:Fi244 yrkande 101, 2006/07:MJ266 yrkande 30, 2006/07:MJ318, 2006/07:MJ330, 2006/07:MJ337 yrkande 1, 2006/07:MJ362, 2006/07:MJ382 yrkande 7 och 2006/07:MJ390 yrkandena 33, 34, 41, 43 och 44.

2. Framtida klimatinvesteringsprogram

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:MJ266 yrkandena 3 och 4, 2006/07:MJ289 yrkandena 1 och 2, 2006/07:MJ339 yrkande 7, 2006/07:MJ380 yrkande 3, 2006/07:MJ391 yrkande 16 och 2006/07:N344 yrkande 9.

Reservation 1 (s)

Reservation 2 (v)

Reservation 3 (mp)

3. Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens styrning av Naturvårdsverket

Riksdagen avslår motionerna 2005/06: MJ31 yrkandena 1–3, 2005/06: MJ32 yrkande 1 och 2005/06: MJ33 samt lägger redogörelse 2005/06: RRS23 till handlingarna.

Reservation 4 (mp)

4. Hållbarhetskommision

Riksdagen avslår motion 2005/06: MJ32 yrkande 2.

Stockholm den 30 november 2006

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s)¹, Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Jeppe Johnsson (m), Carina Ohlsson (s)², Bengt-Anders Johansson (m), Ronny Olander (s)³, Anita Brodén (fp), Ann-Kristine Johansson (s)⁴, Sofia Arkelsten (m), Jan-Olof Larsson (s)⁵, Sven Gunnar Persson (kd), Osama Ali Maher (m), Wiwi-Anne Johansson (v)⁶, Lena Hallengren (s)⁷, Erik A Eriksson (c) och Maria Wetterstrand (mp)⁸.

^{1–8} Avstår från ställningstagande under punkt 1.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas regeringens förslag i budgetpropositionen för år 2007, volym 11, om anslagen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård samt 29 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2006. Utskottets förslag till beslut om anslag återfinns i bilaga 2 medan regeringens och oppositionspartiernas förslag i dessa delar återfinns i bilaga 3. Därutöver behandlas Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens styrning av Naturvårdsverket (2005/06:RRS23) och 3 följdmotioner till redogörelsen med sammanlagt 6 yrkanden.

I utgiftsområdet ingår politikområdet Miljöpolitik och del av politikområdet Forskningspolitik. Regeringens samordning av miljöpolitiken och ekologiskt hållbar utveckling har sin utgångspunkt i detta utgiftsområde samtidigt som åtgärder för en god miljö i stor utsträckning också finansieras inom ramen för andra utgiftsområden. Forskningspolitiken presenteras närmare under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. I politikområdet Miljöpolitik ingår bl.a. verksamheten vid Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. Vidare hör Stiftelsen institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Stockholms internationella miljöinstitut, Kärnavfallsfondens styrelse och AB Svenska Miljöstyrningsrådet till politikområdet. Andra myndigheter med verksamhet inom politikområdet är Boverket och Kustbevakningen. Eftersom riksdagen har beslutat om ändring av indelningen i utgiftsområden från år 2007 (se bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333) ingår inte längre politikområdet Miljöpolitikens anslag 34:1 Statens strålskyddsinstitut, 34:2 Statens kärnkraftinspektion: Förvaltningskostnader samt 34:3 Statens kärnkraftinspektion: Kärnsäkerhetsforskning i utgiftsområdet. Dessa anslag ingår i utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.

Budgetberedningen inom riksdagen är så utformad att riksdagen först tar ställning till fördelningen av utgifterna i statsbudgeten på utgiftsområden. Därefter tas ställning till anslagsfördelningen inom respektive utgiftsområde. Vad gäller utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård har finansutskottet, efter yttrande från miljö- och jordbruksutskottet, föreslagit att riksdagen ska ställa sig bakom de av regeringen föreslagna utgiftsramarna för budgetåret 2007 om 4 615 427 000 kr (bet. 2006/07:FiU1). Riksdagen kommer först den 6 december 2006 att ta ställning till finansutskottets förslag om fördelning av utgifterna i statsbudgeten på utgiftsområden. Miljö- och jordbruksutskottets här redovisade ställningstagande till anslagsfördelningen för budgetåret 2007 bygger på förutsättningen att riksdagen fastställer ramen för utgiftsområde 20 i enlighet med finansutskottets förslag.

Utskottet i samarbete med Miljömålsrådet anordnade den 26 oktober 2006 ett offentligt seminarium om uppföljningen och utvärderingen av arbetet med att nå Sveriges 16 miljö kvalitetsmål. Vid seminariet, som nedtecknades stenografiskt, presenterades resultaten från Miljömålsrådets femte årliga rapport om uppföljningen av Sveriges 16 miljömål (Miljömålen – Miljömålen på köpet, de Facto 2006). Anteckningarna, programmet och dokumentationen från seminariet återfinns i bilagorna 4 och 5.

Utskottets överväganden

Miljöpolitikens mål, inriktning och resultatbedömning

Propositionen

Mål och inriktning

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Riksdagen beslutade (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183) våren 1999 om 15 miljökvalitetsmål, som anger vilket tillstånd som ska uppnås i ett generationsperspektiv. Ytterligare ett miljökvalitetsmål beslutades (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3, rskr. 2005/06:48, 49) av riksdagen hösten 2005. Målen omfattar följande områden.

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Riksdagen har vidare beslutat (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU03, rskr. 2001/02:36) om ett antal delmål för miljökvalitetsmålen som anger att en viss miljökvalitet ska vara uppnådd eller att förändringar ska vara genomförda vid en viss tidpunkt för att miljökvalitetsmålen ska kunna uppnås inom en generation. Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö kompletterades med beslut om delmål (prop. 2000/01:65, 2000/01:MJU15, rskr. 2000/01:269) under våren 2001. Delmål för miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan beslutades (prop. 2001/02:55, bet. 2001/02:MJU10, rskr. 2001/02:163) under hösten 2001. Våren 2002 beslutade (prop. 2001/02:128, bet. 2001/02:BoU14, rskr. 2001/02:291) riksdagen om ytterligare ett delmål under miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Hösten 2003 beslutade (prop. 2002/03:117, bet. 2003/04:MJU4, rskr. 2003/04:13) riksdagen om ytterligare två delmål under miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Hös-

ten 2005 beslutade (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3, rskr. 2005/06:48, 49) riksdagen om tre delmål under miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv, två nya delmål under miljö kvalitetsmålet Frisk luft, fyra nya delmål under miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö samt ett nytt delmål under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Beslutet innebar också att nio delmål utgick och att sju delmål fick ändrad lydelse. Våren 2006 beslutade riksdagen (prop. 2005/06:145, bet. 2005/06:BoU9, rskr. 2005/06:365) om ett nytt delmål för energieffektivisering i bebyggelsen som ersätter delmålet om energianvändning i bebyggelsen m.m. under miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö.

Regeringen står fast vid de beslutade målen. I den mån regeringen bedömer att indelning i politikområden eller mål för dessa bör ändras återkommer regeringen vid ett senare tillfälle.

Det är av största vikt att Sverige har en genomtänkt strategi på alla nivåer – kopplad till miljö kvalitetsmålen – för arbetet med miljöfrågorna inom EU. När riksdagen sätter upp miljö kvalitetsmål bör de gränsöverskridande aspekterna definieras. Därefter bör de nödvändiga åtgärderna som ska genomföras på EU-nivå identifieras. Sedan bör en strategi läggas upp för hur Sverige ska medverka till att de identifierade åtgärderna genomförs. Det innebär att miljöaspekten måste tydliggöras både på en strategisk nivå och i det löpande, mer detaljerade EU-arbetet inom områdena transport, energi, jordbruk, fiske, inre marknad, näringsliv, utvecklingspolitik och yttre förbindelser. Regeringen har för avsikt att utveckla klimatpolitiken i samband med kontrollstationen 2008. Regeringen kommer också att ta fram mål på medellång och lång sikt. Vidare är Sveriges ordförandeskap i EU år 2009 av strategisk betydelse för att nå gemensamma resultat i klimatfrågorna.

EU har ett viktigt uppdrag i att åstadkomma ett energisystem som minskar koldioxidutsläppen och hejdar växthuseffekten. Det europeiska systemet med handel med utsläppsrätter bör utökas vad gäller omfattning och ämnen. Ansträngningar bör göras för att få med fler länder i systemet. Sverige ska driva på för att tydliga mål för att minska användningen av fossil energi sätts upp inom EU. Sverige ska också aktivt bidra till att de gemensamma mål som EU ställer upp nås. Det gäller bl.a. att verka för regler för maxutsläpp per kilometer för nytillverkade fordon i EU. Kyotoprotokollet bör snarast få en fortsättning.

Situationen för Östersjön och Västerhavet är mycket bekymmersam. Övergödning, hårt fisketryck och utsläpp av miljögifter har redan fått stora konsekvenser. Regeringen ska lägga stor kraft på att säkerställa Östersjön och Västerhavet som levande hav. En nationell havsmiljöstrategi för Östersjön och Västerhavet ska utarbetas. Östersjön bör, inom ramen för de möjligheter som EU:s regelverk ger, bli ett pilotområde för en ny gemensam förvaltningsstrategi där länderna samverkar och finner institutionella former för att säkra efterlevnaden av ett gemensamt regelverk.

Skyddet av den biologiska mångfalden är en hörnsten i regeringens miljöpolitik. Det är därför viktigt att målet om att hejda förlusten av biologisk mångfald till 2010 står fast. Det är också i enlighet med vårt internationella åtagande. Människan har ansvar för att förvalta jordens resurser, såsom växt- och djurliv, på ett hållbart sätt. Biologisk mångfald främjar också eko-systemets flexibilitet och uthållighet. I arbetet med att skydda skogsmarkens värde för biologisk produktion är det av stor vikt att markägarnas vilja att ta ansvar tas till vara. Regeringen kommer att ägna särskild uppmärksamhet åt hur resurserna på detta viktiga område kan användas mer effektivt för att uppnå delmålen på området.

Miljöfrågorna är avgörande för utvecklingskraften i Sverige. Miljöarbetet får inte präglas av ett uppifrånperspektiv, drivet av riksdag, regering och myndigheter. Enskilda människors, organisationers och företags engagemang måste tas till vara. Människors vilja och förmåga att förbättra miljön skapar kreativa innovationer. Det lokala förändringsarbetet krävs för att uppnå de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastslagit.

Marknadsekonomins institutioner, ekonomiska styrmedel, forskning och ny teknik är viktiga verktyg för att styra mot en hållbar utveckling. För att förändra beteenden som exempelvis att skapa en vilja att investera i ny teknik behövs ekonomiska styrmedel som ger incitament att agera miljövänligt, snarare än detaljerade regelverk. Miljö- och energibeskattningen ska utformas så att det lönar sig att ta miljöansvar. Den tekniska utvecklingen går fort, och morgondagens miljöteknik är omöjlig att känna till i dag. Därför är det viktigt att politiska beslut fokuserar på miljöeffekter och inte på specifika tekniska lösningar. Miljöutmaningarna kan bli en ekonomisk hävstång. Grön teknik kommer att efterfrågas vid omställningen av energi- och transportsystem. Behovet av teknik med minimal miljöpåverkan kommer att vara stort och ge växande möjligheter till ökad svensk export av miljöteknik. Vidare måste transportsektorn bli mer miljöanpassad.

Regeringens ambition är att bryta sambanden mellan ekonomisk tillväxt och negativ miljöpåverkan från ökad användning av energi och råvaror. Regeringen har för avsikt att bl.a. utreda förutsättningarna för att ändra dagens förpackningsbaserade producentansvar till ett system som utgår från materialströmmar samt att granska möjligheterna att utveckla insamlingssystemen.

Giftfri miljö är ett miljö kvalitetsmål där det krävs starka internationella insatser. EU:s nya kemikalielagstiftning (Reach) kommer att innebära väsentligt förbättrade förutsättningar för skyddet av hälsa och miljö. Det fortsatta arbetet med Reach är mycket viktigt. Flera rapporter pekar på att den miljö där våra barn vistas stora delar av sin tid i många fall är hälsovådlig. Det gäller inte minst buller i skol- och förskolemiljö, men också dåligt inomhusklimat avseende kemikalier, allergener m.m. Offentliga lokaler där barn vistas stadigvarande ska inte orsaka kortsiktiga eller långsiktiga negativa hälsoeffekter. Det gäller problem som buller, allergier, radon och närvaro av hälsopåverkande kemikalier i byggmaterial. Miljösituatio-

nen i våra större städer kräver uppmärksamhet och ökad samverkan mellan den lokala och den nationella nivån. Särskild vikt bör fästas vid luftkvalitet och buller, bl.a. mot bakgrund av miljökvalitetsnormerna på dessa områden. Den tätortsnära naturen har en viktig funktion. Genomförandet av de särskilda programmen för de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård i Stockholms-, Göteborgs- och Skånerregionerna har fått en bra start och bör fortsätta.

Resultatbedömning

Besluten om miljö kvalitetsmål, delmål och åtgärdsstrategier är vägledande för statens och andra samhällsaktörers åtgärder på miljöområdet. Miljömålsstrukturen är utgångspunkt för myndigheternas miljöarbete. Miljömålsansvariga myndigheter arbetar med att utveckla sina roller bl.a. när det gäller uppföljning och utvärdering samt förslag till åtgärder och styrmedel för att miljö kvalitetsmålen ska kunna nås. Den tidigare regeringen har också givit några myndigheter direkta uppdrag inom ramen för miljö kvalitetsmålen. Länsstyrelserna har på den tidigare regeringens uppdrag att arbeta med miljö kvalitetsmålen regionalt i samarbete med kommunerna och regionala aktörer.

Miljömålsrådet lämnade i juni 2006 sin årliga rapport om uppföljningen av Sveriges miljö kvalitetsmål. Det nya miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv, som riksdagen beslutade om under 2005, följs upp för första gången. I årets uppföljning bedömer Miljömålsrådet att flera miljö kvalitetsmål blir svåra att nå inom tidsramen. Utöver Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, Ingen övergödning och Levande skogar kommer även Frisk luft, Bara naturlig försurning och det nya målet Ett rikt växt- och djurliv att bli svåra att nå inom utsatt tid. Miljömålsrådet konstaterar att många insatser görs och utvecklingen går åt rätt håll. Anledningen till att flera miljö kvalitetsmål blir svåra att nå trots det intensiva natur- och miljömålsarbetet beror främst på att det tar lång tid för naturen att återhämta sig och att fler länder än Sverige påverkar situationen. För miljö kvalitetsmålet Frisk luft bedöms luftföroreningar som partiklar fortfarande år 2020 orsaka hälsoproblem. För miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning visar förbättrad kunskap att utvecklingen i huvudsak går åt rätt håll men att det kommer att ta lång tid för naturen att återhämta sig. För det nya miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv bedömer Miljömålsrådet att målet blir svårt att nå givet den tid det tar att vända hotbilden för såväl vissa miljöer som vissa arter. Miljömålsrådet har i årets rapport valt att lyfta fram konsumtionens miljö påverkan. Det behövs enligt rådet förändringar i såväl livsstil som konsumtionsmönster i samhället i stort och hos alla och envar för att miljö kvalitetsmålen ska kunna nås.

På regional nivå pågår länsstyrelsernas arbete med att revidera de antagna regionala målen i enlighet med de nya och förändrade nationella miljö kvalitetsmålen som beslutades under hösten 2005. Flertalet länsstyrelser har under året i bred förankring i länen tagit fram åtgärdsprogram för

att genomföra de regionala miljö kvalitetsmålen. Flera länsstyrelser arbetar med att integrera miljömålsarbetet med genomförandet av regionala strategier för hållbar utveckling.

Riksrevisionen har inte haft några invändningar i revisionsberättelserna för 2005 avseende Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut samt Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård har Riksrevisionen lämnat bl.a. följande granskningsrapporter:

- Regeringens styrning av Naturvårdsverket (RiR 2006:2) och
- Mer kemikalier och bristande kontroll – tillsynen av tillverkare och importörer av kemiska produkter (RiR 2006:4).

Med anledning av dessa har Riksrevisionens redogörelse 2005/06:RRS23 (till följd av RiR 2006:2) och Riksrevisionens framställning 2005/06:RRS25 (till följd av RiR 2006:4) remitterats till utskottet. Den förstnämnda behandlas nedan i detta betänkande medan 2005/06:RRS25 kommer att behandlas av utskottet senare under riksmötet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inget att erinra mot regeringens redovisning vad gäller miljöpolitikens inriktning eller mot regeringens resultatbedömning.

Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens styrning av Naturvårdsverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett antal motionsyrkanden, till följd av en redogörelse från Riksrevisionens styrelse, om att regeringen ska vidta vissa åtgärder avseende styrningen av Naturvårdsverket. Riksdagen avslår också ett yrkande om inrättande av en hållbarhetskommission.

Jämför reservation 4 (mp).

Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens styrning av Naturvårdsverket

Riksrevisionens slutsats är att regeringens uppdragsstyrning av Naturvårdsverket rent allmänt inte har gett goda förutsättningar för verkets arbete med sin grundläggande uppgift, nämligen att genomföra miljöpolitiken. Genomförandeuppgifterna har blivit fler, samtidigt som resursutrymmet minskat i takt med att även uppdrag och stabsuppgifter ökat i antal. Varken regeringen eller Naturvårdsverket har tagit ställning till vad som är en

lämplig balans mellan politikutformande och politikgenomförande verksamhet på verket, och överblicken över tillströmningen av regeringsuppdrag till Naturvårdsverket är svag.

I rapporten konstaterar Riksrevisionen att den centrala vägledningen av tillsyn och övrigt miljöpolitiskt arbete inte har fungerat på ett effektivt sätt. Naturvårdsverket har inte förmått skapa förståelse hos länsstyrelser och kommuner för sin syn på vilken tillsynsvägledning verket bör tillhandahålla. Klyftan mellan å ena sidan kommuners och länsstyrelsernas upplevda vägledningsbehov och å andra sidan den vägledning som Naturvårdsverket faktiskt levererar och anser att det bör leverera bedöms undergräva effektiviteten i miljöarbetet.

Enligt Riksrevisionen har det vidare förekommit ryckig anslagshantering vilket bl.a. medfört att effektiviteten i genomförandet av miljöpolitiken blivit lidande, ”spelreglerna” svåra att förstå och planeringen kortsiktig.

Riksrevisionen har utformat följande rekommendationer, som alla är riktade till regeringen.

- Regeringen bör skaffa överblick och kontroll över tillströmningen av regeringsuppdrag till Naturvårdsverket. Regeringen bör också principiellt ta ställning till vad som är en lämplig balans mellan politikutformande och politikgenomförande uppgifter.
- Regeringen bör klarlägga Naturvårdsverkets roll som central tillsynsvägledare samt beakta vilka konsekvenser uppkomsten av informella nätverk för ömsesidigt stöd m.m. får för den centrala tillsynsvägledningen.
- Regeringen bör göra riskbedömningar av vilka konsekvenser förändringar av Naturvårdsverkets finansiella villkor under löpande verksamhetsår kan få för de långsiktiga möjligheterna att uppnå miljöpolitiska mål.

Riksrevisionens styrelse har funnit att slutsatserna av den granskning som Riksrevisionen har redovisat i rapporten bör överlämnas till riksdagen i form av en redogörelse.

Motionerna

Enligt motion 2005/06:MJ31 (kd) yrkandena 1–3 bör regeringen följa de av Riksrevisionens styrelse framförda rekommendationerna. Det är enligt motionen inte rimligt att verkets arbete med genomförande trängs undan av arbetet med att utforma ny politik, och dessa frågor bör uppmärksammas mer.

I motion 2005/06:MJ32 (fp) yrkande 1 efterlyses åtgärder för att genomförandet av miljöpolitiken genom Naturvårdsverkets verksamhet ska få bättre förutsättningar. Därutöver begärs att regeringen verkställer det av riksdagen fattade beslutet om tillsättande av en hållbarhetskommission (yrkande 2).

Riksrevisionens rekommendationer bör enligt motion 2005/06:MJ33 (mp) följas.

Utskottets ställningstagande

Det är enligt utskottets mening viktigt att – såsom Riksrevisionens styrelse och motionärerna anført – Naturvårdsverket har goda förutsättningar för att praktiskt genomföra miljöpolitiken. Vidare är verkets roll som central tillsynsvägleddare av betydelse. Av propositionen (s. 49) framgår att regeringen kommer att överväga Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer samt att regeringen har för avsikt att därefter återkomma till riksdagen om lämpliga åtgärder. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motionerna 2005/06:MJ31 (kd) yrkandena 1–3, 2005/06:MJ32 (fp) yrkande 1 och 2005/06:MJ33 (mp) är tillgodosedda. Yrkandena påkallar således inga ytterligare åtgärder.

Riksdagen (se reservation 3 i bet. 2005/06:MJU3, vilken vann bifall i kammaren, och rskr. 2005/06:38) har beslutat att en hållbarhetskommision ska tillsättas för att se över vilka effektiviseringar och moderniseringar av organisation, regelverk och styrmedel som behöver göras för att underlätta arbetet mot ett hållbart samhälle och skapa miljödriven tillväxt och för att undvika att samhället motverkar goda initiativ från individer och företag. Som framgår av propositionen (s. 27) avser regeringen att tillsätta en sådan hållbarhetskommision. Även yrkande 2 i motion 2005/06:MJ32 (fp) är därmed tillgodosett.

34:1 Naturvårdsverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till medelsanvisning under anslaget och avstyrker ett motionsyrkande om förstärkning av anslaget. Vidare avslår riksdagen en motion om att Naturvårdsverket bör ges i uppdrag att utlysa en arkitekttävling för ombyggnation av Naturrum Siljansnäs.

Jämför särskilt yttrande 3 (mp).

Propositionen

Naturvårdsverket är en central förvaltningsmyndighet på miljöområdet och ska vara samlande och pådrivande i miljöarbetet. Verkets arbete ska syfta till att främja hållbar utveckling med utgångspunkt i den ekologiska dimensionen. Därvid ska de av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmålen och strategierna för att nå dessa vara vägledande. Anslaget disponeras för Naturvårdsverkets förvaltningskostnader, inklusive verkets kostnader för att administrera den verksamhet som finansieras via sakanslagen. Intäkterna från

den offentligrättsliga verksamheten för 2006 beräknas till 19 miljoner kronor. I uppdragsverksamheten ingår informations- och utbildningsinsatser samt hantering av NOx, Batterifonden och jägarexamens- och jaktkortsregistren.

Regeringen avser att med anledning av den beslutade omlokaliseringen noga följa utvecklingen av myndighetens ekonomiska situation, så att verksamheterna långsiktigt kan fungera med bibehållen kvalitet. Regeringen avser vidare att under 2007, som tidigare aviserats, fortsätta att kompensera flertalet myndigheter för den engångspremie som en särskild pensionsersättning medför.

I enlighet med 2006 års ekonomiska vårproposition ökas anslaget med 5 miljoner kronor per år 2007 och 2008. Medlen ska användas för ökad information om rovdjur och för att utvärdera informationssatsningen.

Anslaget minskas med 173 000 kr 2007 och 89 000 kr 2008 för att finansiera utvecklingen av e-legitimationer och vissa infratjänster i offentlig förvaltning. Regeringen föreslår att motsvarande belopp överförs till utgiftsområde 2 anslag 1:14 *E-legitimationer*.

Regeringen föreslår att 339 457 000 kr anvisas under anslag 34:1 Naturvårdsverket för 2007.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i motion 2006/07:MJ382 yrkande 7 delvis att anslaget förstärks med 20 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag och anför att anslaget bör få användas för bidrag till vissa miljöorganisationer. Motionären bakom motion 2006/07:MJ330 (mp) föreslår att Naturvårdsverket, såsom ägare av Naturredum Siljansnäs, bör ges i uppdrag att skyndsamt utlysa en arkitektävling för att utforma ett nytt torn på naturrummet. Åtgärden bör inrymmas inom Naturvårdsverkets ordinarie budget genom omprioriteringar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det yrkande om höjt anslag som framställs i motion 2006/07:MJ382 (mp) yrkande 7 delvis inte ryms inom den av finansutskottet (bet. 2006/07:FiU1) föreslagna ramen för utgiftsområdet. Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelstildelning under anslaget och avstyrker därmed ovan angiven motion. När det gäller det förslag som framförs i motion 2006/07:MJ330 (mp) anser utskottet att det i första hand ankommer på Naturvårdsverket att ta ställning till hur ifrågakvarande anläggning ska skötas och utvecklas samt att det inte finns skäl för riksdagen att agera i denna fråga. Utskottet avstyrker därmed motionen.

34:2 Miljöövervakning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till medelsanvisning under anslaget och regeringens förslag till bemyndigande.

34:3 Åtgärder för biologisk mångfald

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till medelsanvisning under anslaget och avslår två motionsyrkanden om förstärkning av anslaget samt ett antal motionsyrkanden om åtgärder till skydd för havsmiljön. Vidare bifaller riksdagen regeringens förslag till bemyndigande.

Jämför särskilda yttrandena 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Anslaget disponeras för insatser för bevarande och restaurering av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald med särskild inriktning på frågor om områdesskydd, artbevarande, naturvårds- och fastighetsförvaltning, viltförvaltning samt kalkning av sjöar och vattendrag enligt bidragsbestämmelserna som regleras i förordningen (1982:840) om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag. Anslaget används för ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken (1998:808) såvitt avser Naturvårdsverkets ansvarsområde, kostnader för förvärv samt avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden för biologisk mångfald och friluftsliv, statsbidrag till kommuner och kommunala stiftelser för skydd och förvaltning av värdefulla naturområden, kostnader för artbevarandeåtgärder och förvaltning av skyddade områden, kostnader för utredning, förhandling och värdering i samband med säkerställande av från naturvårdssynpunkt värdefulla naturområden samt kostnader för arbete med EG:s ramdirektiv för vatten.

För att skapa goda förutsättningar för områdesskydd och förvaltning av naturområden, fleråriga naturvårdsprojekt samt medfinansiering av fleråriga EU-projekt, föreslås regeringen bemyndigas att under 2007 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtagande medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kr efter 2007.

I enlighet med förslag i budgetpropositionen för 2006 förstärks anslaget med 77 miljoner kronor från 2007. Från 2008 beräknas en höjning med 44 miljoner kronor och från 2009 beräknas ytterligare en höjning med 88,3 miljoner kronor. I budgetpropositionen 2006 föreslogs även vissa överföringar från anslaget. I enlighet med det förs 2,7 miljoner kronor 2007 och 5 miljoner kronor 2008 till utgiftsområde 23 anslag 43:6 *Fiskeriverket*.

Regeringen föreslår att 20 miljoner kronor per år överförs 2008–2009 till anslag 34:2 *Miljöövervakning m.m.* för att genomföra satsningen på ökad miljöövervakning i havsmiljön. Regeringen föreslår att 10,8 miljoner kronor 2007 samt 6,7 miljoner kronor per år 2008–2009 överförs till anslag 34:2 *Miljöövervakning m.m.* för arbetet med miljökrav vid offentlig upphandling och att 0,5 miljoner kronor per år överförs 2007–2009 till samma anslag för arbetet med miljöledning vid AB Svenska Miljöstyrningsrådet.

Regeringen föreslår att 2 051 322 000 kr anvisas under anslag 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald* för 2007. Regeringen avser att återkomma om den framtida inriktningen av anslaget mot bakgrund av behovet av kraftfulla insatser för klimat och havsmiljö.

Motionerna

I motion 2006/07:MJ318 (v) delvis föreslås att anslaget förstärks med 144 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag, varav 100 miljoner kronor avsätts för statligt skydd av skog genom naturreservat och 44 miljoner kronor för åtgärder för sjöar, hav och kust. Av dessa medel avser 32 miljoner kronor finansiering av föreslagna åtgärder i Naturvårdsverkets ”Aktionsplan för havsmiljön” (april 2006). Två miljoner kronor avser inrättandet av en fond för lokala samförvaltningsprojekt i Östersjön och 10 miljoner kronor avser test av syresättningsprojekt i Östersjön. Motionärerna framhåller att det är av hög prioritet att de föreslagna åtgärderna i aktionsplanen skyndsamt genomförs för att havsmiljön ska ges förutsättningar att återhämta sig. Vänsterpartiet anför därutöver i motion 2006/07: MJ390 att regeringen bör skapa juridiska och ekonomiska förutsättningar för att samtliga de åtgärder som presenterats i Naturvårdsverkets aktionsplan för havsmiljön ska kunna genomföras (yrkande 33) och att regeringen aktivt bör bidra med fortsatt stöd till forskning och pilotanläggningar av vatten- och avloppssystem som inte belastar havet utan baseras på slutna kretsloppslösningar (yrkande 41). I samma motion, yrkande 43, föreslås att det avsätts medel i en fond för att möjliggöra samförvaltningsprojektgruppens havsrelaterade verksamhet i syfte att möjliggöra projekt för ett bredat aktivt deltagande av berörda intressenter i alla planerings- och beslutsprocesser som berör bevarande och nyttjande av havsmiljön. Motionärerna föreslår vidare att regeringen bör avsätta medel för att till år 2008 genom utredning och testning inhämta praktisk kunskap om metoder för att öka syrehalten i syrefria bottnar längs den svenska kusten (yrkande 44).

I motion 2006/07:MJ382 (mp) yrkande 7 delvis föreslås att anslaget förstärks med 305 miljoner kronor. Motionärerna anger att medlen till stor del avser skydd av skog, att den av Naturvårdsverket identifierade skyddsvärda skogen på statlig mark ska undantas avverkning och att respektive statliga skogsägare ska göra detta utan krav på ersättning från Naturvårdsverket.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen i fråga om medelstilldelning under anslaget och avstyrker därmed motionerna 2006/07:MJ318 (v) delvis och 2006/07:MJ382 (mp) yrkande 7 delvis. Den av finansutskottet föreslagna ramen för utgiftsområdet (bet. 2006/07:FiU1) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget. Som framhålls i propositionen (s. 16) är situationen för Östersjön och Västerhavet mycket bekymmersam. Av propositionen framgår dock att regeringen har för avsikt att lägga stor kraft på att säkerställa Östersjön och Västerhavet som levande hav. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2006/07:MJ390 (v) yrkandena 33, 41, 43 och 44. Regeringens förslag till bemyndigande tillstyrks.

34:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till medelsanvisning under anslaget och avslår två motionsyrkanden om förstärkning av anslaget. Vidare avslår riksdagen ett motionsyrkande om att ge Naturvårdsverket mandat att utnyttja anslaget på visst sätt. Riksdagen bifaller regeringens förslag till bemyndigande.

Jämför särskilda yttrandena 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Anslaget disponeras för inventeringar, undersökningar och åtgärder för att sanera och efterbehandla förorenade områden samt för framtagande av underlag för prioriteringar av framtida sanerings- och återställningsinsatser i landet. Anslaget får användas till att åtgärda från risksynpunkt särskilt angelägna saneringsobjekt samt till akuta saneringsinsatser. Anslaget används för att inventera och genomföra ansvarsutredningar och nödvändiga undersökningar för objekt som förorenats av en statlig organisation som inte finns kvar. Anslaget används också för hanteringen av omhändertagande av historiskt radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet.

För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av efterbehandlingsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under 2007 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtagande medför behov av framtida anslag på högst 600 miljoner kronor under 2008–2010.

För arbete med åtgärder som syftar till att nå målen i miljömålsproposition 2004/05:150 beräknas anslaget förstärkas med 5,65 miljoner kronor fr.o.m. 2009. I enlighet med beslut om finansiering av åtgärder enligt miljömålsproposition 2000/01:130 överförs fr.o.m. 2009 3,3 miljoner kronor från utgiftsområde 24 anslag 38:5 *Statens geologiska undersökning*. Reger-

ingen föreslår att 8 miljoner kronor per år 2007–2008 samt 4 miljoner kronor 2009 överförs till anslag 34:6 *Kemikalieinspektionen* för genomförandet av Reach.

Regeringen föreslår att 507 023 000 kr anvisas under anslag 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* för 2007. Regeringen avser att återkomma om den framtida inriktningen av anslaget mot bakgrund av behovet av kraftfulla insatser för klimat och havsmiljö.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår i motion 2006/07:MJ318 delvis att anslaget förstärks med 5 miljoner kronor för att låta Naturvårdsverket genomföra saneringar av farliga ämnen i hamnar. I motion 2006/07:MJ390 (v) föreslås att Naturvårdsverket i kommande regleringsbrev för 2007 ska få mandat att utnyttja anslaget för sanering och återställning av miljöskadade områden (yrkande 34).

Enligt motion 2006/07:MJ382 (mp) yrkande 7 delvis bör anslaget ökas med 120 miljoner kronor för att delmålet under miljömålet Giftfri miljö om efterbehandling av förorenade områden till 2010 ska kunna nås. Motionärerna påpekar särskilt att ökad uppmärksamhet bör ges till sanering av marina områden som är förorenade eller riskerar att bli det av ämnen som dumpats.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen i fråga om medelstilldelning under anslaget och avstyrker därmed motionerna 2006/07:MJ318 (v) delvis och 2006/07:MJ382 (mp) yrkande 7 delvis. Den av finansutskottet föreslagna ramen för utgiftsområdet (bet. 2006/07:FiU1) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget. Även motion 2006/07: MJ390 (v) yrkande 34 avstyrks. Regeringens förslag till bemyndigande tillstyrks.

34:5 Miljöforskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till medelansvisning under anslaget och regeringens förslag till bemyndigande.

34:6 Kemikalieinspektionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till medelsanvisning under anslaget och avslår två motionsyrkanden om förstärkning av anslaget.

Jämför särskilda yttrandena 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Kemikalieinspektionen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om hälso- eller miljörisker med kemiska produkter och biotekniska organismer. Anslaget disponeras av Kemikalieinspektionen för verksamhet avseende tillsyn och vägledning, riskbedömning, riskbegränsning för allmänkemikalier samt riskbegränsning för bekämpningsmedel. Anslaget används även för finansiering av Internationella kemikaliesekretariatets verksamhet.

Kemikalieinspektionens verksamhet finansieras huvudsakligen med avgifter. Intäkterna beräknas till 92 139 000 kr för 2007.

Kemikalieinspektionen arbetar för att minska riskerna för skador på mänskliga och miljö från kemiska ämnen i kemiska produkter och varor samt biotekniska organismer. Arbetet bedrivs i hög grad internationellt och framför allt inom EU. Kemikalieinspektionen har även till uppgift att bistå regeringen med expertkunskap. Under 2005 och 2006 har Kemikalieinspektionens stöd till regeringen varit större än brukligt på grund av att förslaget till EU:s nya kemikalielagstiftning (Reach) förhandlats i rådet. Kemikalieinspektionen har en viktig roll i genomförandet av Reach och regeringen föreslår att ett råd inrättas på myndigheten för att skapa ett forum för dialog mellan näringsliv, myndigheter och organisationer kring genomförande av Reach samt för att samordna utbildnings- och informationsinsatser.

Kemikalieinspektionen inledde 255 inspektionsärenden under 2005. Därmed nåddes inte målet om 300 inspektioner. Regeringen anser att tillsyn och tillsynsvägledning är en betydelsefull verksamhet för att nå en säkrare kemikaliehantering.

För att möta ökade krav i genomförandet av Reach föreslår regeringen att anslaget ökas med 8 miljoner kronor per år 2007–2008 samt med 4 miljoner kronor 2009. Ökningen finansieras genom att motsvarande belopp överförs från anslag 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden*. Internationella kemikaliesekretariatet inrättades 2003 för att i det internationella arbetet bidra till att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. I 2006 års ekonomiska vårproposition föreslog den tidigare regeringen att statens bidrag till sekretariatet förstärks. Regeringen föreslog samtidigt att Kemikalieinspektionen fortsättningsvis ska hantera bidraget till det internationella kemikaliesekretariatet. Anslaget tillförs därför 1,5 miljoner kronor 2007 och 2 miljoner kronor per år fr.o.m. 2008. Från och med 2007 åter-

förs 2 miljoner kronor per år till anslag 34:7 *Internationellt miljösamarbete* som felaktigt överfördes till Kemikalieinspektionen i 2006 års ekonomiska vårproposition.

Regeringen föreslår att 135 523 000 kr anvisas under anslag 34:6 *Kemikalieinspektionen* för 2007.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår i motion 2006/07:MJ318 delvis att anslaget förstärks med 2 miljoner kronor för att Kemikalieinspektionen genom informations- och kontrollåtgärder ska kunna begränsa användningen av farliga båtottenfärger. Miljöpartiet föreslår att anslaget förstärks med 30 miljoner kronor, motion 2006/07:MJ382 yrkande 7 delvis, då den av regeringen föreslagna resursförstärkningen bedöms otillräcklig för att bedriva såväl ett nationellt tillsynsarbete som delta i arbete på EU-nivå och internationellt, t.ex. avseende Reach.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen i fråga om medelstillelse under anslaget och avstyrker därmed motionerna 2006/07:MJ318 (v) delvis och 2006/07:MJ382 (mp) yrkande 7 delvis. Den av finansutskottet föreslagna ramen för utgiftsområdet (bet. 2006/07:FiU1) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget.

34:7 Internationellt miljösamarbete och

34:8 Stockholms internationella miljöinstitut

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till medelsanvisning under anslagen.

34:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till medelsanvisning under anslaget och avslår två motionsyrkanden om förstärkning av anslaget samt ett motionsyrkande om oförändrat anslag. Vidare avslår riksdagen en motion om dataregistrering av SMHI:s observationsmaterial.

Jämför särskilda yttrandena 1 (s), 2 (v), och 3 (mp).

Propositionen

Anslaget disponeras av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) för uppgifter som är nödvändiga för att tillgodose samhällets behov av prognoser, varningar och beredskap samt för att utveckla den kompetens SMHI bygger upp i denna verksamhet. Anslaget används också för att betala Sveriges medlemsavgifter i vissa internationella organisationer. SMHI:s uppdragsverksamhet och affärsverksamhet finansieras med avgifter. Uppdragsverksamheten sker inom ramen för SMHI:s myndighetsansvar men bekostas med full kostnadstäckning av andra myndigheter. Affärsverksamheten bedrivs på kommersiella villkor på en helt eller delvis konkurrensutsatt marknad.

Regeringen föreslår att anslaget minskas med 20 miljoner kronor per år fr.o.m. 2007. För att möta minskningen av anslaget föreslås att omfattningen av affärsverksamheten vid SMHI prövas samt om fler uppgifter kan avgiftsbeläggas. Anslaget minskas med 136 000 kr 2007 och 68 000 kr 2008 för att finansiera utvecklingen av e-legitimationer och vissa infratjänster i offentlig förvaltning. Regeringen föreslår att motsvarande belopp överförs till utgiftsområde 2 anslag 1:14 *E-legitimationer*.

Regeringen föreslår att 245 013 000 kr anvisas under anslag 34:9 *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* för 2007.

Motionerna

Socialdemokraterna avvisar i motion 2006/07:Fi244 yrkande 101 de av regeringen föreslagna neddragningarna på SMHI och anför att SMHI har ett samhällsansvar och en viktig roll i miljöpolitiken samt att institutet behöver tidigare fastställda anslag, bl.a. för att kunna delta i EU:s program för satellitsamarbete. Vänsterpartiet föreslår i motion 2006/07:MJ318 delvis att anslaget ökas med 23 miljoner kronor. Motionärerna motsätter sig den av regeringen föreslagna besparingen med 20 miljoner kronor per år bl.a. med hänvisning till att det är ett problem med för höga avgifter hos informationsproducerande myndigheter, såsom SMHI, vilket påpekas i Naturvårdsverkets aktionsplan för havsmiljön. Vidare anser motionärerna att den ökning av anslaget som skett i tidigare tilläggsbudget bör behållas. Även Miljöpartiet vill öka anslaget, med 25 miljoner kronor. Motionärerna anför i motion 2006/07:MJ382 att SMHI:s arbetsuppgifter på miljöområdet, särskilt vad gäller klimat-, vatten- och havsfrågor, kan beräknas öka i fortsättningen, att förslaget i budgeten till neddragning därför inte bör genomföras och att avgiftsdebitering till kommuner, landsting och andra organ rörande uppgifter av betydelse för deras arbete på sikt bör ses över (yrkande 7 delvis).

I motion 2006/07:MJ362 (kd) framhålls behovet av att dataregistrera hela SMHI:s observationsmaterial. Motionären anför att SMHI förfogar över ett rikt observationsmaterial som sträcker sig långt över 100 år tillbaka i tiden men att SMHI inte kan använda sitt digra observationsmaterial fullt ut på grund av att stora mängder av det ännu ej är inlagt på data.

Utskottets ställningstagande

Utskottet förutsätter att det fortsatta arbetet med digitalisering av SMHI:s observationsmaterial kan ske inom befintliga ramar. Utskottet instämmer i regeringens bedömning angående möjligheten att flera av SMHI:s uppgifter kan avgiftsbeläggas och tillstyrker förslaget till medelstilledning under anslaget. Den av finansutskottet föreslagna ramen för utgiftsområdet (bet. 2006/07:FiU1) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget. Motionerna 2006/07:MJ318 (v) delvis, 2006/07:MJ382 (mp) yrkande 7 delvis, 2006/07:Fi244 (s) yrkande 101 och 2006/07:MJ362 (kd) avstyrks därmed.

34:10 Stöd till klimatinvesteringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till medelsanvisning under anslaget och avslår ett motionsyrkande om förstärkning av anslaget. Vidare avslår riksdagen ett antal motionsyrkanden om framtida klimatinvesteringsprogram m.m.

Jämför reservationerna 1 (s), 2 (v) och 3 (mp).

Jämför särskilda yttrandet 2 (v).

Propositionen

Anslaget disponeras för stöd till klimatinvesteringar. Av anslaget får högst 36 miljoner kronor användas till administration, information och utvärdering. Anslagssparandet från 2006 beräknas uppgå till 525 miljoner kronor och behöver tas i anspråk 2007–2011 för att infria de ekonomiska åtaganden som gjorts samt för administration, information och utvärdering. Naturvårdsverket får disponera anslagssparandet för att infria åtaganden gjorda t.o.m. 2006. Lagen (2005:1248) om skyldighet att tillhandahålla förnybara drivmedel trädde i kraft den 1 april 2006. I 2006 års ekonomiska vårproposition beslutades att bidrag ska kunna lämnas för investeringar i utbyggda tankställen för förnybara drivmedel. Anslaget förstärks därmed med 97 750 000 kr 2007 för biodrivmedel samt med 75 miljoner kronor per år 2007 och 2008 för övriga klimatinvesteringar.

Regeringen föreslår att 492 750 000 kr anvisas under anslag 34:10 *Stöd till klimatinvesteringar* för 2007. För 2009 har anslaget beräknats till 0 kr.

Motionerna

Vänsterpartiet anser att stöd bör ges så att klimatinvesteringar på ca 700 miljoner kronor kan nås per år och föreslår därför i motion 2006/07: MJ318 delvis att anslaget förstärks med 200 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Socialdemokraterna vill se en fortsättning av klimatinvesteringsprogrammen även efter 2008, motion 2006/07: MJ380 yrkande 3. Motionären bakom motion 2006/07: MJ289 (fp) vill dels att en framtida ekonomisk stimulans till åtgärder för minskad klimatpåverkan i högre utsträckning än i dag bör utgå från kostnadseffektivitet och möjlighet till snabbt genomförande (yrkande 1), dels att ett tillkommande kriterium i bedömningen av vilka åtgärder för minskad klimatpåverkan som ska beredas framtida ekonomisk stimulans bör vara i vad mån de tekniska lösningarna är att betrakta som en möjlig grund för framtida svensk exportindustri (yrkande 2). Vänsterpartiet beklagar att regeringen vill slopa bidraget till 2009 och anser att klimatinvesteringsprogrammet i stället bör förstärkas, motion 2006/07: MJ266 (yrkande 3). I motion 2006/07: MJ266 (v) yrkande 4 föreslås att regeringen bör återkomma med förslag på hur en trafik-klimp, med riktade och kraftiga miljöinsatser inom transportsektorn, kan införas i klimatinvesteringsprogrammet. Enligt motion 2006/07: MJ339 (v) ska Länsstyrelsen i Stockholms län stödja och stimulera alla kommuner i länet att söka Klimbidrag (yrkande 7). Miljöpartiet anser att det är viktigt att miljötekniksektorn fortsätter att utveckla nya företag, produkter, processer och andra lösningar och att en något större andel av stödet till klimatinvesteringsprogram bör användas för mer framtidsinriktade satsningar samt att Naturvårdsverket vid prövningen av sådana ansökningar bör samråda med Swentec, Rådet för miljöteknik, miljödriven affärsutveckling och miljöteknikexport, motionerna 2006/07: MJ391 yrkande 16 och 2006/07: N344 yrkande 9.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen i fråga om medelstillelse under anslaget och avstyrker därmed motion 2006/07: MJ318 (v) delvis. Den av finansutskottet föreslagna ramen för utgiftsområdet (bet. 2006/07: FiU1) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget. Enligt uppgift från Naturvårdsverket har hittills 1,1 miljarder kronor beviljats i bidrag för klimatinvesteringsprogram vid tre tillfällen mellan 2003 och 2006. Sammanlagt pågår ca 570 åtgärder i landet med en investeringsvolym på 4,7 miljarder kronor. Dessa beräknas minska koldioxidutsläppen med 567 000 ton per år. De minskade koldioxidutsläppen från reducerad elanvändning är inte inkluderade i den prognostiserade utsläppsreduktionen. Naturvårdsverket har tagit emot 64 ansökningar om bidrag till 2007 års klimatinvesteringsprogram. Det är en ökning från förra årets 51 ansökningar. Totalt har det ansökts om 2,4 miljarder kronor i

bidrag till investeringar på 9,9 miljarder kronor för att minska klimatpåverkan. Drygt 350 miljoner kronor finns att fördela. Regeringen har aviserat att en större översyn av klimatpolitiken bör göras i samband med kontrollstation 2008 då klimatarbetet följs upp. Med hänsyn härtill är utskottet inte berett att föreslå någon särskild åtgärd av riksdagen med anledning av motionerna 2006/07:MJ380 (s) yrkande 3, 2006/07:MJ289 (fp), 2006/07: MJ266 (v) yrkandena 3 och 4, 2006/07: MJ391 (mp) yrkande 16 och 2006/07: N344 (mp) yrkande 9. När det gäller motion 2006/07: MJ339 (v) yrkande 7 vill utskottet erinra om att det inte ankommer på riksdagen att styra länsstyrelsernas verksamhet. Motionerna avstyrks i berörda delar.

26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om medelsanvisning under anslaget.

26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om medelsanvisning under anslaget och regeringens förslag till bemyndigande samt avslår ett motionsyrkande om förstärkning av anslaget. Vidare avslår riksdagen ett yrkande om förstärkning av klimatforskningen samt ett yrkande om Västsverige som centrum för forskning om hållbar utveckling.

Jämför särskilda yttrandet 2 (v).

Propositionen

Rådets viktigaste ansvarsområden är miljöforskning, forskning om de areella näringarna, forskning om samhällsbyggande samt forskning till stöd för en ekologiskt hållbar utveckling. Anslaget disponeras för stöd till forskning och forskningsinformation inom områdena miljö och samhällsbyggande samt projektrelaterade kostnader i anslutning till sådan forskning såsom utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, vissa resor och seminarier samt informationsinsatser. För forskning om de areella näringarna finns inom utgiftsområde 23 anslag 26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning.

För att underlätta planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under år 2007 ingå ekonomiska förpliktelser som, inklusive tidigare åtagande, medför behov av framtida anslag på högst 340 miljoner kronor för 2008, 350 miljoner kronor för 2009 och 130 miljoner kronor för åren 2010–2012.

En långsiktig satsning på forskning är av avgörande betydelse för att nå de internationella målen från toppmötet i Johannesburg om hållbar utveckling samt de nationella miljö kvalitetsmålen. Formas finansiering av forskning bidrar aktivt till att dessa mål kan nås. I enlighet med budgetpropositionen för 2006 föreslås att anslaget ökar med 29,5 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 354 138 000 kr anvisas under anslag 26:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning för 2007*.

Motionerna

I motion 2006/07:MJ318 (v) delvis begärs att anslaget ökas med 60 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Genom ökningen av anslaget skulle Formas kunna stödja klimatforskning och forskning om ekologiska effekter av modifierade organismer med 30 miljoner kronor för vartdera området.

Regeringen bör enligt motion 2006/07:MJ266 (v) yrkande 30 återkomma med förslag på hur klimatforskningen ska stärkas. Forskning ger underlag och kompetens både beträffande de globala klimatförhandlingarna och avseende den nationella klimatpolitiken för att begränsa effekterna av klimatförändringar. Regionala analyser är viktiga exempelvis gällande behovet av anpassningsåtgärder.

Enligt motion 2006/07:MJ337 (fp) yrkande 1 vore Västsverige ett naturligt centrum för forskning om hållbar utveckling. Motionärerna hänvisar till att Västra Götaland genom sina exempel på samverkan, lärande och ny teknik anses som en av de ledande regionerna i Europa när det gäller hållbar utveckling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att långsiktig satsning på forskning är av avgörande betydelse för att nå de internationella målen från toppmötet i Johannesburg om hållbar utveckling samt de nationella miljö kvalitetsmålen. Vidare kan tilläggas att Formas under åren 2004–2005, utöver den ordinarie utlysningen, gjorde särskilda utlysningar inom bl.a. området klimat (se propositionen, Utgiftsområde 16, s. 287). Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen i fråga om medelstilldelning under anslaget och avstyrker därmed motion 2006/07:MJ318 (v) delvis. Den av finansutskottet föreslagna ramen för utgiftsområdet (bet. 2006/07:FiU1) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Framtida klimatinvesteringsprogram, punkt 2 (s)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Ronny Olander (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s) och Lena Hallengren (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om framtida klimatinvesteringsprogram. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:MJ380 yrkande 3 och avslår motionerna 2006/07: MJ266 yrkandena 3 och 4, 2006/07: MJ289 yrkandena 1 och 2, 2006/07: MJ339 yrkande 7, 2006/07: MJ391 yrkande 16 och 2006/07: N344 yrkande 9.

Ställningstagande

Det statliga stödet till klimatinvesteringsprogrammen har haft stor betydelse i kommunernas klimatarbete. Kommuner, näringsliv och organisationer har tillsammans kunnat effektivisera energiåtgången och ställa om till en hållbar utveckling. I regeringens budgetproposition försvinner detta stöd fr.o.m 2009. Det innebär en stor förlust för klimatarbetet i Sverige. En kraftfull svensk klimatpolitik med tydliga mål är viktig inte bara nationellt utan också internationellt och alldeles särskilt inför förberedelserna av Sveriges ordförandeskap i EU år 2009. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Framtida klimatinvesteringsprogram, punkt 2 (v)

av Wiwi-Anne Johansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om framtida klimatinvesteringsprogram. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07: MJ266 yrkandena 3 och 4 samt 2006/07: MJ339

yrkande 7 och avslår motionerna 2006/07:MJ289 yrkandena 1 och 2, 2006/07:MJ380 yrkande 3, 2006/07:MJ391 yrkande 16 och 2006/07:N344 yrkande 9.

Ställningstagande

Klimatinvesteringsprogrammet medför att utsläppen av växthusgaser minskar på ett effektivt sätt. Satsningen på klimatinvesteringsprogrammet bör därför fortsätta. Vi motsätter oss regeringens förslag att fasa ut stödet till klimatinvesteringar till 2009. Ytterligare medel bör tillskjutas så att klimatinvesteringar på ca 700 miljoner kronor per år kan nås. Eftersom nära hälften av utsläppsreduktionen av växthusgaser sker i transportsektorn bör en särskild trafikklimp, med riktade och kraftiga miljöinsatser inom transportsektorn, införas i klimatinvesteringsprogrammet. Medlen kan användas på lokal nivå på exempelvis förnybara drivmedel, kollektivtrafik, ändrad trafikplanering, cykelvägar samt som stöd till konvertering från bensin/diesel till etanol och biogas. Det är viktigt att alla kommuner söker Klimpbidrag. Är intresset stort och många effektiva projekt planeras är chanserna goda att ytterligare statliga medel tillkommer. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Framtida klimatinvesteringsprogram, punkt 2 (mp)

av Maria Wetterstrand (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om framtida klimatinvesteringsprogram. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:MJ391 yrkande 16 och 2006/07:N344 yrkande 9 och avslår motionerna 2006/07:MJ266 yrkandena 3 och 4, 2006/07: MJ289 yrkandena 1 och 2, 2006/07: MJ339 yrkande 7 och 2006/07: MJ380 yrkande 3.

Ställningstagande

Det nuvarande programmet för stöd till klimatinvesteringar upphör 2009. Ett omfattande program för stöd till klimatinvesteringar kommer att behövas även 2009 och framöver, i någon form. Formerna bör utvecklas men planeringen för ett sådant program bör fortsätta. En viktig bedömningsgrund för beviljande av projekt bör vara projektets kostnadseffektivitet. Det som är kostnadseffektivt på kort sikt är dock inte alltid det som är mest kostnadseffektivt på längre sikt. Det är därför även viktigt att stödja utvecklingen av nya företag, produkter och metoder som kan ge utsläppsminskningar i framtiden. En något större andel av medlen kan och bör användas för mer framtidsinriktade satsningar. Sådana satsningar måste

dock ingå i ett sammanhang som gör trovärdigt att pengarna kommer till god användning. Ett mer formaliserat samarbete mellan Naturvårdsverket och Swentec skulle kunna ge positiva synergieffekter, bl.a. genom införandet av ett mer långsiktigt perspektiv i beviljade satsningar. Detta bör ges regeringen till känna.

4. Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens styrning av Naturvårdsverket, punkt 3 (mp)

av Maria Wetterstrand (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om Riksrevisionens styrelses rekommendationer. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06: MJ33, avslår motionerna 2005/06: MJ31 yrkandena 1–3 och 2005/06: MJ32 yrkande 1 och lägger redogörelse 2005/06: RRS23 till handlingarna.

Ställningstagande

Riksrevisionens styrelse har rekommenderat regeringen att

- skaffa överblick och kontroll över tillströmningen av regeringsuppdrag till Naturvårdsverket samt principiellt ta ställning till vad som är en lämplig balans mellan politikutformande och politikgenomförande uppgifter
- klarlägga Naturvårdsverkets roll som central tillsynsvägledare samt beakta vilka konsekvenser uppkomsten av informella nätverk för ömsesidigt stöd m.m. får för den centrala tillsynsvägledningen
- göra riskbedömningar av vilka konsekvenser förändringar av Naturvårdsverkets finansiella villkor under löpande verksamhetsår kan få för de långsiktiga möjligheterna att uppnå miljöpolitiska mål.

Jag instämmer i dessa rekommendationer och anser att de ska följas. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 1 (s)

Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Ronny Olander (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s) och Lena Hallengren (s) anför:

Vi socialdemokrater har i partimotion 2006/07:Fi244 ”Alla ska med” gett vår syn på inriktningen av politiken. Våra förslag syftar till att utveckla hela Sverige och ge alla som bor här del av den goda ekonomiska utveckling som politiken under tidigare mandatperioder lagt grunden för.

Det rekordstora antalet nya jobb och den snabba minskningen av arbetslösheten som sker just nu är ett styrketecken för den välfärdsmodell som den nya regeringens politik syftar till att förändra. Hög sysselsättning kan förenas med rimliga nivåer och avgifter i a-kassan. God ekonomisk utveckling kan understödjas av bra sociala försäkringar. Sverige är ett framskående land i sin utvecklingstakt och modernitet just därför att vi har haft en välfärd som syftar till att skapa trygghet och rättvisa.

Vi vill bygga vidare på den generella välfärdspolitiken och inte underminera de system som gör att långtidssjuka och arbetslösa slipper hamna i permanent underläge och fattigdom. Vi motsätter oss de försämringar som slår hårt och brutalt mot de människor som redan hamnat i svårigheter. Vi har en sammanhållen politik för ett sammanhållet Sverige.

Majoriteten i riksdagen, bestående av Moderaterna, Centern, Folkpartiet och Kristdemokraterna, avser dock att fastställa andra ekonomiska ramar för de olika utgiftsområdena i den statliga budgeten, och gör en annan beräkning av statens inkomster avseende 2007 än vad som skulle bli fallet med våra förslag. Samtidigt fastställs utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten för åren 2007 och 2008.

När riksdagens majoritet genom rambeslutet väljer en annan inriktning av politiken än den vi förespråkar deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 20.

Om vårt förslag till ramar hade vunnit gehör hade vi gjort en fördelning under anslag inom utgiftsområde 20 i enlighet med det vi föreslår i vår partimotion. Vårt budgetalternativ bör dock ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra.

Regeringen har i budgetpropositionen föreslagit en minskning av anslaget till SMHI. Utöver att institutet har ett samhällsansvar och en roll i miljöpolitiken har SMHI en viktig roll för klimatforskningen. Den neddragning av anslaget som regeringen föreslagit innebär i praktiken att de resurser som SMHI i dag har för att finansiera klimatforskning helt försvinner. Med hänsyn till institutets centrala roll i det klimatpolitiska arbetet avvisar Socialdemokraterna den föreslagna neddragningen på SMHI.

2. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 1 (v)

Wiwi-Anne Johansson (v) anför:

En majoritet av finansutskottets ledamöter, representerande Moderata samlingspartiet, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna, har föreslagit att riksdagen fastställer ramar för statsbudgetens utgiftsområden samt en beräkning av statens inkomster. Ett tak för statens utgifter inklusive pensionssystemet fastställdes för 2007 och 2008. Finansutskottets beslut innebär att regeringens förslag om budgetramar tillstyrktes.

Vänsterpartiet presenterar i sin budgetmotion 2006/07:MJ318 en helt annan inriktning för den ekonomiska politiken, än vad finansutskottet föreslagit. Vårt budgetalternativ avvisar regeringens politik som bygger på skattesänkningar ämnade att gynna de gynnade, på folkflertalets bekostnad. Vi avvisar således de kraftiga försämringar som regeringen föreslår, särskilt på arbetsmarknadspolitikens område, med siktet inställt på att försvaga den fackliga organiseringen och därmed löntagarnas ställning. Vänsterpartiet ifrågasätter den politik som präglas av en marknadsliberal grundsyn, som skapar arbetslöshet och leder till en socialt destruktiv överföring av resurser till de rikaste. I stället förordas en demokratisering av den ekonomiska politiken där arbetslöshetsbekämpning görs till den ekonomiska politikens allt överskuggande mål. Vänsterpartiet presenterar en omfattande reformbudget för jobb, rättvisa, miljömställning och jämställdhet.

Vänsterpartiets politik för full sysselsättning påverkar olika delar av statsbudgeten. Ett omfattande jobbpaket presenteras, liksom ett flertal stora reformer för ökad välfärd och rättvisa, så att de resurser som finns i statskassan ska komma till nytta i produktiva insatser.

Då finansutskottet föreslagit ett rambeslut med en helt annan inriktning av den ekonomiska politiken, än den som Vänsterpartiet presenterat, deltar vi inte i detta beslut om fördelningen av anslag inom utgiftsområde 20. Om vårt förslag till ramar hade vunnit gehör hade vi gjort en annan fördelning under anslagen enligt följande.

Vänsterpartiet föreslår en utökning av anslaget Åtgärder för biologisk mångfald med 144 miljoner kronor per år 2007–2009, varav 100 miljoner kronor avsätts för statligt skydd av skog genom naturreservat och 44 miljoner kronor för åtgärder för sjöar, hav och kust. I samband med att regeringen presenterade den svenska nationella strategin för havsmiljön 2005 fick Naturvårdsverket uppdrag att i samråd med berörda myndigheter utarbeta ett förslag till en samlad aktionsplan för den svenska havsmiljön som redovisades i april 2006. I aktionsplanen presenterades ej finansierade åtgärder motsvarande en kostnad på drygt 32 miljoner kronor per år 2007–2009. Det är av hög prioritet att dessa åtgärder skyndsamt genomförs för att havsmiljön ska ges förutsättningar att återhämta sig.

Genom Vänsterpartiets förslag till förstärkning av anslaget finansieras bl.a. följande åtgärder.

1. Utredning och genomförande av lämpliga förslag för att åtgärda bristfälliga enskilda avlopp där höga krav på rening föreligger.
2. Vattenprovtagning inom projektet ”Greppa näringen” i syfte att minska läckaget av fosfor från jordbruket.
3. Kartläggning av svenska havsbottnars beskaffenhet.
4. Kärnfinansiering av ”Baltic Nest”, ett beslutssystem som har utvecklats för att visa kostnadseffektiva förslag på samordnade åtgärder i Östersjöstaterna.
5. Fortsatt stöd till forskning och pilotanläggningar av vatten- och avloppssystem som inte belastar havet utan baseras på slutna kretsloppslösningar.
6. Naturvårdsverkets uppdrag att utreda hur ett system för regional och lokal samordning av havsmiljöarbetet med ekosystemansatsen som utgångspunkt kan utvecklas inom ramen för de vattendistrikt som nyligen inrättats under EG:s ramdirektiv för vatten.

Därutöver vill Vänsterpartiet inrätta en ekonomisk fond som kan utnyttjas för att finansiera lokala samförvaltningsprojekt i Östersjön och anslår 2 miljoner kronor för detta. Vi avsätter även 10 miljoner kronor för att kunna genomföra test i mindre skala och utredning av nya metoder för att öka syrehalten i de områden i Östersjön där bottenfaunan slagits ut.

Genom satsningen på aktionsplanen för havsmiljön kan inventeringar av farliga ämnen i hamnar genomföras och utvärderas. Under anslaget Sanering och återställning av förorenade områden anslår Vänsterpartiet därför 5 miljoner kronor per år under 2007 och 2008 för att låta Naturvårdsverket genomföra saneringar av farliga ämnen i hamnar. För att Naturvårdsverket ska kunna utnyttja detta anslag föreslås att verket ges sådant mandat i regleringsbrevet för 2007.

Kemikalieinspektionen tillförs ytterligare 2 miljoner kronor per år 2007–2009 för att genom informations- och kontrollåtgärder kunna begränsa användningen av farliga båtbottnfärger.

Regeringens budgetförslag innehåller en besparing på SMHI med 20 miljoner kronor per år med motiveringen att omfattningen av affärsverksamheten prövas samt om fler uppgifter kan avgiftsbeläggas. Vänsterpartiet avvisar detta besparingskrav bl.a. med hänvisning till aktionsplanen för havsmiljön där problemet med för höga avgifter hos informationsproducerande myndigheter, som SMHI, påpekas. Vi anser även att den ökning av anslaget som skett i tidigare tilläggsbudget bör behållas. Därmed föreslår vi att anslaget ökas med 23 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Vänsterpartiet har varit pådrivande för statligt stöd till klimatinvesteringar för att minska olika sektors klimatpåverkan. Erfarenheterna har hittills varit mycket goda och vi tillskjuter medel så att klimatinvesteringar på ca 700 miljoner kronor kan nås. Vänsterpartiet föreslår därför relativt regeringen en utökning av anslaget med 200 miljoner kronor 2007.

Vi anslår 60 miljoner kronor per år 2007–2009 så att Forskningsrådet för areella näringar och samhällsbyggande (Formas) kan stödja klimatforskning (30 miljoner kronor) samt forskning om ekologiska effekter av modifierade organismer (30 miljoner kronor). Vidare bör klimatforskningen stärkas ytterligare enligt vad som beskrivits i motion 2006/06: MJ266 (v) yrkande 30. Forskningen berör bl.a. klimatets förändring och om hur samhället och naturmiljön kan påverkas av klimatförändringar. Därutöver inriktas forskningen också på åtgärder för att begränsa utsläpp av växthusgaser, liksom anpassning till ett förändrat klimat. Forskningen ger underlag och kompetens både avseende de globala klimatförhandlingarna och avseende den nationella klimatpolitiken syftande till att begränsa effekterna av klimatförändringar. Regionala analyser av klimateffekter är viktiga gällande t.ex. behovet av anpassningsåtgärder. Klimatforskningen bör därför få mer resurser.

3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård, punkt 1 (mp)

Maria Wetterstrand (mp) anför:

Miljöpartiet har presenterat sitt förslag till ekonomisk politik och budgetpolitik i budgetmotion 2006/07:Fi246, skattemotion 2006/07:Fi223 och tillhörande kommittémotioner.

Utgångspunkten för våra förslag är de stora utmaningar vi ser att Sverige står inför. Vi måste ta vårt ansvar för att avstyra hotet mot vårt gemensamma klimat. Vi måste se till att nya jobb kan skapas och att förutsättningar för att nya företag kan växa fram är goda. Vi måste se till att förbättra levnadsvillkoren för de individer som har det sämst ställt.

Klimathotet ställer stora krav på fortsatt omställning nationellt i Sverige och globalt. Genom investeringar i ny teknik, satsningar på biobränslen och miljöbilar, satsningar på ett nationellt biogasprogram, ökade investeringar i järnväg, sänkt moms för E 85 och fortsatt skatteväxling som vi föreslår skapas drivkrafter för och möjligheter för att möta klimatutmaningen.

Miljöpartiets budgetförslag syftar också till att frigöra individens kreativitet och kraft. Då skapas möjligheter för entreprenörer som kan skapa nya företag och nya jobb. Sveriges små och medelstora företag har goda förutsättningar att växa och utvecklas. Inte minst företag som producerar och tillhandahåller lösningar som leder till långsiktiga förbättringar på klimat-, miljö- och energiområdet växer i dag så att det knakar. Denna positiva kraft måste bejakas och vi måste se att dessa företag är de som skapar förutsättningar för en ansvarsfull och långsiktigt hållbar utveckling. Då klarar vi också ekonomin och skapar förutsättningar för ekonomisk utveckling.

Miljöpartiet tar i budgetförslaget fasta på att förändring också skapar spänningar. I ett modernt samhälle där det sker snabba förändringar av ekonomin riskerar människor att komma i kläm. Människor som känner sig

trängda och hotade och inte känner tillit till samhället riskerar att skapa påfrestningar som slår hårt mot vår förmåga att skapa långsiktig förändring. Miljöpartiet menar därför att det är viktigt att värna lika rättigheter för alla människor och ge människor den hjälp och det stöd som de behöver för att kunna komma vidare i livet. Av den här anledningen avvisar vi också regeringens budgetförslag med dess negativa konsekvenser för dem som har det sämst ställt.

Regeringens partier, Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet, har i finansutskottet ställt sig bakom regeringens budgetproposition och de utgiftsramar och beräkningar av inkomster som föreslås där. Genom det beslutet har man också avstyrkt Miljöpartiets förslag till utgiftsramar och beräkningar av inkomster och därmed förutsättningarna för vårt budgetförslag. Av den här anledningen tar vi inte del i beslutet om anslag inom utgiftsområde 20. I stället redovisas här vår fördelning under anslag inom utgiftsområdet som förordas i vår anslagsmotion 2006/07: MJ382.

Riksrevisionen har kritiserat regeringen för att lägga på Naturvårdsverket omfattande utredningsuppdrag utan att tillföra ytterligare resurser. Därmed har annan viktig verksamhet blivit lidande. Utöver det har EU-medlemskapet visat sig innebära betydligt tyngre arbetsbelastning och resursbehov än vad som förutsetts eller beviljats. Anslag 34:1 Naturvårdsverket bör höjas med 20 miljoner kronor per år 2007–2009. Naturvårdsverket bör, såsom ägare av Naturredum Siljansnäs, utlysa en arkitektävling för ombyggnation av naturrummets torn. Det är angeläget att naturrummet utvecklas och att det gamla tornet från 1930-talet ersätts med ett nytt torn som uppfyller moderna krav. Detta första steg bör inrymmas inom ordinarie budget genom omprioriteringar. Finansiering av bygget bör skyndsamt utredas. Anslaget bör även få användas för bidrag till vissa miljöorganisationer.

Anslag 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald bör höjas med 305 miljoner kronor per år 2007–2009. Uppgåelsen om landsbygdsprogrammet innebär en rejäl resursförstärkning för den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. Miljömålsrådets senaste uppföljning fastslår dock fortfarande att det av riksdagen fastställda målet för skydd av biologisk mångfald inte kommer att nås med nuvarande takt. Medlen avses till stor del – men inte enbart – för skydd av skog. Skydd av skogsmark genom naturvårdsavtal och biotopskydd finansieras via anslag 41:2 Insatser för skogsbruk. Den av Naturvårdsverket identifierade skyddsvärda skogen på statlig mark ska undantas avverkning. Respektive statliga skogsägare ska göra detta utan krav på ersättning från Naturvårdsverket.

Miljömålsrådets bedömning är att nuvarande beslut inte räcker till för att uppnå målen om Giftfri miljö. Ett av problemen gäller sanering och återställning av förorenade områden. Inventeringen av behovet slutfördes under 2005. Miljömålsrådet bedömer att delmålet om efterbehandling av förorenade områden till 2010 inte kommer att nås med nuvarande takt. Tak-

ten behöver ökas, vilket också innebär ökat resursbehov. Ökad uppmärksamhet bör ges till sanering av marina områden som är förorenade eller riskerar att bli det av ämnen som dumpats. Anslag 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden bör höjas med 120 miljoner kronor per år 2007–2009.

EU-medlemskapet har visat sig innebära betydligt tyngre arbetsbelastning och resursbehov än vad som förutsetts eller beviljats på kemikalieområdet. Insatser för att bedriva kemikaliepolitik på EU-nivån och den internationella nivån behöver stärkas. Dessutom behöver det nationella arbetet intensifieras. Som regeringen angett kommer arbetsbelastningen att öka i samband med genomförandet av EU:s kemikaliepolitik, Reach. Samtidigt har arbetet med uppföljningen av den nationella kemikaliestrategin fördröjts av bl.a. arbetet med Reach. Riksrevisionen har i en rapport (RiR 2006:4) gjort den bedömningen att tillsynen är otillräcklig såväl till omfattning som till innehåll. Därtill kommer att KemI har behövt använda medel från kemikalieavgifterna till annat än tillsyn. Den av regeringen föreslagna resursförstärkningen till KemI är alltså otillräcklig. Ytterligare resurser behöver tillskjutas. Anslag 34:6 Kemikalieinspektionen bör höjas med 30 miljoner kronor per år 2007–2009.

SMHI har viktiga uppgifter på miljöområdet, särskilt vad gäller klimat-, vatten- och havsfrågor. Arbetsuppgifter relaterade till dessa områden kan beräknas öka i omfattning i fortsättningen. Miljöpartiet motsätter sig regeringens förslag till neddragning. På sikt bör avgiftsdebitering till kommuner, landsting och andra organ rörande uppgifter av betydelse för deras arbete ses över. Detta avser inte enbart SMHI, utan också andra myndigheter där det finns en liknande problematik, som Lantmäteriverket och SGU. Anslag 34:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut bör höjas med 25 miljoner kronor per år 2007–2009.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2006/07:1

Proposition 2006/07:1 Budgetpropositionen för 2007 utgiftsområde 20:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2007 för ramanslag 34:2 Miljöövervakning m.m. besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 70 000 000 kr under 2008–2010 (avsnitt 3.10.2).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2007 för ramanslag 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kr efter 2007 (avsnitt 3.10.3).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2007 för ramanslag 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 600 000 000 kr under 2008–2010 (avsnitt 3.10.4).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2007 för ramanslag 34:5 Miljöforskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kr under 2008–2010 (avsnitt 3.10.5).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2007 för ramanslag 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 340 000 000 kr 2008, 350 000 000 kr 2009 och 130 000 000 kr under 2010–2012 (avsnitt 4.1.2).
6. Riksdagen anvisar för 2007 anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning i avsnitt 6.

Redogörelse 2005/06:RRS23

Redogörelse 2005/06:RRS23 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående regeringens styrning av Naturvårdsverket.

Följdmotioner med anledning av redogörelse 2005/06: RRS23

2005/06: MJ31 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör skaffa överblick och kontroll över tillströmningen av regeringsuppdrag till Naturvårdsverket samt principiellt ta ställning till vad som är en lämplig balans mellan politikutformande och politikgenomförande uppgifter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör klarlägga Naturvårdsverkets roll som central tillsynsvägledare samt beakta vilka konsekvenser uppkomsten av informella nätverk för ömsesidigt stöd m.m. får för den centrala tillsynsvägledningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör göra riskbedömningar av vilka konsekvenser förändringar av Naturvårdsverkets finansiella villkor under löpande verksamhetsår kan få för de långsiktiga möjligheterna att uppnå miljöpolitiska mål.

2005/06: MJ32 av Sverker Thorén m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att genomförandet av miljöpolitiken genom Naturvårdsverkets verksamhet ska få bättre förutsättningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verkställa det av riksdagen fattade beslutet om att tillsätta en hållbarhetskommision.

2005/06: MJ33 av Åsa Domeij (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Riksrevisionens rekommendationer.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07: Fi244 av Göran Persson i Stjärnhov m.fl. (s):

101. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om SMHI.

2006/07: MJ266 av Lars Ohly m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma med förslag på hur klimatinvesteringsprogrammet ska förstärkas.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma med förslag på hur en trafikklimp, med riktade och kraftiga miljösatningar inom transportsektorn, kan införas i klimatinvesteringsprogrammet.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör återkomma med förslag på hur klimatforskningen ska förstärkas.

2006/07: MJ289 av Cecilia Wikström i Uppsala (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att framtida ekonomisk stimulans till åtgärder för minskad klimatpåverkan i högre utsträckning än i dag bör utgå från kostnadseffektivitet och möjlighet till snabbt genomförande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett tillkommande kriterium i bedömningen av vilka åtgärder för minskad klimatpåverkan som ska beredas framtida ekonomisk stimulans bör vara i vad mån de tekniska lösningarna är att betrakta som en möjlig grund för framtida svensk exportindustri.

2006/07: MJ318 av Lars Ohly m.fl. (v):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt i motionen redovisad uppställning.

2006/07: MJ330 av Jan Lindholm (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av Naturredskap Siljansnäs.

2006/07: MJ337 av Anita Brodén m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Västsverige vore ett naturligt centrum för forskning vad gäller hållbar utveckling.

2006/07: MJ339 av Kalle Larsson m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Länsstyrelsen i Stockholms län ska stödja och stimulera alla kommuner i länet att söka Klimpbidrag.

2006/07: MJ362 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av att dataregistrera hela SMHI:s observationsmaterial.

2006/07: MJ380 av Anders Ygeman m.fl. (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en fortsättning av klimatinvesteringsprogrammen.

2006/07: MJ382 av Tina Ehn m.fl. (mp):

7. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt i motionen redovisad uppställning.

2006/07: MJ390 av Lars Ohly m.fl. (v):

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör skapa juridiska och ekonomiska förutsättningar för att samtliga de 30 åtgärder som presenteras i Naturvårdsverkets "Aktionsplan för havsmiljön" (april 2006) ska kunna genomföras.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Naturvårdsverket i kommande regleringsbrev för 2007 ska få mandat att utnyttja anslaget för sanering och återställning av miljöskadade områden.
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen aktivt bör bidra med fortsatt stöd till forskning och pilotanläggningar av vatten- och avloppssystem som inte belastar havet utan baseras på slutna kretsloppslösningar.
43. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det bör avsättas medel i en fond för att möjliggöra samförvaltningsprojektgruppers havsrelaterade verksamhet.
44. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör avsätta medel för att till år 2008 genom utredning och testning inhämta praktisk kunskap om metoder för att öka syrehalten i syrefria bottnar längs den svenska kusten.

2006/07: MJ391 av Peter Eriksson m.fl. (mp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökat utrymme för långsiktiga satsningar inom ramen för Klimp genom samverkan med Swentec.

2006/07: N344 av Per Bolund m.fl. (mp):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en större andel av Klimpmedlen bör användas för mer framtidsinriktade satsningar på ny teknik, i samverkan mellan Naturvårdsverket och Swentec enligt vad som beskrivits i motionen.

BILAGA 2

Utskottets förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 20

20 Allmän miljö- och naturvård

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Belopp i 1 000-tal kronor

Politikområde	Utskottets
Anslag	förslag
26 Forskningspolitik	
1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader (<i>ram</i>)	43 012
2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning (<i>ram</i>)	354 138
34 Miljöpolitik	
1 Naturvårdsverket (<i>ram</i>)	339 457
2 Miljöövervakning m.m. (<i>ram</i>)	275 956
3 Åtgärder för biologisk mångfald (<i>ram</i>)	2 051 322
4 Sanering och återställning av förorenade områden (<i>ram</i>)	507 023
5 Miljöforskning (<i>ram</i>)	86 312
6 Kemikalieinspektionen (<i>ram</i>)	135 523
7 Internationellt miljösamarbete (<i>ram</i>)	72 993
8 Stockholms internationella miljöinstitut (<i>ram</i>)	11 928
9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (<i>ram</i>)	245 013
10 Stöd till klimatinvesteringar (<i>ram</i>)	492 750
Summa för utgiftsområdet	4 615 427

BILAGA 3

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2007 inom utgiftsområde 20

Belopp i 1 000-tal kronor

Anslag (ramanslag)	Regeringens för- slag	(s)	(v)	(mp)
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvalt- ningskostnader	43 012			
26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forsk- ning	354 138		+60 000	
34:1 Naturvårdsverket	339 457			+20 000
34:2 Miljöövervakning m.m.	275 956			
34:3 Åtgärder för biologisk mångfald	2 051 322	+100 000		+305 000
34:4 Sanering och återställning av för- orenade områden	507 023		+5 000	+120 000
34:5 Miljöforskning	86 312			
34:6 Kemikalieinspektionen	135 523		+2 000	+30 000
34:7 Internationellt miljösamarbete	72 993			
34:8 Stockholms internationella miljöin- stitut	11 928			
34:9 Sveriges meteorologiska och hydro- logiska institut	245 013		+23 000	+25 000
34:10 Stöd till klimatinvesteringar	492 750	+200 000		
34:11 Åtgärder för sjöar, hav och kust (nytt anslag)			+44 000	
Summa	4 615 427	+434 000	+500 000	

BILAGA 4

Miljömålsseminarium

Miljömålen på köpet

Tid: Torsdagen den 26 oktober 2006, kl. 9.00–12.00

Plats: Förstakammarsalen, Riksgatan 2, Stockholm

Program:

Kl. 9.00–9.05 **Inledning**

Anders Ygeman (s) Miljö- och jordbruksutskottets ordförande

Kl. 9.05–9.20 **Miljömålsrådet och dess rapport 2006**

Bengt K.Å. Johansson, Miljömålsrådets ordförande

Årets tema – miljömålen på köpet

Kl. 9.20–9.40 **Om hushållens konsumtion och miljömålen**

Johan Jareman, Konsumentverket

Kl. 9.40–9.50 **Konsumtion och miljö – Naturskyddsföreningens perspektiv**

Mikael Karlsson, ordförande Svenska Naturskyddsföreningen (SNF)

Kl. 9.50–10.05 **Frågor och diskussion**

Kl. 10.05–10.25 **Paus**

Tema: Luft och vatten

Kl. 10.25–10.35 **Naturvårdsverkets miljömålsarbete**

Lars-Erik Liljelund, generaldirektör Naturvårdsverket

Kl. 10.35–10.50 **Frisk luft** – ett mål med ändrad bedömning

Titus Kyrklund, Naturvårdsverket.

Kl. 10.50–11.05 **Bara naturlig försurning** – ett mål med ändrad bedömning

Ulla Bertills, Naturvårdsverket

Kl. 11.05–11.20 **Frågor och diskussion**

Tema: Ett nytt miljökvalitetsmål

Kl. 11.20–11.35 **Ett rikt växt- och djurliv**

Krister Mild, Naturvårdsverket

Avslutning

Kl. 11.35–11.45 **Miljömålsarbetet – ett helhetsperspektiv**

Robert Andrén, chef för Miljömålsrådets kansli på Naturvårdsverket

Kl. 11.45–12.00 **Frågor och diskussion**

Miljömålen på köpet

Ordföranden: Jag vill börja med att hälsa alla hjärtligt välkomna till seminariet Miljömålen på köpet. Det är sjätte gången miljö- och jordbruksutskottet håller ett sådant här seminarium tillsammans med Miljömålsrådet. Man kan alltså säga att detta är ett minijubileum.

Innan jag ger ordet till Bengt K.Å. Johansson vill jag ge några små förhållningsregler inför dagen. Som ni sett har vi ett späckat program, och jag ber därför alla som talar att hålla sig inom de tidsramar vi angivit. Likaså ber jag frågeställarna att ställa korta och specifika frågor så att vi hinner med många frågor. Vidare ber jag alla som ställer frågor att för det första slå på mikrofonen och för det andra berätta vad ni heter. Det har den fördelen att det som sägs kommer med i det stenograferade protokollet och tv-tittarna får veta vem ni är och höra vad ni säger. Båda kanske kan vara till fromma. Välkomna till detta seminarium!

Bengt K.Å. Johansson, ordförande Miljömålsrådet: (Bilder bilaga 5) Tack för tillfället att få komma hit. För Miljömålsrådet är det mycket värdefullt att få denna möjlighet att komma ut med miljömålen och redovisa dem både för er och för svenska folket, i den mån de har tid att följa sändningen. Vi har, som det sades, varit i utskottet tidigare och tänkte i dag vara något utförligare än vi brukar vara eftersom det är många nya ledamöter i utskottet. Därför skulle jag först vilja säga något om bakgrunden till miljömålen, såsom de nu ser ut.

År 1999 fastställde riksdagen de miljökvalitetsmål som ni kan se på den overheadbild som visas för deltagarna – Frisk luft, Giftfri miljö och så vidare. Målen skulle nås inom en generation, sades det. Skälet till det var att vi till nästa generation skulle överlämna en frisk, god miljö. Det var alltså fråga om 15 miljömål – vi kommer strax till det 16:e. Samtidigt fastställdes en mängd delmål, eller etappmål, som man skulle arbeta efter för att kunna nå miljökvalitetsmålen.

Det tillsattes också ett Miljömålsråd, som alltså består av representanter för de statliga myndigheter som har ett övergripande ansvar för miljömålen, inte för att de ska nås, för det har vi alla ett ansvar för, men för rapporteringen och hanteringen vad gäller redovisningen av målen. Det har också byggts upp ett kansli som är placerat vid Naturvårdsverket. Miljömålsrådet ska varje år rapportera om utvecklingen mot miljömålen, och i dag ska vi alltså göra det för 2006.

Som ni vet tog riksdagen i våras ställning till den fördjupade utvärdering som då och då görs och är tänkt att göras vart femte år. Denna fördjupade utvärdering och riksdagsbehandling, som rådet alltså lade fram underlag till, tog regeringen sedan ställning till och därefter lämnades den till riksdagen. Det ledde fram till att vi nu har 16 miljömål och 71 delmål.

Det vi nu ska redovisa är alltså årets rapport. Den finns tillgänglig i korridoren utanför denna sal, och ni har säkert också sett den tidigare. Det finns även en populär- och skolupplaga som innehåller i princip samma sak. Den är dock något förkortad och därmed lättare att hantera i bland annat undervisningssammanhang.

Årets rapport heter *Miljömålen på köpet*. Vi har varit riktigt roliga. Det handlar om den enskilda konsumentens perspektiv vad gäller miljömålen. I fjol hade vi barnperspektivet, och jag kan avisera att vi nästa år tänkte komma med en rapport som behandlar miljömålen i ett internationellt perspektiv, vilket vi också tycker är värdefullt.

Låt mig visa några overheadbilder som belyser bakgrunden till det hela. Den bild som ni nu ser visar de olika miljömålen. De är Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker – en groda, som ni ser – Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö och så det senaste målet Ett rikt växt- och djurliv, symboliserat på dessa bilder av en lo och en guckusko. Det 16:e miljömålet tillkom alltså genom riksdagsbeslut i våras.

Det finns även fyra övergripande miljömål – Naturmiljön, Kulturmiljön, Hälsfrågor och Fysisk planering och hushållning med mark och vatten samt byggnader – för att markera att miljöfrågorna har en bredd som man kanske inte alltid tolkar in när man talar om miljömål eller om naturmiljön. Därför har regering och riksdag fastställt dessa fyra övergripande miljömål.

Jag tänkte också visa några bilder på de förändringar som riksdagsbeslutet i våras ledde till vad beträffar Naturvårdsverkets instruktion. Jag behöver inte gå in på förändringarna, men det har gjorts en del preciseringar. Rådet, sägs det, ska vara ett organ för samråd och samverkan i arbetet med att uppnå de av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmålen. Rådet ska varje år göra en samlad uppföljning, bedömning och rapportering till regeringen i fråga om utvecklingen mot miljö kvalitetsmålen och i fråga om det regionala miljö målsarbetet. Vi lämnade rapporten till regeringen i juni; det är den ni nu ser behandlad i budgetpropositionen.

Sedan ska vi sammanställa och lämna underlag till regeringens återkommande fördjupade utvärdering av miljö målsarbetet, inklusive ekonomisk uppföljning av arbetet, belysning av målkonflikter samt konsekvensanalyserade förslag till kostnadseffektiva åtgärder och styrmedel. Den formuleringen är påverkad av de riksdagsbeslut som fattats, och Riksrevisionens rapport pekar på att vi borde ägna ytterligare intresse åt bland annat målkonflikter och konsekvensanalyser. Det ska vi försöka hantera framför allt i den fördjupade utvärdering som kommer.

Vi ska också svara för den övergripande informationen om miljömålsarbetet – det är därför vi ger ut dessa skrifter – samt verka för en övergripande samordning av den regionala anpassningen av miljökvalitetsmålen. Här spelar länsstyrelserna en viktig roll för att fånga in, samla ihop, uppgifterna och vidarebefordra dem till de centrala myndigheterna.

Vidare ska vi fördela de medel som behövs för uppföljningen av miljökvalitetsmålen och för miljöövervakningen samt för viss internationell rapportering. Det behövs ganska mycket pengar för de undersökningar och det rapportssystem som finns. Dessutom ska vi samråda med berörda myndigheter och ge dem den vägledning de behöver för sin miljömålsrapportering.

Vi har också, enligt beslutet, 18 ledamöter, inklusive ordförande, som ska bistå rådet, samt en expertgrupp som också bistår rådet i dess arbete. Dessutom finns några experter i rådet. Det ska vara högst sex personer; för närvarande är de fem. Ideella organisationer, LRF, kommuner och lands-ting samt Naturskyddsföreningen finns representerade och bistår oss i vårt arbete.

Som ni ser är det centrala myndigheter som har ansvaret, ofta huvudansvaret, för något eller flera miljömål. Naturvårdsverket har förstås flera miljömål som det är huvudansvarigt för. En representant för landshövdingarna sitter också med i Miljömålsrådet. Det är Eva Eriksson, landshövding i Värmland. Och som ni ser har vi en representant för LRF, som är med som expert.

Detta sagt om uppbyggnaden av systemet. Låt mig då gå över till systemet som sådant. Som ni såg på den tidigare visade bilden redovisas det hela i form av så kallade smileys. Det är naturligtvis fråga om grova uppskattningar av det system som byggts upp, alltså av hur snabbt vi kan nå målen. Symbolerna är antingen röda, gula eller gröna.

Som ni ser på bilden är smileygubbarna för miljökvalitetsmålen, alltså huvudmålen, röda eller gula. Vi ska senare förklara varför det förhåller sig på det sättet. När det gäller delmålen finns det även gröna delmål, och då är smileygubben lite gladare. Det betyder att om man fullföljer de beslut som fattats, om de säkerställs, är det tillräckligt för att man ska nå målet inom den utmätta ramen, alltså normalt 2020. Det finns ett antal sådana delmål.

Om smileygubbarna är gula, vilka finns både i delmålen och i miljökvalitetsmålen, betyder det att vi bedömer att det är möjligt att nå målet inom utsatt tid, alltså normalt 2020, men ytterligare åtgärder behöver vidtas. I annat fall nås inte målet. Och när smileygubbarna är röda betyder det att vi bedömer det som mycket svårt att i tillräcklig grad nå målet inom den utsatta tidsramen.

Det finns också några gröna och gula gubbar som är fyrkantiga. Det betyder att målåret passerats, vilket i praktiken betyder att det 2005 fanns uppsatt ett delmål, och det har, till exempel när det gäller myllrande våtmarker, nåtts. Målet ligger dock fortfarande kvar i det system som riksdä-

gen antagit. Hur vi ska hantera det får vi ta upp i den kommande fördjupade utvärderingen. När detta blir aktuellt för riksdagen att ta ställning till har ju målen nåtts för ganska länge sedan.

Av overheadbilden framgår också att det ofta finns många delmål. Begränsad klimatpåverkan och Skyddande ozonskikt har dock endast ett delmål vardera. Beträffande målet Bara naturlig försurning ser det ganska bra ut – och smileygubbarna är glada – men vi bedömer ändå att miljökvalitetsmålet blir svårt att nå på utsatt tid, det vill säga 2020. Senare kommer vi lite grann in på hur det kan komma sig att det ser ut på det sättet. Att delmålen ser ut att kunna nås betyder inte att miljökvalitetsmålet därmed nås automatiskt, utan det finns en del andra mer bakgrundsmässiga förhållanden som kan göra att det ändå är svårt att nå målet.

Ja, detta var vad jag hade tänkt säga som en inledning till det som kommer att redovisas i dag. Möjligen kan jag redan nu avisera att ett par mål, Frisk luft och Bara naturlig försurning, ändrats från gult till rött sedan förra året. Vi ska återkomma till varför det är så; det kan ge en bild av att det går åt fel håll vad gäller miljön på dessa områden. Så är det emellertid inte. Det går åt rätt håll, men ytterligare underlag som vi fått in tyder på att det likväl inte räcker för att nå målen till 2020. Om vi tar försurningsmålet som exempel handlar det bland annat om den försurning som ligger kvar i marken.

När det gäller det nya målet Ett rikt växt- och djurliv bedömer vi att det blir svårt att nå 2020. Det ser bra ut beträffande de delmål som formulerats, men huvudmålet ser ändå ut att vara svårt att nå. Detta kommer Lars-Erik Liljelund från Naturvårdsverket att närmare gå in på.

Ordföranden: Då tackar vi Bengt och konstaterar att han höll sig väl inom vår tidsram. Det tackar vi speciellt för. Nästa talare är Johan Jareman från Konsumentverket.

Johan Jareman, Konsumentverket: (Bilder bilaga 5) Jag arbetar med miljöfrågor som har koppling till hushållens konsumtion. Det är vi på Konsumentverket som lämnat underlag till årets temadel i Miljömålsrådets rapport.

Det finns två huvudsakliga skäl till varför just detta blev temat i år. Dels arbetade under 2005 en statlig utredning under ledning av Stefan Edman, och dess slutbetänkande *Biffen, bilen, bostaden* handlade om att ta fram en handlingsplan om hållbar konsumtion för hushållen. Dels höll det på att utarbetas en ny konsumentpolitisk proposition. Den antogs av riksdagen i våras, och vi visste att också den hade hållbar konsumtion som bärande tema. Av dessa två anledningar kom hushållens konsumtion att bli årets tema i Miljömålsrådets rapport.

Låt mig säga några korta ord om Konsumentverket i sammanhanget. Det är en av de myndigheter som har så kallat särskilt sektorsansvar för miljömålsarbetet. Det innebär att vi som arbetar här sitter med i beredningsgruppen för miljömålsuppföljning, men vi har inte ansvar för något enskilt miljömål. En annan anledning till att vi arbetar med dessa frågor är att det inom det konsumentpolitiska området finns tydliga miljöambitioner; det

nya konsumentpolitiska målet heter Trygga konsumenter som handlar hållbart. Jag arbetar alltså huvudsakligen med den miljömässiga dimensionen av hållbarhet, det som också är temat för den nu aktuella rapporten.

Om vi ser på hushållens konsumtion och relationen till miljömålen kan vi konstatera att det finns kopplingar mellan hushållens konsumtion och påverkan på samtliga 16 miljökvalitetsmål. I vissa fall är kopplingarna ganska direkta. De uppstår vid själva konsumtionstillfället. Om man till exempel kör sin bil på fossila bränslen innebär det utsläpp som påverkar klimatmålet. I andra fall är dock konsumtionens koppling till miljömålen mer indirekt, det vill säga att påverkan uppstått i något tidigare led; jag återkommer till det senare. Det gäller till exempel de mer naturvårdsbetonade målen.

När vi så har konstaterat att det finns sådana kopplingar kan vi fråga oss: Finns det anledning att arbeta med dessa frågor? Står hushållens konsumtion för en betydande andel av miljöpåverkan, eller är den så marginell att det inte finns någon större anledning att bekymra sig? Det finns ett flertal undersökningar som kommit fram till att hushållens konsumtion står för en betydande andel av miljöpåverkan. Den kan variera från ett mål till ett annat, men i stora drag kan vi konstatera att det finns anledning att arbeta med hushållens konsumtion.

Då kan nästa fråga vara: Vad är det för inslag i hushållens konsumtion som har störst betydelse? Även där finns en rätt stor samstämmighet, nämligen att det – i likhet med titeln på Stefan Edmans utredning – handlar om bilen, våra persontransporter, om biffen, våra matvanor, vår livsmedelskonsumtion, och om bostaden, i huvudsak energianvändningen i vårt boende. Dessa har alltså stor betydelse. Det finns även sammanhang där man nämner övrig varuproduktion, till exempel hushållskemikalier, samt vår avfallshantering, som viktiga områden.

På sidan 8 i de Facto-rapporten finns den illustration som också visas på overheadbilden. Den är tagen från Europeiska miljöbyråns rapport om de indirekta miljöpåverkansfaktorerna. Längst ned har vi konsumtionen, i det här fallet av livsmedel, och innan vi kan konsumera livsmedlet har det förstås skett en produktion, kanske förpackning, samt distribution. I dessa led uppstår resursanvändning och olika typer av miljöpåverkan. Den är då indirekt kopplad till att vi konsumerar, och olika miljömål kan därmed bli påverkade av dessa faktorer.

En annan sak som lyfts fram i temaavsnittet är att det, när vi arbetar med miljöpåverkan från hushållens konsumtion, är svårt att dra gränserna nationellt. De 16 miljömålen är ju i huvudsak nationella till sin karaktär, men när det gäller hushållens konsumtion uppstår dessa aspekter – miljöpåverkan från produktionen – utomlands. Det gäller speciellt när vi ser till de indirekta effekterna.

På nästa bild visas uppgifter från SCB. De finns inte med i rapporten, men vi hänvisar till att man där tittat på de utsläpp som uppstår vid hushållens konsumtion. Det är fråga om tre olika kategorier. Längst ned har vi

de direkta utsläppen nationellt. Det gäller utsläpp som uppstår vid själva konsumtionen, när man eldar med olja för uppvärmningen eller kör bil. Färgen ovanför visar de indirekta utsläpp som uppstår vid produktion, distribution med mera i Sverige. Den översta delen visar de indirekta utsläpp som uppstår utomlands. De berörs inte i någon större utsträckning av miljö kvalitetsmålen, men när vi arbetar med att försöka minska miljö påverkan från hushållens konsumtion för att uppnå de nationella miljö målen är det viktigt att det som en bieffekt inte uppstår en motsvarande ökning av miljö påverkan någon annanstans, det vill säga att vi uppnår miljö målen på bekostnad av miljön utomlands.

Om vi, som i detta fall, ser på kväveoxider framgår det av bilden att de absoluta utsläppen minskat från 1993 till 1999. Utsläppen nationellt har alltså minskat, men utsläppen utomlands, den orange delen, har ökat. Detta är viktigt att notera så att vi inte vidtar åtgärder som i onödan skapar sådana effekter. Det är alltså viktigt att inte enbart se till de nationella miljö målen.

I den tidigare nämnda statliga utredningen lägger Stefan Edman fram tre strategier för hur miljö påverkan kan minskas, hur konsumtionen kan gå i en mer miljö anpassad riktning. Dessa strategier tyckte vi var intressanta. Den första strategin är väl den som man normalt kommer att tänka på, nämligen att vi konsumerar som vi gör i dag fast grönare. Det betyder att man väljer den mest miljö anpassade bilen, att man väljer en miljö anpassad, kanske miljö märkt, vara samt att man hanterar sina produkter på ett sätt som blir mer miljö anpassat. Man kanske kör sin bil med högre däcktryck så att utsläppen minskar och så vidare. Det finns ett tydligt uppdrag, bland annat för myndigheter, att jobba i den riktningen.

När det gäller nästa strategi sägs det i utredningen att den första strategin förmodligen inte räcker för att kunna uppnå miljö målen ifall vi har en kontinuerlig konsumtionsökning, och att vi, när vi till exempel gör bensin snålare bilar, sparar pengar som vi kan konsumera annat för. Då skulle en strategi kunna vara att minska varukonsumtionen och i stället konsumera tjänster som har liten miljö påverkan. Man kan tänka sig att man har en femhundring över och funderar på om man ska köpa sig ett par skor eller ta en massagebehandling. Skillnaden i miljö påverkan kan i de två fallen vara ganska stor. Detta är ett mer oprövat spår. Ett sådant förslag läggs visserligen fram i utredningen, men det finns inget tydligt mandat för att arbeta i den riktningen.

Den tredje och sista strategin är, som utredaren själv påpekar, rätt kontroversiell. Den innebär att man inte konsumerar femhundringen över huvud taget utan i stället sparar pengar och går ned i arbetstid. En sådan strategi har en tydlig påverkan på samhällsekonomin och är därför svårare att genomföra.

Utredaren föreslår att man tittar närmare på dessa frågor, och de förekommer ju också i debatten. Svenska Dagbladet har just nu en artikelserie som handlar om detta.

I rapporten tittar vi även lite grann på trender. Vi konstaterar att det är svårt att hitta några tydliga och säkra trender och att det på de flesta områden finns trender som går i motsatta riktningar. Kokar man ihop det hela kan man dock se två huvudsakliga mönster. I den ena vågskålen ligger att teknik och produktutveckling gör att vi får mer energieffektiva och miljöanpassade produkter som leder i rätt riktning vad gäller miljömålen. I den andra vågskålen ligger att vi blir allt rikare. Vi har möjlighet att konsumera alltmer, vilket i sin tur äter upp mycket av effektivitetsvinsterna. Vad summa summarum av detta blir är svårt att sja om.

I inledningskapitlet till årets de Facto-rapport diskuteras frågan om ansvaret för att hushållens konsumtion ska gå i rätt riktning. Kanske kan man säga att det finns två ytterligheter när det gäller att se på detta. Den ena ytterligheten innebär att konsumenterna har all makt. Om konsumenterna enbart väljer de mest miljöanpassade produkterna och därmed avstår från att köpa de miljöbelastande produkterna kommer vi att få en utveckling som går mot miljömålen. De mindre miljöanpassade produkterna försvinner från marknaden. De kommer inte att produceras. Den andra ytterligheten är att samhället löser detta. Via styrmedel och regler tar vi bort möjligheterna för konsumenterna att ”göra fel”. De miljöbelastande produkterna finns inte att tillgå.

Varken i rapporten eller hos oss på Konsumentverket tror man att någon av de här ytterligheterna är den väg som når målen, utan alla krafter kommer att behöva samverka. Konsumenterna behöver naturligtvis ta sin del. De väljer miljöanpassade beteenden såväl i sina inköp som i hantlandet av varor och tjänster av olika anledningar, på grund av kunskap och engagemang, där det finns ett faktiskt utbud att välja på och på grund av att styrmedel och regler ger incitament att göra rätt.

Företagen kommer naturligtvis att behöva erbjuda de miljöanpassade alternativen. Även de kan ha olika anledningar till det som behöver stimuleras. Det handlar naturligtvis om konsumenternas efterfrågan, men även kunskap och engagemang hos företagen och styrmedel och regler som ger dem incitament.

Det offentliga samhället har naturligtvis en viktig roll i att skapa förutsättningar både för företag och för konsumenter att gå i miljöanpassad riktning. Även här finns olika sätt att göra detta, informationsinsatser, infrastruktur som skapar förutsättningar, offentlig upphandling och att skapa de här styrmedlen och reglerna.

Det finns naturligtvis också organisationer. Naturskyddsföreningen kommer att berätta om sin syn här också.

Låt mig sist men inte minst nämna några konkreta åtgärder som kan leda i den här riktningen. På Miljömålsportalen finns det för varje enskilt miljömål lite förslag på insatser som hushållen kan göra. Det finns också mängder av böcker med tips på konkreta miljöinsatser.

Den föregående regeringen gjorde, på basis av Stefan Edmans utredning, en handlingsplan som handlar om åtgärder som regeringen kan vidta. Naturligtvis har vi också alla de åtgärder som finns i den här statliga utredningen och som inte alla togs upp i handlingsplanen.

Ordföranden: Då tackar vi Johan för det och släpper in Mikael Karlsson från Svenska Naturskyddsföreningen som ska prata om konsumtion och miljö ur Naturskyddsföreningens perspektiv.

Mikael Karlsson, ordförande Svenska Naturskyddsföreningen: Tack för det och för inbjudan att komma hit och säga något om konsumtion och miljö.

Människan påverkar naturen och ekosystemen mer än solens cykler, mer än geologiska processer och mer än evolutionen. Vi påverkar klimatet, vi förflyttar mer materia och vi utrotar fler arter än vad som har skett i naturliga processer under miljontals år.

På ett sätt är det här fantastiskt. Det vittnar om en enorm kapacitet, men det illustrerar också baksidan på myntet i vårt tekniska samhälle, och det är det vi måste hantera. Millennium Ecosystem Assessment är en av de största kraftansträngningarna någonsin från forskarsamhället för att göra en samlad syntesrapport. Den visar att av de ekosystemtjänster som finns, det vill säga de tjänster som vi får till vår välfärd från naturen, är 60 % förstörda eller på god väg att förstöras. Det är sådant som vi har nytta av för vår dagliga välfärd, för vår trygghet. Sedan kan man ju tala om värden i naturen i sig, men just för mänsklig välfärd är dessa ekotjänster avgörande viktiga. Utan dem kan vi inte leva vidare på det sätt vi gör i dag. 60 % är på väg att undergrävas. Vi sågar av den gren vi sitter på, ibland snabbt och ibland långsamt, alltid med lite eftertanke, men vi sågar likväl.

Miljömålsrådets rapport är en svensk konkretisering av det här globala dilemmat som visar hur den konsumtion och produktion vi har påverkar de här ekosystemtjänsterna. 7 av 16 miljökvalitetsmål är mycket svåra att uppnå, och ibland är de omöjliga att uppnå. Även vissa delmål har en central betydelse. Det gäller till exempel delmål 5 på hav som handlar om upptag och återväxt av fiskbestånden och som också har en röd flagg. Klarar vi inte det målet kan vi sluta fiska.

Konsumtion är förstås en drivkraft till de här förändringarna. Vi kan säga att det är den centrala drivkraften som produktionen sker utifrån för att tillgodose konsumtionen och de intressena. Samtidigt brukar man tala om miljöpåverkan som en produkt av tre faktorer där befolkningen är en, konsumtionsnivån en och den teknik med vilken vi konsumerar en tredje faktor.

Vi vet att jordens befolkning i sig kommer att bli dubbelt så stor. Vi vet att det finns en ekonomisk tillväxt som är väldigt snabb runtomkring i världen och att vi står i det globala skyltfönstret med våra trafiksystem, våra energisystem och våra produktionssystem i övrigt. Världen rör sig mot samma ohållbara situation som vi befinner oss i.

Om man tittar på den andra faktorn med teknik och teknikens roll är nog vi i miljörelsen en blandning mellan teknikostrimister och teknikrealister. Vi tror på ny teknik. Det finns en enorm potential. I förra veckan kom EG-kommissionens aktionsplan för energieffektiviseringar som visar att åtminstone 25 % – man satte bara målet 20 % – går att effektivisera fram till år 2020 i ett antal olika sammanhang. Våldigt mycket går att göra. Med ny teknik för bevattning i utvecklingsländer kan man bevara jordens fuktighet på ett helt annat sätt och öka produktionen.

Vi har en bra tillförsel av el från förnybara bränslen till exempel. Den första kärnkraftsreaktorn som är avstängd är redan ersatt, och den andra är snart ersatt. Och vi skulle kunna ersätta åtminstone en till under den mandatperiod som kommer, och säkert två också, med det som de facto redan sker på marknaden utan någonting mer i form av politik, morot eller piska.

Trots det vet vi att potentialen inte utnyttjas alla gånger. I DN i morse kunde man läsa en rapport som vi har varit med om att ta fram om hur bilparken är extremt ineffektiv. Sverige är faktiskt bland de sämsta länderna i hela Europeiska unionen. Våra bilar är törstigare än bilarna i andra länder. De är inte bara törstigare än bilarna i Tyskland och Danmark, utan de är törstigare än bilarna i Litauen och Malta också. Vi är sämst. Efter 40 års miljöarbete och miljöanpassning i företag är vi sämst i Europeiska unionen. Det är extremt ineffektivt. Det krävs mycket mer bränsle för att ta sig från A till B här än i andra länder. Varför? Det finns inget bra svar på den frågan annat än eftergivenhet till den svenska bilindustrins koncept med tunga bilar som inte nödvändigtvis behöver vara mer säkra än lätta och bränslesnåla bilar. Volvo tillhör de sämsta i klassen.

Ibland räcker den här teknikpotentialen inte till, utan man måste också jobba med konsumtionsfaktor. Går man igenom de globala miljöhoten och tittar på befolkning, konsumtion och teknik räcker sällan tekniken hela vägen fram. Då talar vi om behov av systemanpassningar. Då kommer man in på frågan hur man ska miljöanpassa konsumtionen. Givetvis har frivilligheten en viktig roll. Företag miljöanpassar i dag sin verksamhet utifrån ett marknadstryck. Det gäller inte alla sektorer, men det gäller på många ställen. Svenska företag ligger ibland väldigt långt framme.

Konsumenter efterfrågar miljömärkta produkter. Vem som helst kan gå in på Coop eller ICA och köpa ett kravmärkt kaffe som inte innebär att man sprutar gifter och bekämpningsmedel över människorna som skördar kaffet. Detta kan jämföras med det konventionella kaffet där man har en stor användning av bekämpningsmedel. Det kostar inget mer. Lågenergilampor spar plånbok och miljö. Det finns väldigt många exempel.

Vi i Naturskyddsföreningen jobbar med miljömärkning på kemiska produkter, transporter, elektricitet, textilier och inom en lång rad områden. Det finns många andra som gör det också.

Samtidigt har politiken en avgörande roll för att få marknaden att verka bättre för miljön. Det handlar om att hjälpa de företag och konsumenter som har ett intresse och att göra de företag och konsumenter som driver miljöfrågor en tjänst och att låta dem bli vinnare oftare framöver. Det handlar om att sätta ett pris på miljön.

I valdebatten var det väldigt mycket tal om att vi har haft så mycket piska i miljöpolitiken så nu måste vi ha lite morötter. Det måste bli billigare för folk att göra detta. Man kunde nästan tro att vi skulle ha en kaninmyndighet med en massa morötter överallt i stället för Djurskyddsmyndigheten som nu ska läggas ned.

Men vem ska betala morötterna då? Ja, det är skattebetalarna. Varför ska jag betala av min skatt till någon som kör en alltför bränsleslukande bil för att den personen ska använda lite mindre bränsle? Varför ska inte den personen själv stå för den kostnaden? Det kallas *Polluter Pays Principle* och är en hörnsten i miljöpolitiken sedan 1972. Den är accepterad inom OECD och inskriven i EG-rättens grundfördrag. Den är även en hörnpelare i den svenska miljöpolitiken sedan miljöskyddslagen kom 1969.

Varför ska vi alla här betala någon för att köra en alltför bränsleslukande bil? Här handlar det om att synliggöra miljökostnaden. Då är det väl den som förstör miljön som ska betala miljöförstöringen, inte de som drabbas. Det är den starkaste uppmaning vi kan rikta till er: Inför inte en *Victim Pays Principle* där de som lider skada får betala för miljökostnaderna! Man ska inte behöva betala den som tänker krossa en fönsterruta en tia för att inte krossa fönsterrutan. Tvärtom måste den som krossar fönsterrutan laga och reparera. Det är en rättvis princip, en moralisk princip.

Här finns det ett gott stöd i dag från forskare, OECD:s experter, Europeiska miljöbyrån och så vidare, för det koncept som har växt fram med stöd från tre av de fyra partierna i den nya regeringen och från dem som innehade den tidigare majoriteten att jobba med skatteväxling. Det försvann i valrörelsen. Man sade att skatteväxling var någonting dumt och att vi inte har växlat skatter, men det är helt fel. Skatter har växlat. Fortsätt att växla skatter och gör det dyrare att förstöra miljön och billigare att arbeta!

Det är det bästa styrmedlet ni här i riksdagen kan införa. Det är det som gör det lönsamt och bra för enskilda konsumenter att bete sig miljöanpassat. Det är det som hjälper alla de företag som ligger längst fram när det gäller miljöanpassad produktion som är en grundförutsättning för miljöanpassad konsumtion på sikt.

Jag tror att det är helt avgörande. Tycker ni att det är ett ord som är belastat med någonting särskilt problematiskt, så hitta på ett nytt ord, men sluta inte att bidra till att marknaden ska verka för en bättre miljö. Det är det allra bästa redskapet som finns och som man som politiker kan använda om man vill komma åt de breda konsumtionsmönstren.

Om man, som EG-kommissionen nu, inte vill föreslå ekonomiska styrmedel utan talar om att vi ska energieffektivisera på annat sätt får vi ha en reglering för varje liten teknisk pryl i samhället. Ni kan ju tänka er förhand-

lingarna i alla EU-kommittéer och den tid det kommer att ta att sätta sådana system i kraft. Det kommer att bli jättemycket byråkrati och jättemycket administration, och man får inte en marknadsdriven utan en statligt planerad politik. Det är mycket bättre att låta de fria marknadskrafterna verka med miljökostnaderna synliggjorda.

Jag tror att hela miljörelsen står bakom den tanken. Den har stöd av forskarna och av dem som har utvärderat och tittat på detta. Den har stöd av väldigt många företag. Vill ni här i kammaren bidra till en mer miljöanpassad konsumtion, så sätt ett pris på miljön!

Ordföranden: Vi tackar Mikael Karlsson för det och lämnar öppet för en liten frågestund.

Irene Oskarsson (kd): Utifrån det vi har hört nu kan vi se att konsument-bilden är väldigt komplex. Min fundering handlar om den kultur som vi nu tar till oss bland annat med en matkonsumtion som är mycket bredare. Där kan vi ha glädjen av att ha utbud från andra kulturer och så vidare, men det ökar också importen på den sidan. Frågan är kanske främst till Konsumentverket. Finns det trender att det går åt fel håll på grund av detta? Skulle vi kanske kunna använda det här hemma för att ställa om jordbruk och kunna producera själva i stället?

Johan Jareman: En sak som bland annat nämns i den här rapporten är att konsumtionen av exotisk frukt är någonting som stiger ganska kraftigt. Där finns det ju en hel del transporter inblandade. På det hela taget går det knappast att undvika att sådan långväga importerad mat ger ökad miljöbelastning, kanske inte i så hög grad i Sverige, utan det handlar om en mer global miljöpåverkan. För den globala miljön finns det en vinst i att konsumera mer lokalt.

Bengt K.Å. Johansson: Låt mig tillägga att det är självklart att om man har ett system uppbyggt där stora mängder av det som vi så småningom kommer att konsumera, och i det här fallet äta, produceras på ett ställe, fraktas för att beredas på ett annat ställe och sedan ska konsumeras här med en rad transporter innebär det en kraftig miljöbelastning. Den typen av miljöbelastning tenderar att öka. Man kan säga att transporterna är för billiga trots att bensinpriserna har stigit. Man kan hoppas att de stiger ytterligare från den synpunkten.

Den enskilda konsumenten kan ju ta reda på var de här produkterna är producerade någonstans. Det är bra om också de kedjor och butiker som saluför dem redovisar varifrån de kommer på ett annat sätt så att man också får reda på de fall där de är transporterade mellan många länder. Det är en miljöupplysning som är viktig.

Mikael Karlsson: Man kan säga att när det gäller det mesta av de stora volymer av exotiska produkter som vi omsätter mycket, till exempel bananer, kaffe, te, ris och vissa textilier, finns det i dag bra och inte dyrare miljömärkta alternativ att välja som innebär en klart minskad miljöbelastning. Det enda undantag där vi i miljörelsen har valt att inte ställa oss

bakom en miljömärkning gäller det som kallas jätteräkor eller scampi som innebär förstörelse av mangroveskogar. Det går inte att få den produktionen hållbar på något sätt. Man avverkar mangroveskogar för att anlägga dammar för att odla räkorna, och det innebär att man efter några år får sådana försurningsprocesser och annat i vattnet att man måste avverka ny mangroveskog. Ju mer miljömärkning man efterfrågar där, desto mer förödande är systemet. Där handlar det nog om att helt enkelt säga nej.

Jag vill bara göra er uppmärksamma på biobränslen som kommer snabbt nu. Vi tycker att man borde få handla med dem och inte ha tullar och annat sådant på biobränslen. Men biobränsleefterfrågan får inte innebära ett kraftigt ökat tryck på ekosystem runtomkring i världen, utan då måste man också ställa krav på certifiering. Det finns en diskussion i EU om att certifiera biobränslen i tropiska länder, till exempel palmolja. Plantagerna som växer snabbt är problematiska om man inte får bättre koll på dem.

Biobränsletillväxten har också fått bilindustrin att säga att nu finns det biobränslen och därför behöver man inte mer bränsleeffektiva fordon. Det måste man givetvis säga nej till från politiskt håll.

Ann-Kristine Johansson (s): Jag har en fundering till Bengt K.Å. Johansson. Den handlar om målkonflikter. Ni skulle göra en belysning av målkonflikterna. Hur jobbar ni vidare med det? Vi ser ju detta till exempel inom skogen. Vi har bevarandemål, och samtidigt vill vi öka råvaruanvändningen. Det är biobränslen, vi ska bygga mer i trä och man vill öka gödslingen för att öka produktionen. Där ser jag en målkonflikt. Jag skulle vilja höra lite hur ni ser på det.

Bengt K.Å. Johansson: Som jag sade har det understrukits i den instruktion vi nu har att målkonflikterna är en viktig del för att man ska kunna få en tydligare bild av hur miljömålen förhåller sig till andra mål. Man kan utan vidare förstå att när det gäller de övergripande målen finns det en rad olika miljökonflikter. Du pekade på skogen. När det gäller trafik och god bebyggd miljö vet vi ju att det finns massor av sådana konflikter där vi vill ha bekvämligheter samtidigt som buller skapas.

Vi ska försöka tydliggöra detta på ett antal områden. Det berörs naturligtvis i årets rapport också. Vi ska försöka ta upp det lite mer tematiskt i den fördjupade utvärdering som vi nu jobbar med. Vi kommer att vara färdiga med den 2008, och riksdagen kan få ta ställning till den 2009. Ska man ta fram det måste man också ha förslag till hur man ska hantera dessa målkonflikter, och det är det vi jobbar med.

Sofia Arkelsten (m): Jag har två frågor. Jag har en till Mikael som pratade mycket om styrning, och då undrar jag lite mot vad. Du pratade om att synliggöra miljökostnaden. Jag undrar om det är möjligt för alla produkter. Det är ju ganska svårt att mäta. Ett exempel var detta med en upphandling

av ekologisk mjölk i södra Sverige där man får köra den över hela landet när man köper den i Norrland. Då skulle man kunna tänka sig att det miljömässigt vore listigare om man hade lokalproducerad mjölk.

Sedan måste jag ställa en fråga till Bengt. Förstod jag dig rätt när jag tyckte att du sade att handeln ska visa transportkostnader för varje enskild vara? Ska varje butik kunna säga hur mycket det kostar att transportera varje vara som de säljer?

Bengt K.Å. Johansson: Jag kan svara först. Nej, det kanske man inte kan begära. Men för konsumenterna är det viktigt att de kan få en upplysning om varornas karaktär. Man kan inte begära att varje enskild vara ska deklarerar på det sättet, men numera finns det många butiker och butikskedjor som talar om huruvida de är miljömärkta och på vilket sätt de har producerats. Ofta upplyser man också om varifrån de kommer.

Jag tror att vi går mot en situation där vi kommer att begära mer som enskilda konsumenter och där vi bör begära mer som enskilda konsumenter. Det kanske får riktas mot butikskedjorna snarare än mot den enskilda butiken. Då skulle vi kanske i förlängningen kunna få reda på vilken miljöbelastning som faktiskt finns, på samma sätt som en del människor brukar redovisa hur mycket utsläpp man har orsakat när man gjorde den där semesterresan till Thailand.

Mikael Karlsson: Det är en jättebra fråga. Ibland är det svårt, men väldigt ofta finns det möjligheter att härleda miljökostnaden till marknadspriser eller utgifter i offentlig sektor. Låt mig ta ett exempel. Marknära ozon, som bildas av föroreningar från biltrafiken bland annat, gör att vi får en mindre avkastning i lantbruket, kanske en sänkt skörd med 10 % på vissa grödor. Där finns det ett marknadspris på de grödorna. Där kan man ganska enkelt räkna ut en föroreningskostnad.

EG-kommissionen har låtit göra ganska detaljerade beräkningar av miljökostnaderna för ett antal luftföroreningar. Där har vi kostnaderna för hälsovård och sjukvård. I diskussionen om kemikalielagstiftningen har det gjorts ganska bra uppskattningar av kostnaderna, och därmed vinsterna, av att skärpa kemikalielagstiftningen.

I andra fall får man försöka göra värderingar på annat sätt. Till syvende och sist är det ganska ofta så att om man tar miljöprissättning är det ni i riksdagen som fattar beslut om miljöskatter av olika slag. Då får man en indirekt bestämning av vilken storleksordning de här miljökostnaderna ligger i.

Mycket oftare i dag än för bara 10–15 år sedan kan man hitta ett pris på miljön i form av reella kostnader som inte handlar om att det blir skador i framtiden, utan vi har reella kostnader i dag. Vi vet till exempel hur många som dör extra varje år om vi inte inför trängselskatter i dag. Det finns ganska bra uppskattningar av det. Vi vet att 5 300 människor dör förtida varje år på grund av höga partikelhalter. En del av det kan man härleda till transportererna.

Det finns rätt mycket forskning att ta till sig här. Det är ju er uppgift att välja om förorenaren ska stå för den kostnaden eller om de som lider skada ska stå för den kostnaden.

Ronny Olander (s): Jag skulle vilja fullfölja den frågan som Mikael Karlsson diskuterar nu. Du har flera intressanta infallsvinklar, inte minst när du pratar om fria marknadskrafter där man kan se miljökostnaden. Men samtidigt är det en avvägning utifrån ett konsumentperspektiv, och i den relationen en statlig reglering. Man kan till exempel ha ett gott miljöjärta om man är arbetslös, men i slutändan har man en viss mängd pengar i plånboken, och då kan det vara svårt att vara miljövän.

Finns det något bra avvägningsresonemang mellan å ena sidan fri marknadskrafter och å andra sidan statlig styrning? Det är min fråga.

Sedan har jag en kort fråga till Konsumentverket. Man nämner den dåvarande regeringens handlingsplaner i den delen i ansvaret. Kommer ni att väga av mot nuvarande regering så att man ur ett svenskt perspektiv ser att kursen hålls ungefär som den har varit?

Mikael Karlsson: En klassisk teori om hur marknader fungerar visar att det finns en uppgift inom ramen för den demokratiska politiken att synliggöra de kostnader som inte är prissatta på marknaden. Det har alla partier i den svenska riksdagen ställt sig bakom vid ett eller annat tillfälle. Ibland har det skett i ganska underliga konstellationer också. I Energikommissionen på 90-talet var Miljöpartiet och Moderaterna ense om att internalisera externa kostnader, vilket man inte hör särskilt ofta annars.

Det jag talade om var väl framför allt att välja mellan olika sätt att hjälpa konsumenterna. I det ena fallet tar man skattepengar från alla och betalar förorenarna för att de ska bete sig lite mindre miljödåligt. I det andra fallet låter man förorenarna själva betala. I båda fallen handlar det om statliga ingripanden.

Vi tycker att det bästa är att synliggöra de här miljökostnaderna så långt som möjligt. Hade man gjort det inom energisektorn hade man inte behövt ha det planekonomiska kommandoekonomisystem som kallas elcertifikat där staten beordrar marknaden att få fram någonting, utan då hade marknadskrafterna fått verka själva. Nu blev det ett *second best*-system eftersom man är rädd för miljöprissättning.

Jag tror också att det är en myt att det alltid kostar mycket för konsumenterna. I väldigt många fall handlar det om att använda mindre resurser, och det är bra för plånbok och miljö. Alltifrån lågenergilampor till att hålla hastighetsgränserna och köpa bränslesnåla fordon är bra för människors plånbok. Den elmarknadsreform som genomförs 2009, när man ska få prissättning, är bra för konsumenterna eftersom de får en snabb och tydlig feedback på konsumtionsvalen och miljökostnaderna.

När det gäller de tropiska produkterna finns det också ofta där ett bra alternativ. Miljömärkt ekologiskt kaffe, rättvisemärkt kaffe, kostar i dag inte mer än alternativet. Och så är det på många områden.

Köper man däremot miljömärkta bananer, och definitivt inte Chiquitas bananer som använder 50 kilo bekämpningsmedel per hektar, kostar de något mer. Men då kan man väl köpa ett svenskt äpple och en banan i stället för två bananer från Costa Rica. Då fixar man detta också. Jag tror att det finns en väldigt stor potential här, men politikerna måste hjälpa till lite.

Johan Jareman: Som statlig myndighet jobbar vi efter de mål och riktlinjer som riksdagen och regeringen ger oss. I nuläget är det den konsumentpolitiska proposition och regeringens handlingsplan för hållbar konsumtion som båda antogs i riksdagen i våras som gäller för oss. Den nya regeringen kommer att ge oss ett regleringsbrev. Då kommer vi att se vad som står där. Det är så vi jobbar.

Anita Brodén (fp): Alla har vi ett ansvar, det hörde vi inledningsvis. Det handlar om att vi som politiker ska vara med och fatta kloka beslut. Det handlar också om konsumenternas eget ansvar. Då vill jag ställa en fråga till Konsumentverket. Vad skulle krävas ytterligare för att både inspirera och möjliggöra för konsumenterna att göra gröna val?

Johan Jareman: Konsumenterna som aktörer var ju det första på den här trepunktslistan som vi visade. Det handlar om att företagen ger ett bättre utbud och kanske bättre marknadsför de miljöanpassade alternativen och att den styrning som sker från riksdag, regering och myndigheter ger incitament, till exempel på boendeområdet, transportområdet och livsmedelsområdet. Det handlar om att man får kunskap och information om vad som är miljöanpassade val, ekonomiska incitament att välja de här mer miljöanpassade produkterna och infrastruktur som stöder de här valen. Det finns naturligtvis en massa detaljexempel, men på ett övergripande plan är det den typen av insatser som behövs.

Bengt K.Å. Johansson: En förutsättning för att konsumenterna ska kunna göra gröna val eller miljömässigt riktiga val är att det finns alternativ, som redan sagts här, men också att man hela tiden är medveten om dem. Alla butiker har väl inte det intresse av att ta fram problematiken som vi skulle efterlysa, men miljömedvetna konsumenterna är en absolut nödvändig förutsättning för att nå långt. I hela diskussionen kring detta är därför en väldigt viktig förutsättning att det finns en medvetenhet, att miljöfrågorna så att säga är på bordet för alla, både när man äter och annars, att de hela tiden finns i bakhuvudet. All hjälp man kan få med att göra människor miljömedvetna och samtidigt presentera alternativ varigenom de själva kan bidra är alltså en förutsättning.

Vi för mycket diskussioner till exempel med kommunerna om hur de ska kunna nå ut med miljömålen och hur de stora miljömålen, miljökvalitetsmålen, kan sorteras ned regionalt och lokalt ute i kommunerna så att man är medveten om dem. Det tror jag också att man bör vara väldigt medveten om. Därför är det viktigt att kunna sprida denna kunskap i skolor och till den enskilda konsumenten ute i kommunerna.

Ordföranden: Vår tid rinner mot sitt slut. Jag har tre frågeställare på min lista. Vi tar alla tre nu, och så samlar vi ihop svaren och tar dem i en klump också.

Sven Gunnar Persson (kd): Då tar jag en av de två frågor jag hade tänkt ut. Det skulle vara intressant att höra er som nu har talat, och kanske också Liljelund, säga någonting om den situation som vi har nu jämfört med några olika tendenser som verkligen har lyckats, där konsumenternas beteende väldigt tydligt ändrades. Varför lyckades till exempel kampanjen Håll Sverige rent, där människor verkligen började ta ansvar och plocka upp skräpet i stället för att slänga det? Likaså försvann det klorblekta papperet, och det blev en självklarhet för konsumenterna att välja icke klorblekt. Kanske miljöbilsboomen är något liknande. Finns det några gemensamma nämnare? Finns det några erfarenheter vi kan bygga vidare på för att få en miljövänlig konsumtion?

Erik A. Eriksson (c): Mikael Karlsson nämnde så kallade miljöbränslen, vad det nu är i ett hållbart samhälle. Jag tycker att det är intressant. Frågan nu är hur vi kan visa att vi har miljöbränslen och hur vi kan miljömärka dem utifrån det du nämner, nämligen bränslen som produceras i utvecklingsländer. Du lämnar lite grann över bollen till oss politiker, men jag skulle vilja säga att vi behöver hjälp av er för att hitta modeller och former. Här är jag nyfiken bland annat när det gäller rättvisemärkt bränsle. Kan man komma dithän också? Du får svara kort, eller också får vi ha en fortsatt dialog.

Tina Ehn (mp): Mikael nämnde att den svenska bilparken är så ineffektiv. Efter 40 års miljöarbete är vi sämst i EU. Då undrar jag vad Naturskyddsföreningen tycker att riksdag och regering ska göra för att höja effektiviteten i den svenska bilparken.

Lars-Erik Liljelund, generaldirektör Naturvårdsverket: Om man ska peka på någonting är det väl att någon har visat ett ledarskap i frågan. Jag har varit i miljöarbetet i 25 år, och i fråga om klorblekningen var det faktiskt Södra skogsägarna som visade ledarskap. Alla andra höll emot. Håll Sverige rent, som var väldigt framgångsrika, hade förutsättningar och resurser att ihop med branschen gå ut och visa ledarskap och tala om detta. Dess värre har det blivit problematiskt, som vi alla vet, och mer nedskräpat. När det gäller miljöbilsboomen tror jag också att det är ett ledarskap, som även vissa bilfabrikanter har visat, som har visat på att detta är möjligt.

Detta är inte klockrena exempel. Det är lite för kort tid att tänka ut sådana. Det är alltid svårt att hitta en riktigt tydlig gemensam nämnare, men där någonstans tror jag att man ska leta.

Mikael Karlsson: Jag tror att framgångsfaktorerna är både marknad och politik – opinionsbildning från civilsamhället och medvetna politiker. När det gäller det klorblekta papperet fanns det pionjärer bland företagen, men

det var också en väldigt stor kampanj från miljörörelsen i hela Europa. I bakgrunden fanns också att kör man inte i gång med detta så kommer det en lagstiftning. Det var ett väldigt viktigt incitament.

Internationella regleringar och lagstiftning är också framgångsfaktorer. Uttunningen av ozonskiktet har världssamfundet hanterat på ett mycket bra sätt, får man säga. Även om alla problem inte alls är lösta och uttunningen fortsätter ett tag till har man genom internationell samverkan mellan nord och syd, större ansvar i nord, tekniköverföring, resursöverföring och sådant globalt sett kommit långt fram.

Miljöbilsboomen återstår att utvärdera. Energimyndigheten har dock titat på koldioxidskatten. Med allt annat lika sedan 1990, utom koldioxidskatten, hade utsläppen av koldioxid varit 15–16 % högre i dag än vad de är, vilket är tre tidigare nationella klimatmål. Den har alltså varit väldigt viktig och naturligtvis en del av prisbilden som gör att konsumenter byter beteende.

Håll Sverige rent var självklart när jag föddes och uppfostrades. Utbildningen, skolan och sådant är alltså också jätteviktigt.

Certifiering av biobränslen och sådant är en stor diskussion. Vi är väldigt aktiva i European Environmental Bureau och andra miljöorganisationer i Bryssel med att diskutera den här frågan. Vi kan väl kanske diskutera den i pausen här.

När det gäller bilparken skulle en försäljningsskatt som var differentierad efter bränsleförbrukning och säkerhet väldigt tydligt styra mot bättre fordon. Vi har föreslagit det i många år. Det finns en fordonsskatt, men det räcker uppenbarligen inte att ha koldioxidrelatering på den. Antingen en bättre differentiering och tydlighet i den eller en försäljningsskatt vore bra. Man skulle kunna ha en försäljningsavgift där bilar som drar mer än säg 1 liter per mil betalar in till systemet och det återförs som ett slags miljöbonus till bilar som drar mindre än 0,7. Man får en positiv fördelningsspolitisk effekt, enligt de flesta definitioner på sådant, och man får en tydlig miljöstyrning. Man höjer inte skatterna någonting, utan det är pengar som cirkulerar i systemet.

Det finns jättemånga förslag på hur man ska göra detta. Det är bara att trycka på knapparna här, så blir mycket bättre snabbt.

Johan Jareman: När det gäller frågan om olika typer av miljöanpassade företeelser och vad som kan utmärka dem känner jag inte till någon samlad analys som skulle kunna svara på alla exemplen samtidigt. Det jag dock vet är att det finns undersökningar som visar att motståndet för konsumenten mot det miljöanpassade beteendet jämfört med det konventionella, mer miljöbelastande beteendet, inte får vara för stort. Vi hade tidigare som delmål i konsumentpolitiken att det skulle vara prisvärt och enkelt att konsumera miljöanpassat, och det tror jag att man kan hitta i de här exemplen. Ta det här med källsortering och att inte skräpa ned. Om något är enkelt och ett väldigt konkret exempel på hur man kan bidra kan det ha framgång. Även när det gällde klorblekt papper var det enkelt att

byta. Det innebar inget motstånd att byta från ett papper till ett annat. När det gäller miljöbilar handlar det om incitament, att det upplevs som prisvärt att ta det mer miljöanpassade alternativet.

Detta tror jag kan vara framgångsfaktorer – att göra det enkelt och prisvärt.

Bengt K.Å. Johansson: Bland goda kampanjer kan man också nämna Agenda 21-arbetet, eller Agenda 2000 som det hette ibland, där vi verkligen fick i gång kommunerna, skolorna och ungdomarna med ett miljöarbete och en miljömedvetenhet som vi har haft nytta av länge. Jag upplevde själv detta från den horisont jag hade då. Vi nådde väldigt goda resultat. En gammaldags kampanj skulle man kunna kalla det, men det var ett väldigt starkt engagemang.

För att ta ytterligare exempel är väl trängselskatten ett mycket bra exempel på tydliga effekter av åtgärder som ger effekt när det gäller miljön – mer kollektivtrafik och mindre bilåkande.

Ordföranden: Då tackar vi för det. Vi ska ta en kort paus och återsamlas här kl. 10.25. Det finns kaffe utanför, och där kan man också passa på att titta på Miljömålsrådets hemsida i de datorer som finns utställda. Kl. 10.25 återsamlas vi.

PAUS

Ordföranden: Välkomna tillbaka från en välförtjänt kaffepaus! Nu ska vi höra om Naturvårdsverkets miljöarbete av generaldirektören Lars-Erik Liljelund.

Lars-Erik Liljelund: (Bilder bilaga 5) Jag tänkte bara göra en liten komplettering till den bild som Bengt K.Å. Johansson visade. Det är fler än LRF som ingår och representerar ickemyndighets-Sverige. Där sitter också företrädare för Svenskt Näringsliv, för kommunerna och så vidare. Det är en bredare grupp. Men de har på eget initiativ inte velat vara ledamöter utan just experter i Miljömålsrådet.

När det gäller miljöarbete kan jag säga att Naturvårdsverket är en av miljömyndigheterna. Det är tio miljösmål som vi har huvudansvaret för, och sedan har vi ansvaret för ett antal delmål. Jag tänkte väldigt kort bara säga hur vi ser på det här arbetet. Det har mycket stor betydelse för att kommunicera det vi vill nå internt och externt.

Det är fascinerande att se hur miljökonceptet ändå har etablerats ute i samhället hos olika aktörer. Jag och några medarbetare, varav en är här i dag, satt i går och pratade med företrädare för den bransch som står för producentansvaret av förpackningar, och de argumenterade hårt för att man vill ha ett miljösmål, ett delmål, för nedskräpning till exempel. Man tänker väldigt mycket där ute redan nu när det gäller miljösmål. Det fanns en kritik i början att det var väldigt mycket *top-down*- och inte en *bottom-up*-process. Men detta har etablerat sig där ute.

Det är också viktigt ur vårt perspektiv att säga att det finns många konkreta kopplingar, i såväl nationellt som internationellt arbete, som stöder miljömålsarbetet. Jag ska mycket kort visa några exempel på det. Samtidigt tror jag faktiskt att man ärligt kan konstatera att det ur vårt perspektiv som miljömyndighet innebär mer av nya strukturer och processer än ett stort förändrat innehåll i vår verksamhet. Det viktigaste är naturligtvis miljöarbetet, men det är inte heltäckande. Det är faktiskt också angeläget att säga att det finns mer som är viktigt för att genomföra miljöarbetet och nå miljöpolitiska mål.

För att visa lite grann på kopplingen internationellt – ibland har man ju funderat på om det här är en rent nationell företeelse – ska jag mycket kort ta exempel på några miljömål.

Målet ”Begränsad klimatpåverkan” har nära koppling till det europeiska klimatprogrammet. Det har också en nära koppling till handeln med utsläppsrätter, som naturligtvis är ett av verktygen för att nå målet. Jag kan också konstatera att precis i dag har Europeiska miljöbyrån lämnat en rapport där man gör en analys av om EU kommer att klara sitt mål om 8 % reduktion av utsläppen till 2012 jämfört med 1990. Om allt görs som man har sagt i medlemsländerna kan man nå det. Men gör man inte allt som man har sagt och implementerar det kommer man bara att kunna reducera med 0,6 %.

”Frisk luft” och ”Bara naturlig försurning” kommer ni att få höra mer om här. Men här finns det mycket nära kopplingar till pågående direktivarbete, både på luftområdet och när det gäller takdirektivet, direktiv om stora förbränningsanläggningar. Det finns också en löpande process för att revidera direktiv på avgasutsläppsområdet.

När det gäller ”Skyddande ozonskikt” har vi med Montrealprotokollet som bas ett globalt arbete och vi har också särskilda EU-förordningar om minskning och om utfasning av gaser som kan påverka ozonskiktet.

”Ingen övergödning” är ett miljömål som är viktigt, inte minst för oss som bor uppe kring Östersjön. Här har vi ett direktiv som har en hel del år på nacken, nitratdirektivet eller avloppsreningsdirektivet, som det också kallas. Sedan har vi ett alldeles nytt direktiv som är under implementering i Sverige, och det är ramdirektivet för vatten. Det direktivet hanteras av de fem vattenmyndigheter vi har i Sverige. Vi har valt att organisera det på det sättet. Där pågår nu arbetet, med vägledning från Naturvårdsverket och från Sveriges geologiska undersökning, med kartläggning och klassificering av vattendrag för att sedan ta fram åtgärdsprogram och förvaltningsplaner.

Sedan vill jag här också nämna havsmiljöstrategin. Det är en strategi som EU tog fram och som fanns med i det sjätte miljöhandlingsprogrammet. Havsmiljöstrategin är en strategi som kommer att bli ett direktiv där man ser framför sig att man regionvis kommer att samverka för att nå en god miljö kvalitet i havsmiljön.

”Levande sjöar och vattendrag” – förutom ramdirektivet för vatten omfattar också EU:s direktiv Natura 2000 den här typen av miljöer. Natura 2000 är ett direktiv som handlar om att vidmakthålla en god bevarandestatus när det gäller kvaliteten i naturen, både vattenmiljön och landmiljön, men inom särskilt utpekade områden.

När det gäller ”Hav i balans samt levande kust och skärgård” kan ni på den bild som visas se hur delningen går mellan det och övergödningen. Där skulle jag också vilja ta upp den maritima politiken. Det är den här kommissionen som alltså har lagt fram ett förslag till en gemensam maritim politik, och den marina strategin blir miljödelen i den. Här är naturligtvis också en sådan sak som den gemensamma fiskepolitiken mycket viktig när det gäller förutsättningarna att nå de nationella miljömålen och inte minst de delmål som handlar om fisket.

”Myllrande våtmarker” har en koppling som väldigt mycket faktiskt handlar om den gemensamma jordbrukspolitiken och de förutsättningar som finns när det gäller återskapande, restaurering och vidmakthållande av våtmarker i jordbrukslandskapet.

Och avslutningsvis ”Storslagen fjällmiljö”, där också Natura 2000 är ett gemenskapsarbete för att vidmakthålla, skydda och bevara särskilt värdefulla områden i fjällmiljön.

Med det här skulle jag bara vilja säga att ur vårt perspektiv – där vi numera säger att när vi jobbar mot EU jobbar vi inte internationellt eftersom EU är så väldigt påtagligt i den nationella miljöpolitiken – innebär Naturvårdsverkets arbete, förutom det som handlar om själva miljömålen i sig, att bära med sig miljömålsperspektivet i alla de sammanhang där vi jobbar tillsammans med kommissionen under ramen för olika direktiv och framtagande av nya direktiv och genomförandekommittéer.

Ordföranden: Vi fortsätter med att från Naturvårdsverket släppa fram Titus Kyrklund som ska prata om Frisk luft – ett mål med ändrad bedömning.

Titus Kyrklund, Naturvårdsverket: (Bilder bilaga 5) Tack för att jag har fått komma hit. Jag ska presentera ”Frisk luft”, där det har tillkommit två nya delmål. Vi ska se om de kommer att innebära en utmaning.

Miljömålet ”Frisk luft” har fått ändrad bedömning från gul till röd gubbe. Det beror bland annat på att delmålet för partiklar har blivit rött samt att den långtidsprognos som EG-kommissionen har tagit fram i arbetet CAFE, *Clean Air for Europe*, har visat att vi kommer att ha en kvarstående förkortning av förväntad livslängd år 2020 och att ytterligare åtgärder krävs för att minska lokala halter.

EU:s CAFE-prognos visade också att kritisk belastning för skogsmark inte klaras för ozon och att det även kommer att kvarstå förväntad förkortad livslängd av marknära ozon, alltså en påverkan på hälsan.

Delmålet för ozon är gult trots att delmålet troligen inte kan uppfyllas varma somrar. Men vi lät det fortsätta vara gult därför att om man verkligen skulle sätta in alla de åtgärder som man har planerat finns ändå den möjligheten.

På den bild jag visar här kan vi se hur den prognos ser ut som togs fram i CAFE-arbetet åt EU:s strategi för renare luft som presenterades sommaren 2005. I den första panelen ser vi utgångsläget år 2000 för förlust av förväntad livslängd i månader. Det mörka området i centrala Europa är en livslängdsförkortning med mellan ett år och upp till tre år där det är riktigt svart. För Sveriges del innebär det en livslängdsförkortning med kanske upp till nio månader i de områden där det ser som sämst ut, i våra tätortsområden, som har gul färg på den karta som visas här. Det här är de antropogena, mänskligt alstrade, källorna till partiklar.

År 2020 beräknar man i den här prognosen att vi kommer att ha kvarstående effekter på den förväntade livslängden. Som ni ser sker en betydlig förbättring. De svarta områdena försvinner nästan helt. Men vi kommer ändå att ha en beräknad livslängdsförkortning på ett antal månader.

När det gäller hälsorelevant ozonkoncentration, det så kallade måttet SOMO35, visas livslängdsförkortning till följd av korttidspåverkan från ozon. I den vänstra panelen ser vi hur det såg ut år 2000 med mycket stor påverkan i Medelhavsområdet. Men de i dag insatta åtgärderna kommer år 2020 att ha lett till en väsentlig förbättring. Men vi kommer att ha kvar en viss påverkan ändå. Vi kommer inte att helt och hållet ha nått de kriterier som ställdes upp för ”Frisk luft”.

I det CAFE-arbete som jag tidigare nämnde, *Clean Air for Europe*, som så att säga föregick och var en del i strategin för renare luft och också underlag för de kommande taktidirektivförhandlingarna och revisionen av det kommande, nya reviderade luftdirektivet, gav EU i uppdrag åt WHO att se över hur det såg ut just när det gäller partiklar, om det hade kommit fram ny vetenskaplig information som kunde peka på att man skulle behöva revidera de kriterier man tidigare hade för skada. Då visade det sig att det har kommit fram mycket ny vetenskaplig information om partiklar som visar att viktiga hälsoeffekter finns även på nuvarande svenska nivåer, att det finns ett stort behov av att kontrollera partiklar och att inga tröskel-effekter egentligen finns. Vi behöver begränsa exponering, vi behöver begränsa utsläpp. Det så kallade partikelmåttet PM10, som vi använder i dag, är ett mått på inandningsbara partiklar. Det behöver kompletteras med ett nytt mått, PM2.5 som är ett mått som mäter ännu lite finare partiklar.

Före miljömålen hade vi ett annat system för att följa upp trenderna när det gällde luftkvaliteten. Det var ett så kallat miljöindex, ett befolkningsviktat index. Ni kan se på den översta panelen att kvävedioxid från 1990 till 2004 visar en minskande trend medan till exempel bensen har visat en *kraftigt* minskande trend. Från miljöindex kan vi tydligt se att luften blir bättre.

Vi kan också när det gäller de uppsatta delmålen se att vi till exempel har klarat delmålet för svaveldioxid. Vi är också på god väg med nu beslutade åtgärder när det gäller kvävedioxid och marknära ozon. Där finns det dock avsevärda svårigheter, får vi säga.

För utsläppen av flyktiga organiska ämnen ser det ut att gå bra, men delmålet för partiklar blir det svårt att klara i tätortsområdenas mest belastade miljöer. Ett annat nytt delmål som visas här är delmålet för bensoaperen, ett cancerframkallande kolväte som främst släpps ut från hushållens förbränning genom till exempel uppvärmning med ved. Där visar de data vi hittills har att det inte ser så jätteljust ut.

Om vi tittar på hur det ser ut i den lokala miljön när det gäller partiklar kan vi se att i ett antal svenska städer har vi överskridande av delmålet i det vi kallar den urbana bakgrunden för partiklar. Den urbana bakgrunden är då en mätplats som befinner sig uppe på ett tak eller i en park. Men då ska ni veta att i gaturum har vi oftast dubbelt så höga halter. Där har vi ju de största problemen.

När det gäller det nya delmålet för bensoaperen kan vi när vi tittar på ett antal svenska städer och ritar ut delmålet se att från söder till norr finns det tätorter som har svårt att klara det. Det är främst samhällen i Sveriges inland där vi har de största överskridandena av det nya delmålet för bensoaperen.

Vilka åtgärder är angelägna? Det som är viktigt är utsläpps begränsande åtgärder i hela Europa och även på en global skala. Som ni såg på de tidigare panelerna har vi ett klart inslag också av långdistanstransport av luftföroreningar. Långdistanstransporten av partiklar gör det svårt och bidrar till svårigheterna att klara partikelmålet i södra Sverige till exempel. När det gäller marknära ozon och utsläpps begränsande åtgärder i Europa och världen som helhet är det helt avgörande för att klara ozonmålet.

På det lokala planet är begränsning av slitagepartiklar från trafiken en mycket viktig fråga, liksom minskning av utsläpp från hushållen när det gäller förbränning av fastbränslen som bidrar till höga halter av bensoaperen.

Ordföranden: Vi tackar för det. Jag måste säga att ni är föredömliga när det gäller att hålla tiden. Jag är mycket imponerad.

Vi släpper in Ulla Bertills som ska tala om "Bara naturlig försurning".

Ulla Bertills, Naturvårdsverket: (Bilder bilaga 5) Jag kommer från Naturvårdsverket. Jag ska också göra mitt bästa för att hålla tiden, men jag har väldigt många bilder.

Jag ska prata om miljömålet "Bara naturlig försurning", som är lite speciellt därför att vi har tre delmål som är gröna, ett delmål som är gult och till det har vi en röd smiley. Jag tänker gå in lite på de här olika delmålen och även på miljökvalitetsmålet och prata lite om åtgärder.

Bara för att alla ska vara med på plan tänkte jag nämna lite grundläggande om vad som orsakar försurning. Det är utsläpp av svaveldioxid från eldning av kol och eldningsolja. Det är kväveoxider som kommer från transporter och arbetsmaskiner. Det är ammoniak från jordbruket, och även skogsbruket försurar genom avverkning och tillväxt.

Det första delmålet handlar om att år 2010 ska högst 5 % av sjöarna och högst 15 % av sträckan rinnande vatten vara försurad. Den gröna gubben indikerar att delmålet kommer att nås. Däremot har vi problem med

uppföljningen av rinnande vatten. Vi har ingen miljöbevakning som passar för att följa upp miljömålet, därför att i miljöbevakningen finns bara stora vattendrag och de är inte försurade. Men vi gör en fördjupad utvärdering nu när vi ska titta närmare på det här.

Den här bilden visar andelen försurningspåverkade sjöar år 2000 – det är det senaste datumet – som visar att vi har 5,5 % försurade sjöar. Men prognosen till 2010 är 4,5 %. Här har vi använt nya bedömningsgrunder för försurning. Tidigare hade vi 10 % försurade sjöar år 2000, men de nya bedömningsgrunderna innebär att vi har 5,5 %.

Om vi tittar lite på hur det ser ut i olika delar av landet – det här materialet utgår också från bedömningsgrunderna med fyra olika klasser, måttlig till mycket stor påverkan – ser vi att vi i norra Sverige har mindre än 2 % försurade sjöar. I sydvästra Sverige har vi 60 % försurade sjöar av det här urvalet. Det är inte ett särskilt stort urval men det ser ut ungefär så här också när man tittar på en lite större population. 20 % av sjöarna har mycket stor försurningspåverkan.

Nästa delmål handlar om att trenden i skogsmark ska vara bruten till år 2010. Även det delmålet är faktiskt uppnått redan i dag. Däremot får man ge akt på att inte någonting händer med försurningsläget i skogsmark genom ökat uttag av biomassa från skogen eller något annat som inträffar.

Uppföljningen av det här målet sker också genom att man tittar, inte på försurningspåverkan för det har vi inte möjlighet att göra, för vi vet inte det naturliga tillståndet, utan på fördelningen när det gäller surhetsgrad. De två högsta klasserna är hög och mycket hög surhetsgrad. Här kan man se att förändringen från 1985 till 1987 är 23 %, som hör till den högre surhetsklassen, 16 % mellan 1993 och 1998 och 12 ½ % mellan 1999 och 2003.

Det tredje delmålet handlar om utsläpp av svaveldioxid till luft, där riksdagen förra året bestämde att utsläppen inte ska minska till 60 000 ton utan till 50 000 ton. Men det gick mycket bra. Utsläppen är redan nere på 47 000 ton. Delmålet är alltså redan uppnått där. Här har de svenska utsläppen av svaveldioxid varit en riktig framgångshistoria. De har alltså minskat med 90 % sedan 1970 när utsläppen var som högst.

Det fjärde delmålet handlar om att utsläppen av kväveoxider till luft ska minska till 148 000 ton år 2010. År 2004 var de 197 000 ton.

Sedan är det så att det nationella delmålet är samma delmål som vi har som åtagande i EU:s takdirektiv och även i Göteborgsprotokollet som ligger inom FN:s luftkonvention. I september lämnade Naturvårdsverket in en lägesrapport för takdirektivet som visar att utsläppen kommer att vara 168 000 ton till år 2010. Ytterligare 20 000 ton måste vi minska. Här behöver vi verkligen vidta snabba åtgärder. Sverige är alltså importör av de här kväveoxidutsläppen från andra länder så det är viktigt att vi visar att vi klarar av att minska utsläppen på hemmaplan. Från 1990 till 2004 minskade utsläppen med 110 000 ton. Men de senaste tre åren har de bara minskat med 8 000 ton. Det går lite saktare nu.

Jag har en bild som visar varifrån kväveoxidutsläppen kommer. År 2010 kommer 40 % från vägtrafiken. Av de 40 procenten beräknas 65 % komma från godstrafik. Det andra stora utsläppsområdet är arbetsmaskiner som upptar nästan 25 % av utsläppen och industrin nästan 20 %.

Miljö kvalitetsmålet handlar om att de försurande effekterna av markanvändning och nedfall ska underskrida gränser för vad naturen tål och det ska inte vara någon ökad korrosionshastighet. Som mått på måluppfyllelse har man överskridande av kritisk belastning som naturen tål, det vill säga nedfall av försurande svavel och kväve. Under perioden 1990–2004 har nedfallet över Sverige av svavel minskat med 60 % och utsläppen av kväve med 30 %.

I september 2005 lade EG-kommissionen fram ett förslag till en tematisk luftstrategi. Det är det som Titus var inne på tidigare. Det är CAFE-programmet som jobbar med det. Under 2007 kommer de att lägga fram ett förslag om ett nytt direktiv när det gäller bindande utsläppstak, ett nytt takdirektiv, där de försurande ämnena ingår. Det är i det arbetet som de tagit fram prognoser till 2020. Det är prognoser som vi inte har haft tidigare. Tidigare hade vi en prognos till 2010.

Tittar vi på skogsmarken ser vi att det är en hel del försurning kvar år 2020, särskilt i Tyskland och i Nederländerna, men även Sverige har försurning kvar.

När det gäller sjöarna ser vi att det främst är ett nordiskt problem. Men även Storbritannien och Schweiz har en del problem.

När det gäller skogsmarken i Sverige kan vi notera att över 15 % kommer att överskrida kritisk belastning år 2020, och 11 % av sjöarealen kommer att överskrida kritisk belastning. Det är det här underlaget som har gjort att vi har reviderat från en gul smileygubbe för försurningsmålet till en röd.

Man kan fråga varför. Det såg ju rätt bra ut när vi tittade på delmålen. Tillståndsmålen såg bra ut, svavel såg bra ut, med kväve var det lite problem. Men problemet är ju att nästan 90 % av nedfallet av försurande ämnen kommer från andra länder.

Sedan har vi ytterligare en faktor som påverkar, och det är den internationella sjöfarten. Nedfallet från internationell sjöfart är i dag dubbelt så stort som nedfallet från de egna svenska källorna.

Vi kan jämföra landbaserade källor med den internationella sjöfarten. Då ser vi att utsläppen från landbaserade källor minskar väldigt bra när det gäller både svaveldioxid och kväveoxider från år 2000, den vänstra stapeln, till år 2020 med basscenario. Med bästa möjliga teknik, som är den ljusblå stapeln, kan de minska ytterligare något.

Om vi lägger på utsläppen från internationell sjöfart är trenden annorlunda. Utsläppen ökar. År 2020 kommer med basscenario, om vi inte vidtar ytterligare åtgärder, utsläppen av svaveldioxid att vara större än

utsläppen från andra, landbaserade källor. De här uppgifterna gäller hela Europa. Kväveoxidutsläppen kommer att vara nästan lika stora som från alla landbaserade källor i Europa.

Men det man också ser här är att potentialen för att minska utsläppen faktiskt är dubbelt så stor för utsläppen från internationell sjöfart som från landbaserade källor. Här finns möjlighet att göra något. Tekniken finns också.

Här kan vi göra en liten sammanfattning. Varför är det så svårt att nå miljökvalitetsmålet fast de flesta delmålen lätt kommer att nås? Det beror som sagt på att merparten av det försurande nedfallet kommer från andra länder. Sedan kan det i vissa fall också bero på att delmål är satta som etappmål, alltså delmålen går till 2010 och miljökvalitetsmålet till 2020–2025.

Dessutom har vi en annan sak och det är att miljökvalitetsmålet grundar sig på beräkningar där man tar hänsyn till en framtida risk för bland annat kväveläckage. Det ingår inte i de delmål som gäller tillståndet i dag.

Prioriterade åtgärder till 2010 är framför allt, om man tänker på kort sikt, att minska utsläppen av kväveoxider. Det har föreslagits i den lägesrapport som Naturvårdsverket har lämnat in när det gäller takdirektivet. Det är ett antal åtgärder, bland annat breddad och höjd kväveoxidavgift för industrin samt miljödifferierad kilometerskatt för tunga fordon.

Sedan händer det, som sagt var, mycket internationellt de kommande åren, och det är viktigt att vi är med där. Nytt takdirektiv kommer att förhandlas, som jag sade tidigare, och det kommer att gälla till 2020. Eventuellt blir det en omförhandling av Göteborgsprotokollet också. Och glöm inte bort att lägga särskilt fokus på att minska utsläppen från internationell sjöfart!

Sven Gunnar Persson (kd): Jag har en fråga angående partiklar, som vi tidigare har hört också är en ganska stor källa till för tidig död för många, i hjärt-kärlsjukdomar framför allt. Vilka samtal förs inom myndighetsvärlden när det gäller dubbdäcksfrågan? Eftersom uppvirvlingen av damm och slitaget av asfalt som frigör partiklar är en viktig inhemsk del måste väl Vägverket och andra miljöansvariga myndigheter föra ett samtal om detta för att vi ska komma till rätta med det. När det gäller försurningen av marken, finns det några ytterligare tankar om kalkning av skogsmark – inte minst sett ur ett framtidsperspektiv där alltmer biomassa tas ut ur skogen för energiändamål?

Titus Kyrklund: När det gäller dubbdäcksanvändningen och slitagepartiklar har Vägverket ett uppdrag där åtgärder ska diskuteras. Naturvårdsverket ingår som samverkande part där. Vi planerar även att genomföra en särskild utredning för att ta fram bra åtgärdsförslag.

Anita Brodén (fp): Jag vill gärna fortsätta med att fråga om partiklar. Det är skrämmande uppgifter vi har fått ta del av. Hur hänger det ihop med partikelfilter på dieselfordon? Vilka möjligheter har partikelfilter att fånga upp partiklar? Var går gränsen?

Titus Kyrklund: Partikelfilter är inte mitt specialområde, men teknisk utveckling av fordon är mycket viktigt just när det gäller att minska utsläppen totalt i Europa som helhet av partiklar. I de områden i Europa med särskilt höga halter kommer partikelfiltren att vara mycket betydelsefulla.

I Sverige har vi en större andel slitagepartiklar i luften. Därför spelar även andra källor en större roll här än avgaserna.

Lars-Erik Liljelund: Tack vare uppmärksamheten kring växthuseffekten ökar i dag i mycket snabb takt skiftet mot dieslbilar. Nu har vi partikelfilter på i stort sett alla dieslbilar som säljs, även de som tillverkas i Sverige. Det är positivt. Jag vill också koppla till att vi än så länge har slitageproblem i städerna. Vi har haft diskussioner med Vägverket om det skulle vara möjligt att införa ett tidigare vinterdäckförbud, till exempel i Stockholm. Vi vet att köra med dubbdäck i Stockholm i två tre månader när det är torrt, kallt och blåsigt ger höga partikelhalter. Enda sättet för närvarande är att försöka binda partiklarna, till exempel genom att spola gatorna flera gånger per dygn. Man tittar på om det går att regionvis differentiera vinterdäckperioden.

Ulla Bertills: I förra fördjupade utvärderingen hade vi uppe frågan om skogsmarkskalkning. Där föreslog vi att Skogsstyrelsen skulle få en treårig försöksverksamhet, en utvecklingsfas, där man tittade på de frågor vi var lite osäkra på. Till exempel vill man titta på frågan om att kalka för att minska aluminiumhalterna. Hur ser det ut egentligen i svensk skogsmark. Är de halterna höga eller låga? Vi hade ingen aning. Det är en central fråga.

Till 2008 sker en försöksverksamhet. Efter det ska vi ta ställning till om vi ska köra i gång storskalig skogsmarkskalkning eller inte.

Carina Ohlsson (s): På Ulla Bertills bilder kunde man se att det stod att vi ska vara pådrivande. Du sade också att det är viktigt att vi visar att vi klarar av vår andel på hemmaplan.

Det är inte ovanligt när man diskuterar miljöfrågor att man hör från både politiska motståndare och andra att det räcker med att vi lägger oss på en EU-nivå. Måste vi alltid vara duktigast i klassen? Vad anser Mikael Karlsson och Lars-Erik Liljelund är bästa strategin? Ska vi vara pådrivande och klara av vårt på hemmaplan? Eller är den bästa strategin att lägga sig på en EU-nivå?

Lars-Erik Liljelund: Historien från försurningsarbetet, som emanerar från Norden eftersom vi är extra försurningskänsliga här, visar att den svenska strategin var att lägga sig i frontlinjen när det gäller de inhemska utsläppen – av det enkla skälet att få ett argumentationsvärde när det gäller omvärlden. Då var också diskussionen sådan att man undrade om vi ska göra det i Sverige eller i andra länder. En offensiv inställning framöver att

vi tar hand om problemen även om de i allt väsentligt är gränsöverskridande är lika viktigt. Vi har till och med problem att klara de åtaganden vi har förbundet oss till i till exempel Göteborgsprotokollet för vissa ämnen. Det gäller även de nivåer vi har förbundet oss till. Det är lite grann en trovärdighetsfråga.

Mikael Karlsson: Om man tittar på den del av miljölagstiftningen inom EU som avancerar framåt och har stor signifikant betydelse är det ofta så att något enskilt land har gått före. Vi hörde nyss om försurningsfrågan. Det är nästan så att alla enskilda betydelsefulla förbud mot kemiska ämnen grundar sig på att något land har tagit upp och drivit frågan. Ibland har det varit Sverige. Ibland har det varit andra medlemsländer. Offensiva positioner från länderna är viktiga.

Det är också viktigt för svensk miljö som sådan att ligga före. I många fall kan man komma på rätt sida om gränsvärdena genom att bedriva en tuffare nationell politik. Även om många av föroreningarna vi talar om nu kommer från andra länder kan man minska kväveoxiderna ytterligare i Sverige. Det går i verkligt hög grad i fråga om partiklarna. Jag har i min forskning tittat på både kemikaliepolitiken, miljökvalitetsnormer och partiklar. Länsstyrelsen i Stockholm sade tre år innan luftkvalitetsnormerna trädde i kraft att det behövdes åtgärdsprogram. Regeringen var saktfärdig, och först den 9 december – tre veckor innan normerna trädde i kraft – beslutade regeringen om ett åtgärdsprogram och hade då valt de svagaste åtgärderna bland dem länsstyrelsen föreslog.

Det är inte alltid så att Sverige föregår med gott exempel på hemmaplan.

När EU:s nya luftvårdslagstiftning växer fram innebär den flera kliv tillbaka på vissa punkter. Det är oerhört viktigt att markera. Vi är glada att både den tidigare och den nuvarande regeringen har sagt att det är oacceptabelt med en *rollback route* i EU-politiken, att lagstiftningen luckras upp och försvagas. Det gäller inte minst partiklar. Det gäller frågor om att räkna bort naturliga bakgrundshalter. Det gäller att undanta vissa områden helt från miljökvalitetsnormerna. På ett antal punkter är det viktigt att Sverige driver en offensiv linje.

Låt mig få göra följande tillägg och fundera på partiklar i miljöer som i dag faller mellan stolarna. Det har visat sig i studier att partiklarnas genotoxicitet i provrörsstudier – inte på levande organismer – är mycket högre när partiklarna kommer från tunnelbanan än när de finns i gatumiljön. Det är ett område som man borde ta tag i. De partiklarna är av allt att döma klart värre utifrån hälsosynpunkt än partiklarna i gatumiljön. Där måste man kanske göra någonting. Det finns tekniska möjligheter att göra förbättringar, framför allt om tunnelbanesystemet byggs ut. Det kan till exempel vara fråga om att skilja spår från väntperronger med dörrar – som det finns runtomkring i världen. Plattformarna ska snarare vara en bit upp än en bit ned. Om plattformarna är en bit ned måste man bromsa, och då frigörs partiklarna. Är plattformarna en bit upp kan tågen stanna med hjälp av motlut.

Bengt K.Å. Johansson: I den allmänna frågan om hur man nu reagerar är det sällan man numera hör från svensk industri och svenskt näringsliv att de tycker att det har varit fel, varken tidigare eller nu, att Sverige har gått före. Det är oftast något de tycker har varit bra. Då kommer man tidigt ut med ny teknik. Det är inte bara som ett föredöme för andra utan det har också varit ett konkurrensmedel – förutom det som har gällt miljöindustrin i sig, som har nyttiggjort sig av de framsteg som har gjorts.

Jeppé Johnsson (m): Vi talade före kaffet om att vi också kan orsaka miljöpåverkan i andra länder, till exempel att vi köper produkter som är tillverkade någon annanstans. Det är glädjande att användningen av SO₂, svaveldioxiden, och kvävet har gått ned i Sverige och att också nedfallet är mindre. Det måste betyda att det har skett förbättringar i andra delar av världen också. Jag utgår från att vi kan få lokalt nedfall när vi i Sverige köper el utifrån från fossileldade anläggningar. Det är inte alltid de har den bästa reningen.

Bidrar svensk import av el till nedfall av svavel och kväve i andra länder?

Lars-Erik Liljelund: Ja, det gör den naturligtvis. De andra länder vi köper av är Danmark, som vi dock nästan kan räkna bort. De är naturgasdrivna i allt väsentligt, och det är nästan inget svavelinnehåll. Kväve kan det vara. Men eftersom vi har hopkopplade elnät leder det naturligtvis – i den mån vi importerar el från till exempel Polen – till utsläpp i Polen. Ja.

Mikael Karlsson: Sverige är nettoexportör av el. Egentligen är vi inte det, om man beaktar under en tidsperiod av flera år. Samtidigt har vi ett elsystem som är designat för kl. 07:30 den kallaste dagen i februari. Det gör att vi på marginalen då och då köper dålig el. Det handlar om sådana saker som att ge konsumenterna signaler när trycket är högt. Man kan köra torktummlaren på natten i stället för på morgonen. Det är först 2009 som vi kommer med månadsvis mätning. Att skynda på det systemet är viktigt för att minska effektefterfrågan den kallaste dagen på året.

Sofia Arkelsten (m): Det var intressant med sätten att minska partiklar. Vi har pratat om några stycken. Det var ny design på tunnelbanor, spolning av gator, partikelfilter, teknisk utveckling av fordon. Har vi något spännande på gång? Jobbar vi med teknisk utveckling för att minska partikelhalterna i gaturummet?

Ronny Olander (s): Just begreppet luft visar tydligt att det inte finns nationsgränser. Jag ställer min fråga till Ulla Bertills. Visst ska vi göra vår läxa på hemmaplan. Jag delar den uppfattningen fullt ut. Samtidigt är det bekymmer med internationell sjöfart kontra internationell vägtrafik med tunga fordon på svenska vägar. Det är delvis en kunskapsfråga från min sida. Man tankar upp 300–400 liter diesel av dålig kvalitet, kör sedan omkring i Sverige och drar sedan i väg. Vad har vi för möjligheter till styrmedel? Vad tycker egentligen Naturvårdsverket om det förfaringssättet? I Skåne är 70–80 % av den dåliga luften importerad utifrån. Det är inte kul.

Jacob Johnson (v): Hur är det med lufttransporterna? Finns det någon signifikant påverkan på luftkvaliteten och försurningen?

Lars-Erik Liljelund: Fördelen med att tillhöra en union är att det där finns gemensamma regler. Nu har det faktiskt kommit något som heter Europadiesel. Det har kanske en del av er sett. För vår egen miljöklass 1-diesel finns lite tuffare krav. Merparten av belastningssynpunkten löses med att vi har gemensamma krav inom unionen på dieselkvaliteten som träder i kraft nästa år.

När det gäller partikelutvecklingen kommer man sannolikt att titta mer på bensinbilar och partiklar. De är inte heller partikelfria. Än så länge finns det mycket att hämta. Vägverket har olika typer av försök med olika typer av beläggningar. I Bromma finns det ett område med en provbeläggning på ytan av asfalten. Det pågår ett sådant arbete.

De fordon som kommer från Tyskland och Polen kommer att ha samma krav. Det är helt rätt att fram till nu har det varit betydligt sämre dieselkvalitet i Europa än i Sverige. Här är det åter ett exempel på att Sverige har gått före och ställt krav på egen dieselkvalitet, miljöklass 1. Det har inneburit att det har kunnat användas som argument för att få EU att ta ett gemenskapsbeslut på en Europadieselklassning.

Jag vill understryka att det riktigt stora problemet, som också Ulla Bertills tog upp, är att sjöfarten lever helt vid sidan av all form av reglering. Det är ett stort problem. IMO är lite långsamt i att försöka ta tag i detta.

Mikael Karlsson: Flyget har jättestor miljöpåverkan på alla möjliga sätt. Koldioxidutsläpp från flyget har flera gånger större effekt än koldioxidutsläpp från annat håll. Även andra luftföroreningar påverkas av flyget. Flyget växer snabbare än de andra transportslagen. Tyvärr tänker man avveckla ett av de styrmedel som var på gång på flygsidan. Där står vi utan någon riktigt bra politik.

Rune Wikström (m): Hur länge ska sjöfarten få fortsätta med sina utsläpp innan det sätts in krafttag mot dem? Det åker omkring flera hundra stora industrier varje dag på Östersjön utan någon rening. Hur länge ska de få fortsätta?

Lars-Erik Liljelund: Det är helt rätt. Det är ytterst svårt. Då hamnar man under en helt annan lagstiftning. Jag vet att Sverige under lång tid försökt att påverka. I Sverige finns åtminstone farledsavgifter. Där premierar man de fartyg som har låga utsläpp, installerat katalysatorer och så vidare. Det har färjorna gjort. Men detta gäller bara angöring till svensk hamn. Sedan är det hamnavgifter. Men i övrigt hävdar sjömännen att de har färdats på haven i tusentals år och tänker göra det även i framtiden under frihetens flagga.

Mikael Karlsson: Man kan stänga hamnarna för de dåliga fartygen. Det är ni som gör det.

Ordföranden: Jag tror att vi har skrivit på en internationell konvention som förbjuder oss att göra det. Men det är en annan femma. Vi ska gå vidare till frågan om ett rikt växt- och djurliv, det nya miljö kvalitetsmålet.

Krister Mild, Naturvårdsverket: (Bilder bilaga 5) Jag är samordningsansvarig på Naturvårdsverket för det nya sextonde miljö kvalitetsmålet. Vi har för första gången utvärderat det trots att det har gått kort tid sedan det beslutades. Ni kommer att få se vad det blir för *smilies* i vår utvärdering. Det framgår i *de Facto* till regeringen.

Eftersom det är ett nytt mål tänkte jag ge lite bakgrundsfakta om målets innehåll. Ni som har *de Facto* framför er kan också följa med. I hallen finns åhörarkopior av bilderna.

Man har från riksdagens sida tryckt på ett antal viktiga punkter. Det gäller bland annat att biologisk mångfald ska bevaras. Man pratar inte bara om arternas livsmiljö utan också om ekosystem och ekosystemens funktioner och processer. Arterna ska kunna finnas i långsiktigt livskraftiga bestånd och med genetisk variation, en ytterligare nivå. Sedan pratar vi om den mänskliga dimensionen, tillgång till god natur- och kulturmiljö. Det befrämjar hälsa, livskvalitet och välfärd.

Sedan har vi de olika delmålen. Delmål 1 är att hejda förlusten av biologisk mångfald. Det är 2010-målet. 2010 ska förlusten av biologisk mångfald vara hejdad i Sverige.

Vi har delmål 2, som handlar om en minskad andel hotade arter. Andelen hotade arter ska 2015 ha minskat med 30 % jämfört med år 2000, och inga arter ska få försvinna från Sverige.

Delmål 3 handlar om hållbart nyttjande. Det är ett dubbelmål. 2007 ska det finnas metoder att följa upp. 2010 ska biologisk mångfald nyttjas på ett hållbart sätt. Där får man in begreppet landskapsnivå. Biologisk mångfald ska upprätthållas på landskapsnivå.

Det är ett spännande, stort och viktigt arbete.

För delmål 1, förlusten av biologisk mångfald, finns det en tydlig internationell koppling. Dels har vi kopplingen till toppmötet i Johannesburg 2002, dels är det CBD, det vill säga Kommissionen om biologisk mångfald. I EU-arbetet står detta högt på agendan.

Det är viktigt att koppla detta till Naturvårdsverkets regeringsuppdrag, nämligen att vi inför Sveriges ordförandeskap 2009 i EU har föreslagit miljöprioriteringar för regeringen. Där har Naturvårdsverket föreslagit biologisk mångfald, arbetet med EU:s klimatprogram samt EU:s arbete med hållbar utveckling. Det knyter direkt an till delmål 1 och delmål 3. Det är något vi från Naturvårdsverkets sida hoppas mycket på.

När det gäller delmål 3, hållbart nyttjande, finns det en annan tydlig koppling till EU-arbetet, nämligen EEA, European Environmental Agency. De har tagit fram indikatorer som vi också försöker haka på så att det finns en samstämmighet mellan de nationella och internationella arbetssätten.

Når vi miljö kvalitetsmålet? Låt oss börja med att titta på huvudmålet. Vi har arbetat hårt med frågorna under flera decennier för att miljöanpassa de mänskliga aktiviteterna. Men trots insatserna har utvecklingen för biologisk mångfald inte varit så positiv som man hade kunnat förvänta sig. Ett skäl till det är naturligtvis att den typen av ekologiska och biologiska processer tar lång tid. Ett lätt sätt att förstå det är att exempelvis omloppstiden i skogen är 70–100 år, vilket naturligtvis gör det svårt att på bara några få år eller decennier inkassera naturvårdsvinsten. Men vår bedömning är ändå att det är svårt att nå miljö kvalitetsmålet på utsatt tid. Vi har dock absolut förutsättningarna. Vi bedömer att arbetet måste bli mer effektivt. Vi måste fokusera mer och koordinera arbetet bättre än tidigare. Huvudmålet har den ”röda gubben”.

Hur går det med delmålet? Delmål 1, att hejda förlusten av biologisk mångfald. Där har vi sagt att de storskaliga förändringar som har skett i vårt landskap, jordbrukslandskapet, i skogen och i haven, den ökade miljöpåverkan som mänsklig konsumtion har inneburit, har omvandlat landskapet. Det har naturligtvis påverkat naturtypen och de arter som finns där. Det gynnar vissa arter. Vissa arter ökar. Vissa naturtyper blir mer ymnigt förekommande. Men det finns också en kraftig förlust av biologisk mångfald, både på artsidan och på naturtypssidan. Trots de insatser vi har pratat om tidigare har vi inte kunnat hejda förlusten av arter och naturtyper. I viss mån har en del viktiga ekosystemtjänster påverkats negativt.

Vi har sagt att det är osäkert att vi kan nå målet på så kort tid som till 2010. Eftersom målet är helt nytt har det varit svårt att utvärdera det på ett säkert sätt. I den fördjupade utvärdering som regeringen har beställt till 2008 kommer vi att kunna göra en säkrare bedömning. Vi ska ta fram ett mer analyserat scenario, titta närmare på oklara punkter och komma med konkreta förslag.

Det finns några grundförutsättningar som vi redan nu kan se för att nå delmål 1. Det är oerhört viktigt att arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter genomförs som planerat. Jag återkommer till det. Vi behöver ha en betydande ökningstakt i antalet skyddade områden, reservat, biotopskydd och så vidare.

Naturvårdsavtal. Vi har också ett behov av att sköta våra reservat i våra Natura 2000-områden. Sedan är generell hänsyn en oerhört viktig faktor. En ökad frivillig miljöhänsyn, naturvårdsåtgärder, riktat artskydd och generell hänsyn inom de areella näringarna, inom brukandet, är också helt avgörande.

De tre första punkterna är sådant som naturvårdsmyndigheterna, i det här fallet Naturvårdsverket och länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och Jordbruksverket, kan arbeta med. Den sista punkten är något som rör näringarna och sektorsmyndigheterna.

Miljömålet är också speciellt eftersom det är beroende av hur arbetet går inom en del andra miljö kvalitetsmål. Det är exempelvis lätt att förstå hur arbetet går inom Levande skogar, och Hav i balans.

Sedan var det delmål 2, andel hotade arter. Vi ser ännu inte någon tydlig förbättring från år 2000 till 2005. Men vi vet att många åtgärder är på gång. Vi har ändå indikationer på att vi är på rätt väg. Vi gör trots det bedömningen att det går att nå målet till 2015. Genomförandet av åtgärdsprogrammet för hotade arter är helt centralt. Naturvårdsverket arbetar för att i samarbete med Artdatabanken ta fram ungefär 200 åtgärdsprogram. De kommer att omfatta och beröra mer än 500 arter som bedöms få gynnsam bevarandestatus om vi genomför programmen. Därför blir bedömningen att vi kan nå målet om vi jobbar på detta sätt.

Den här stökiga figuren ska visa att för de arter som har fått åtgärdsprogram har utvecklingen för det mesta varit positiv. I det här fallet har situationen mellan år 2000 och 2005 blivit bättre vad gäller hotklass för elva arter medan två av dem har fått en försämrad klassificering. Det är ett kraftfullt sätt att arbeta med frågan om hotade arter.

Hållbara nyttjandet. Där kommer generell hänsyn in som en viktig bit. Där har vår bedömning varit, som många av oss känner till, att det inte är i de skyddade områdena som vi har den största andelen biologisk mångfald. De finns i vårt vardagslandskap, produktionslandskapet, i våra tätortsnära skogar och runtomkring oss i allmänhet. Det är de områden som vi nyttjar för de areella näringarna. Där är det återigen så att vi måste trycka på den generella hänsynen. Det kan också vara det motsatta. Tidigare brukningsmetoder har gynnat vissa arter. Vi känner väl till att det finns många hävdgynnade arter inom jordbrukslandskap. När förändringarna sker i areella näringar, strukturförändringar, avspeglas det i artsammansättningen och hur vanliga olika naturtyper och arter är.

Vår bedömning är att vi känner oss säkra på att vi kan få fram metoder för uppföljning. Vi arbetar med det just nu. Vi bedömer det svårt att kunna uppnå ett hållbart nyttjande av biologisk mångfald till 2010. Det är precis som med de biologiska processerna. Strukturomvandlingar inom näringar tar lång tid. Men det är mycket arbete på gång, och det finns många positiva tecken.

Vi jobbar alltså på på inslagen väg, och vi tror att det kan gå bra. För att mäta de här bitarna har vi också tagit fram ett antal indikatorer. Vi jobbar också med uppföljningsmetoder för att kunna mäta hur det går med de olika delmålen. Det finns en intressant bit som visar beståndsutvecklingen för olika fågelarter i jordbrukslandskapet. Med de här indikatorerna har vi valt vanliga arter, där vi känner till exakt vad det är som styr deras häckningsframgång och så vidare och vilka faktorer de behöver. Vi har valt att visa det så att man tydligt kan se att positiva förändringar i generell hänsyn, nya, positiva brukningsmetoder och så vidare, kommer att innebära att vi kommer att få förändringar i positiv riktning. Däremot kommer en ökad intensifiering och ett ökat ensartat jordbrukslandskap och ökad gifthanvändning att göra att många av de här arterna kommer att fort-

sätta att minska. Som ni ser här på bilden jag visar har även en så vanlig art som sånglärka minskat med mer än 50 % på 30 år. Och utvecklingen fortsätter om vi inte gör någonting.

Det finns många saker som är på gång nu. På det här sättet kommer vi att kunna mäta det hela. Vi har på motsvarande sätt indikatorer även för en del skogsfåglar. Vi håller på att utveckla detta även för andra organismgrupper än just fåglar. Vi följer även en del andra internationella indikatorer. Som vi kan se här finns det en övrig grupp som vi kallar för generalister, det vill säga fågelarter som har generella krav på miljöerna. En del av dem ökar till och med, och det går ganska bra för dem. Vi har alltså en del olika sätt att följa utveckling inom näringarna.

Robert Andrén, Miljömålsrådet: (Bilder bilaga 5) En klok person sade en gång att målet är vägen ihoprullad. Det tycker jag är ett passande synsätt för miljömålsarbetet.

Jag vill ge er en svepande bild av det stora arbete som pågår med miljömålen i Sverige. Innan jag gör det vill jag bara säga att det var glädjande att se att det råder en sådan parlamentarisk enighet om miljömålen som man kunde utläsa av budgetproppen häromveckan. Det tycker jag är fantastiskt. Detta är något som är ganska unikt. Många länder runt om i världen kontakter oss för att få veta hur vi har byggt upp det här, hur strukturen fungerar och hur vi förvaltar strukturen. Detta är alltså något som jag tycker att vi ska vara rädda om.

I dag har ni fått se en del av det omfattande arbetet, den så kallade de Facto-rapporten. Det är den årliga rapport som Miljömålsrådet ger ut. Ni har fått smakbitar av delar av den. Det är mycket annat som pågår när det gäller miljömålsarbetet. Jag tänkte ta avstamp från tre nyckelord i hela arbetet: samverkan, delaktighet och acceptans.

När det gäller samverkan så är miljömålsarbetet om inte det största så absolut ett av de största samverkansprojekt som vi har i Sverige. Det gäller på miljöområdet, och om jag skulle sticka ut hakan lite kan jag säga att jag tror att det gäller många områden.

Det omfattar ett stort antal centrala myndigheter. Det omfattar alla länsstyrelser och mer eller mindre alla kommuner. Det omfattar näringslivet och det omfattar ideella organisationer. De flesta jobbar på ett aktivt sätt i arbetet.

Själva Miljörådet, som Bengt presenterade lite mer ingående här i morse, är toppen av ett isberg av arbete. Det är en viktig topp i och för sig, för den möjliggör både ett uppifrån-och-ned-perspektiv i arbetet, och ett nedifrån-och-upp-perspektiv. Det har sagts tidigare i dag att detta inte längre bara är ett statsmaktsarbete.

När det gäller delaktighet så anser jag att miljömålsarbetet är en konkretisering av sektorsintegreringstanken, alltså EU:s Cardiffprocess. Sektorerna arbetar i dag. De har en större äganderätt i miljömålsarbetet, i miljömålen och också då i miljöproblemen. Men de har också en större äganderätt över lösningarna och sätten att hantera problemen och komma

framåt. Det är viktigt. De flesta av våra sektorsmyndigheter arbetar i dag med miljömålen som en tydlig utgångspunkt. Det gäller inte bara miljöarbetet utan hela arbetet som myndigheterna har. Man tar miljömålen på allvar, och det tycker jag är väldigt glädjande.

Alla länsstyrelser har tagit fram regionala mål. Antingen har man mer eller mindre kopierat de delmål som finns nationellt och anpassat dem lite när det gäller nivåer och annat eller så har man tagit fram länsegna, specifika, regionala mål. Jag visar här ett litet exempel. Det är Gotlands miljömål i en fickalmanacka. Vi får mycket sådant till oss som produceras i dag och som beskriver arbetet ute i länen och regionerna. Det är glädjande att se.

Vi har miljömålportalen för att hjälpa arbetet. Det var jättekul att se Sven-Gunnar sitta och surfa runt lite på vår miljömålportal här ute. Jag tror att utskottet och alla dess ledamöter har stor nytta av portalen. Den innehåller så ofantligt mycket information att jag inte tror att vi själva på kansliet ens riktigt vet vad vi har där.

Ganska nyligen har vi fört in möjligheten att titta hur det går i länen. Här ser ni kartbilden över Sverige. Det är bara att klicka på det län som är intressant. Jag klickade på det län som jag känner lite extra behörighet med, nämligen Blekinge. Jag vill inte på något sätt säga att det är det bästa länet, utan det är bara ett exempel. Där kan man komma direkt in på länsstyrelsens hemsida och få reda på hur länet arbetar. Man kan gå in på respektive miljömål och titta på hur de regionala målen ser ut. På så sätt tror jag att man får en större delaktighet av flera aktörer på de olika nivåerna.

Vi vet också i dag att kommunerna jobbar. Vi har haft ett stort uppdrag, delvis ett regeringsuppdrag och ett samverkansuppdrag mellan Naturvårdsverket och Sveriges kommuner och landsting. Men det har visat sig att fyra av fem kommuner i dag har lokala miljömål eller är på gång med sådana. Det är spännande att se detta. Ett exempel kom häromdagen från Stockholms miljöförvaltning. Där redovisar man utifrån miljömålsstrukturen. Detta blir allt vanligare.

Här har vi ett exempel på en indikator. Jag vill visa det därför att det inte bara är text. Ni har sett detta tidigare när både Titus, Ulla och Christer har visat vad man har baserat bedömningarna på. Man baserar dem på indikatorer, så att man verkligen kan illustrera det på det sätt som jag visar här.

Vi jobbar också med allmänheten. Vi försöker göra det, och det är ett jättearbete. Det kommunikativa ansvaret och den kommunikativa uppgiften är stor, nästan sisyfosbetingad. Men allmänheten försöker vi nå genom att man kan gå in och titta på vad du och jag kan göra. Vi ger små tips runt varje mål och talar om hur det hela hänger ihop. Vi vet att det är många som är inne och tittar på de här sidorna. De är väldigt trevliga.

Delaktighet föder acceptans; då är vi inne på det sista nyckelordet. Vi vet i dag att de flesta accepterar miljömålen som utgångspunkt. Det gäller inte bara för miljöarbetet utan för hållbar utveckling och arbetet med det.

Vi ser en mängd företag, vilket Lars-Erik vittnade om tidigare här, som börjar tänka i de här banorna och ser att det finns en struktur som man kan kommunicera genom. Ett gott exempel är Axel Nobel som i en av sina anläggningar här visar sitt miljöengagemang och sin miljöredovisning utifrån miljömålsstrukturen. Vad gör vi som påverkar eller som har påverkat de olika miljömålen? Det är glädjande att se detta, och vi ser också att det växer.

Detta innebär även att företag och många andra aktörer är med tidigare i processen och att man får en acceptans för de metoder, åtgärder och styrmedel som man diskuterar. Det blir inte bara ett uppifrånperspektiv för dem heller. De är en del i arbetet.

Jag ska snabbt försöka dra igenom vad vi gör just nu konkret i det stora samverkansprojektet. Vi håller nu på med den fördjupade utvärderingen. Rådet ska lämna en samlad rapport den 1 april, som Bengt sade. Det är massor med underlag som ska in för att det här ska fungera. Vi håller på att titta på samhällsekonomiska konsekvensanalyser. Riksdagen, liksom regeringen och tidigare regeringar, har talat om för oss att vi måste bli lite bättre när vi föreslår nya åtgärder. Vad får det för effekter utöver den nytta som det gör för miljön. Det här jobbar vi med. Vissa myndigheter har kommit långt. Andra har inte kommit långt. Det beror på vilka områden man jobbar inom.

På den gröna sidan är det svårt med samhällsekonomiska konsekvensanalyser att satsa pengar på arter, livsutrymme och så vidare. Men det är något som vi försöker förbättra i processen. Vi har haft ett antal utbildningar som rådet har gett genom kansliet.

Vi arbetar med robusthet i åtgärder och styrmedel, det vill säga att vi tittar lite på framtidsbilden. Vilka faktorer och trender kan påverka? Vad innebär det om man föreslår en viss åtgärd om oljepriset stiger eller sjunker? Hur blir det med urbaniseringens påverkan? Detta är bara några av de trender som vi har i dag. Ska vi ha regler eller inte? Det är viktigt när vi lämnar över någonting till det beslutande organet i Sverige, riksdagen, att vi har en bättre bild av detta. Vi jobbar alltså med att ta fram verktyg och modeller för detta.

Vi tittar på synergier och konflikter. Det nämns ofta att vi har målkonflikter. Jag skulle vilja hävda att det oftare är åtgärdskonflikter. Det handlar om vilka åtgärder och styrmedel vi väljer för att nå ett mål. Men läs miljömålen, så hittar ni inga konflikter mellan målen som sådana! Där- emot finns det konflikter gentemot andra samhällsmål som man kan börja diskutera. Men återigen är det mycket de styrmedel och åtgärder som vi väljer som skapar konflikt.

Myndigheterna ska lämna ett stort antal underlag. Länsstyrelserna börjar lämna underlag redan nu i höst och vid årsskiftet. Därefter kommer sektorsmyndigheterna att lämna rapporter i februari. Sedan kommer de så kallade

målansvariga myndigheterna Naturvårdsverket, Boverket, Skogsstyrelsen och Jordbruksverket och ytterligare några som jobbar fram målrapporter. De ska vara inne nästa år, den 30 september.

Slutligen jobbar vi med en omfattande process, det vill säga de tre åtgärdsstrategier som finns. Det är effektivare energi- och transportsystem, giftfria resurser och resurssnåla kretslopp och hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö. Inom dessa områden tittar man på paket med åtgärder och styrmedel. Hur skapar de synergier och vad kan de innebära när det gäller vad det kan bli för konflikter mellan målen och andra mål? De rapporterna och underlagen kommer in i slutet av november nästa år. Sedan ska det här sättas ihop till en rapport. Det är alltså ett omfattande arbete.

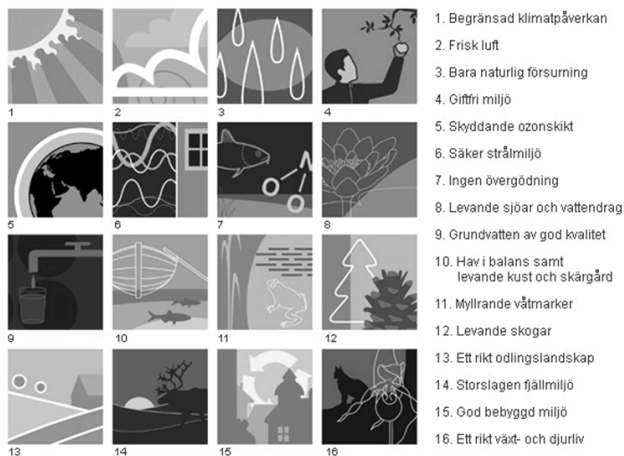
Det mest fantastiska med det här är att det är en process som vi har tagit fram tillsammans. Vi äger den gemensamt. Det är inte en myndighet eller rådet som har beslutat, utan det har vuxit fram. Man är överens om att så här jobbar vi. Det är kostnadseffektivt, åtminstone mest kostnadseffektivt.

Jag skulle vilja avsluta med att säga att jag hoppas att det här arbetet leder till att vi undviker en dom från framtida generationer.

BILAGA 5

Bilder från Miljömålsseminariet

Bengt K.Å. Johansson

De fyra övergripande miljömålsfrågorna

Naturmiljön

Kulturmiljön

Hälsofrågor

Fysisk planering och hushållning med mark och vatten samt byggnader

Utdrag ur Naturvårdsverkets instruktion

- 15 § /Träder i kraft l:2007-01-01/ Inom verket finns ett miljömålsråd.
Rådet skall vara ett organ för samråd och samverkan i arbetet med att uppnå de av riksdagen fastställda miljökvalitetsmålen.
Rådet skall
1. varje år göra en samlad uppföljning, bedömning och rapportering till regeringen i fråga om utvecklingen mot miljökvalitetsmålen och i fråga om det regionala miljömålsarbetet,
  2. sammanställa och lämna underlag till regeringens återkommande fördjupade utvärdering av miljömålsarbetet, inklusive ekonomisk uppföljning av arbetet, belysning av målkonflikter samt konsekvensanalyserade förslag till kostnadseffektiva åtgärder och styrmedel,

Miljömålen på kopet
de Facto 2006

Utdrag ur Naturvårdsverkets instr. forts.

3. svara för övergripande information om miljömålsarbetet,
4. verka för en övergripande samordning av den regionala anpassningen av miljökvalitetsmålen,
5. fördela medel som behövs för uppföljningen av miljökvalitetsmålen och för miljöövervakningen samt viss internationell rapportering, och
6. samråda med berörda myndigheter och ge dem den vägledning som de behöver för sin miljömålsrapportering. Förordning (2006:1151).

Miljömålen på kopet
de Facto 2006

Utdrag ur Naturvårdsverkets instr. forts.

16 § Miljömålsrådet består av högst arton ledamöter, inklusive ordförande, vilka utses av regeringen för en bestämd tid. En expertgrupp, som utses av verket, skall bistå rådet i dess arbete. Expertgruppen skall bestå av högst sex personer vilka skall representera kommuner, landsting, ideella miljöorganisationer och näringslivet. Förordning (2004:1382).

Miljömålsrådet på kopet
de Facto 2006

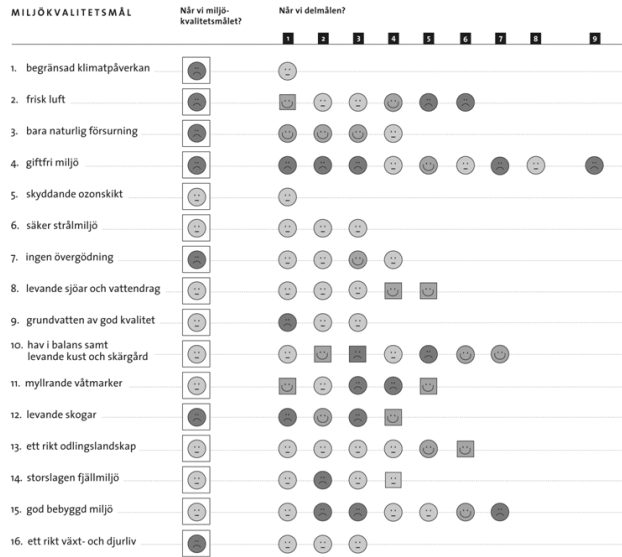
Miljömålsrådets ledamöter 2005-01-01—2008-12-31

Bengt K Å Johansson, *ordförande*
Lars-Erik Liljelund, generaldirektör
 vid Naturvårdsverket, *vice ordförande*
Kjell Asplund, generaldirektör
 vid Socialstyrelsen
Göran Enander, generaldirektör
 vid Skogsstyrelsen
Eva Eriksson, landshövding
 vid Länsstyrelsen i Värmlands län
Ethel Forsberg, generaldirektör
 vid Kemikalieinspektionen
Marie Hafström, generaldirektör
 vid Försvarsmakten
Lars-Erik Holm, generaldirektör
 vid Statens strålskyddsinstitut

Thomas Korsfeldt, generaldirektör
 vid Statens Energimyndighet
Inger Liliequist, riksantikvarie
 vid Riksantikvarieämbetet
Lars Ljung, generaldirektör vid
 Sveriges geologiska undersökning
Mats Persson, generaldirektör
 vid Jordbruksverket
Vakant, Forskningsrådet
 för miljö, areella näringar och
 samhällsbyggande (FORMAS)
Ingemar Skogö, generaldirektör
 vid Vägverket
Ines Uusmann, generaldirektör
 vid Boverket
Axel Wenblad, generaldirektör
 vid Fiskeriverket
Gunnar Ågren, generaldirektör
 vid Statens folkhälsoinstitut

Miljömålsrådet på kopet
de Facto 2006

Bedömningar har gjorts av om miljökvalitetsmålen kommer att nås till 2020 (2050 i en första etapp för Begränsad klimatpåverkan) och om delmålen nås inom den tidsram som är uppsatt för vart och ett av dem. De delmål där tiden gick ut 2005 är fyrkantiga. För de mål som ännu inte nåts fortsätter arbetet!

Målar
ej passerat passerat

De nuvarande förhållandena är, om de säkerställs och fattade beslut genomförs i väsentliga delar, tillräckliga för att miljökvalitetsmålet/delmålet ska kunna nås inom den utsatta tidsramen

Miljökvalitetsmålet/delmålet är möjligt att nå i tillräcklig grad/utsträckning inom tidsramen men ytterligare förändringar/åtgärder krävs

Miljökvalitetsmålet/delmålet är mycket svårt att nå i tillräcklig grad/utsträckning inom den utsatta tidsramen

Johan Jareman, Konsumentverket

Miljömålen på köpet – hushållens konsumtion

Johan Jareman
Konsumentverket

Konsument
verket • KO

Konsumentverket

Särskilt sektorsansvar för miljömåls-
arbetet

Nytt konsumentpolitiskt mål 2006:
Trygga konsumenter som handlar
hållbart

Konsument
verket • KO

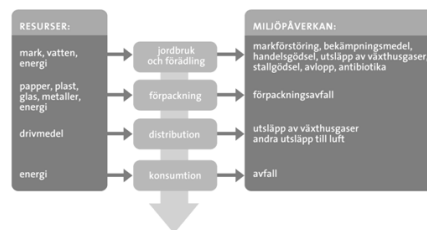
Hushållens konsumtion – kopplingar till alla miljömål

- Direkta kopplingar till vissa mål, mer indirekta kopplingar till andra
- Hushållens konsumtion står för en betydande andel av olika former av miljöpåverkan
- "Bilen, biffen och bostaden" är de konsumtionsområden som har störst betydelse

Konsument
verket • KO

Miljöpåverkan i olika led

FIGUR B.1 Miljöeffekter av livsmedelskonsumtion

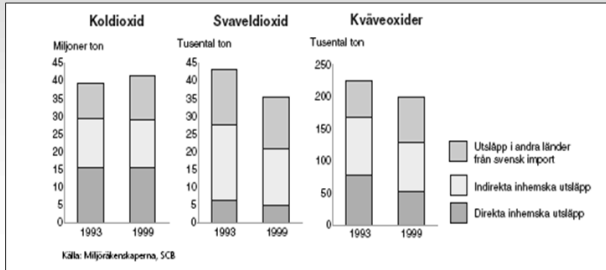

KÄLLA: EEA/UNEP

Konsument
verket • KO

Nationella mål – global påverkan

- Viktigt att inte enbart se till de nationella miljömålen

Konsument
verket • KO

Hur kan konsumtionen förändras i miljöanpassad riktning?

- "Gröna val" - miljöanpassade inkösalternativ/beteenden
- Varor → tjänster med låg miljöpåverkan
- Minskad konsumtion

Konsument
verket • KO

Trender

- Svårt att urskilja säkra trender
- På de flesta områden finns olika trender i motsatta riktningar

Konsument
verket • KO

Konsumenternas ansvar?

- Allt ansvar i konsumenternas knä
  - om vi bara konsumerar miljöanpassat "anpassar sig" produktionen
- Samhället löser problemet
  - endast miljöanpassat finns att tillgå p.g.a. regler och styrmedel

Konsument
verket • KO

Allas ansvar!

- Konsumenter väljer miljöanpassat p.g.a. kunskap, engagemang, utbud, styrmedel och regler
- Företagen erbjuder miljöanpassat p.g.a. efterfrågan, kunskap, engagemang, styrmedel och regler
- Det offentliga samhället skapar förutsättningar genom information, infrastruktur, upphandling, styrmedel och regler

Konsument
verket • KO

Åtgärder

För konsumenterna på bl.a. Miljömåls-
portalen

Regeringens handlingsplan

Edmans utredning

Konsument
verket • KO

Lars-Erik Liljelund, Naturvårdsverket

Miljömålsarbetet och Naturvårdsverket

- Miljömålen har mycket stor betydelse för att kommunicera vad vi vill nå internt och externt
- Det finns konkreta kopplingar till såväl nationellt som internationellt arbete som kan stödja miljömålsarbetet
- Innebär mer nya strukturer och processer än förändrat innehåll i verksamheten
- Även om delmålen fångar upp det viktigaste är de inte heltäckande för vår verksamhet

Naturvårdsverket | Swedish Environmental Protection Agency
2006-11-30
1

Miljömålen och EU

	<p>Begränsad klimatpåverkan</p>	<p>Europeiska Klimatprogram - ECCP Handel med utsläppsrätter</p>
	<p>Frisk luft</p>	<p>CAFE, NEC ("Takt direktivet") Ramdirektivet för luftkvalitet med dotterdirektiv, direktiv om stora förbrännings- anläggningar, stort antal fordons- relaterade direktiv, m.m.</p>
	<p>Bara naturlig försurning</p>	

Naturvårdsverket | Swedish Environmental Protection Agency
2006-11-30
2

Miljömålen och EU

Skyddande
ozonskikt

EU förordning 2003/2000 F-gaser,
Genomförande av Montrealprotokollet

Ingen
övergödning

Nitratdirektivet
Avloppsreningsdirektivet
Ramdirektivet för vatten
Havsmiljöstrategin

Levande sjöar
och vattendrag

Ramdirektivet för vatten
Natura 2000

Miljömålen och EU

Hav i balans samt
levande kust och
skärgård

Marina strategin
Maritima politiken
Fiskepolitiken CFP

Myllrande
våtmarker

CAP

Storslagen
fjällmiljö

Natura 2000

Titus Kyrklund, Naturvårdsverket

De Facto 2006
Frisk luft

Frisk luft

Nya delmål en utmaning?

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

De Facto 2006
Frisk luft

Miljömålet Frisk luft ☹️

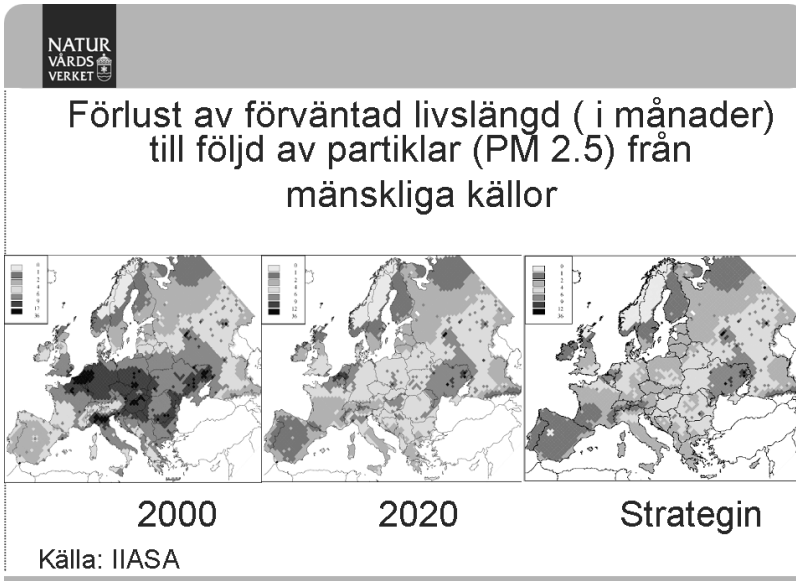
Partiklar ☹️

- Kvarstående förkortning av förväntat livslängd år 2020 i CAFE prognos
- Ytterligare åtgärder krävs för att minska lokala halter

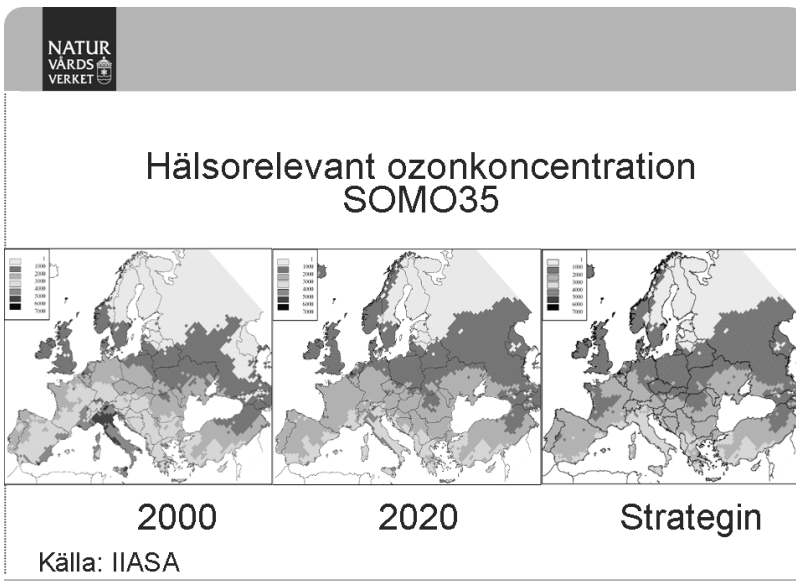
Ozon 😞

- Kritisk belastning för skogsmark klaras ej år 2020 i CAFE prognos
- Delmålet uppfylls troligen ej varma somrar

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

WHO uppdrag åt EU-CAFE

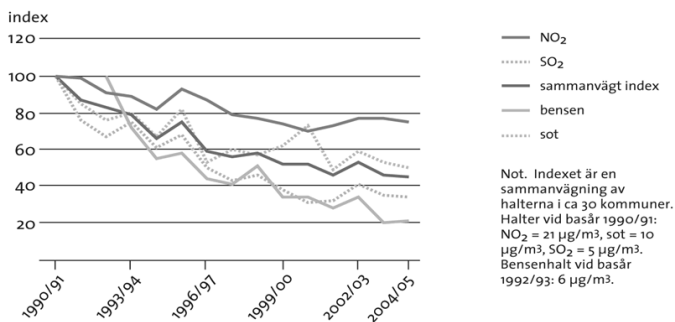
- Mycket ny vetenskaplig information om partiklar
- Viktiga hälsoeffekter vid nuvarande svenska nivåer
- Stort behov av att kontrollera PM
- Inga tröskeleffekter

- Begränsa exponering
- Begränsa utsläpp
- PM10 bra men bör kompletteras med PM 2,5

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

FIGUR 2.1 Trend för befolkningsviktat miljöindex för luftkvalitet i svenska tätorter under vinterhalvåret från 1990/91 t o m 2004/05

KÄLLA: IVL RAPPORT B1815 OCH SVENSK MILJÖÖVERVAKNING

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

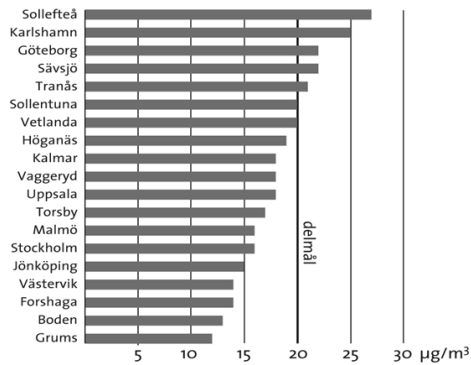
Når vi delmålen?

- Svaveldioxid
- Kvävedioxid
- Marknära ozon
- VOC
- Partiklar
- Benso(a)pyren

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

FIGUR 2.2 Medelvärden för PM₁₀ för vinterhalvåret 2004/2005 i urban bakgrund

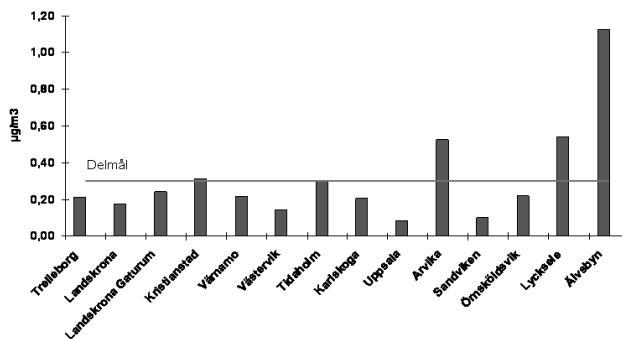

KÄLLA: IVL RAPPORT B1815 OCH SVENSK MILJÖÖVERVAKNING

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

Halter av B(a)P i urban bakgrund vintern 2003/2004

Källa: Miljöövervakningen, IVL rapport B1667

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

Vilka åtgärder är angelägna?

- Utsläpps begränsande åtgärder inom EU och även på global skala.
- Begränsning av slitagepartiklar från trafiken.
- Minskning av utsläpp från hushållen.

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

Ulla Bertills, Naturvårdsverket

NATUR VÅRDS VERKET Bara naturlig försurning

Hur kan tre gröna och en gul "gubbe" bli till en röd?

När vi miljö-kvalitetsmålet? När vi delmålen?

1   2   3   4

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY 06-11-30 1

NATUR VÅRDS VERKET Bara naturlig försurning

Vad orsakar försurning?

Svavel-dioxid

Kväve-oxider

Ammoniak

Skogsbruk

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY 06-11-30 2

NATUR VÅRDS VERKET

Bara naturlig försurning

Delmål 1

År 2010 ska högst 5 procent av antalet **sjöar** och 15 procent av sträckan **rinnande vatten** vara drabbade av försurning som orsakats av människan

- Delmålet för sjöar kommer att nås
- Delmålet för vattendrag kan inte följas upp

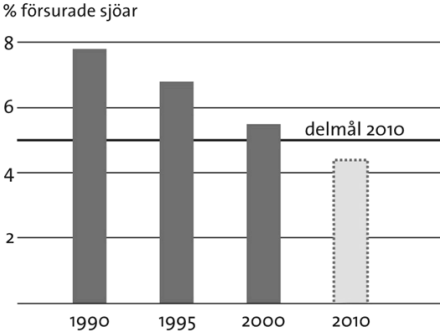
NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY 06-11-30 3

NATUR VÅRDS VERKET

Bara naturlig försurning

Andel försurningspåverkade, icke kalkade sjöar över fyra hektar

% försurade sjöar

År	% försurade sjöar
1990	~7.8
1995	~6.8
2000	~5.5
2010	4.5

KÄLLA: IVL SVENSKA MILJÖINSTITUTET AB

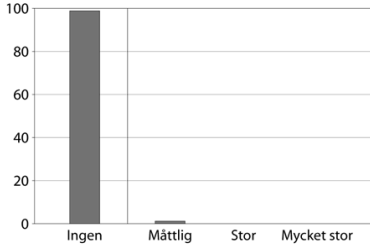
NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY 06-11-30 4

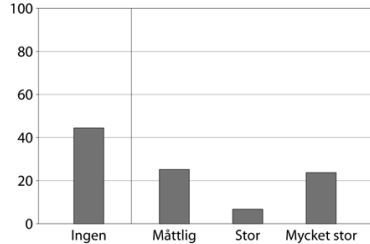

Andel försurningspåverkade sjöar i norra resp. sydvästra Sverige under perioden 2001--2005

Norra Sverige
procent

Sydvästra Sverige
procent

KÄLLA: SVENSK MILJÖOVERVAKNING, SLU

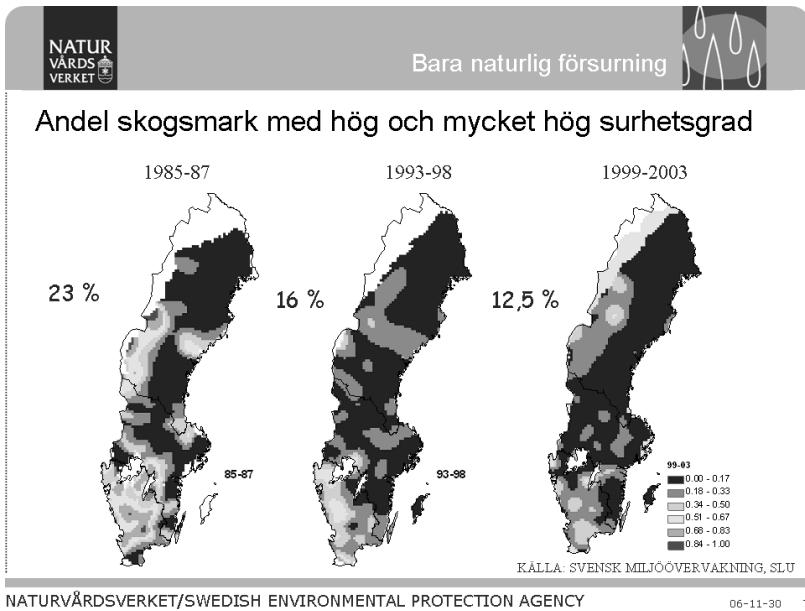
Delmål 2

Före år 2010 ska trenden mot ökad försurning av **skogsmarken** vara bruten i områden som försurats av människan och en återhämtning skall ha påbörjats

- Delmålet är uppnått redan idag
- Försurningen av skogsmarken kan öka vid ex. ökat uttag av biomassa från skogen

NATUR VÅRDS VERKET

Bara naturlig försurning

Delmål 3 ☺

År 2010
skall utsläppen i Sverige
av svaveldioxid till luft ha
minskat till 50 000 ton

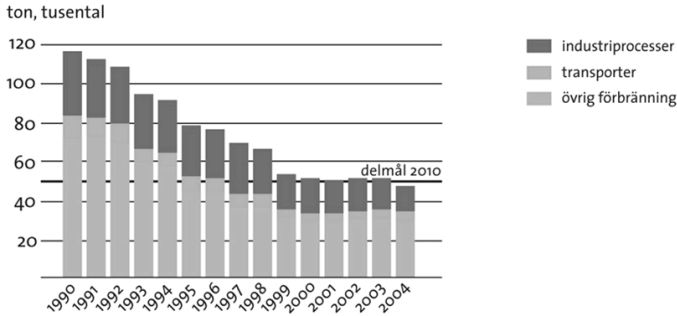
- Riksdagsbeslut 2005: delmålet ska ändras, utsläppen ska minska till 50 000 ton
- Det nya delmålet är redan uppnått!

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

06-11-30 8

Svenska utsläpp av svaveldioxid till luft 1990–2004 (exklusive utsläpp från utrikes sjö- och luftfart)

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

06-11-30 9

Delmål 4 ☹️

År 2010 skall utsläppen i Sverige av **kväveoxider** till luft ha minskat till 148 000 ton.

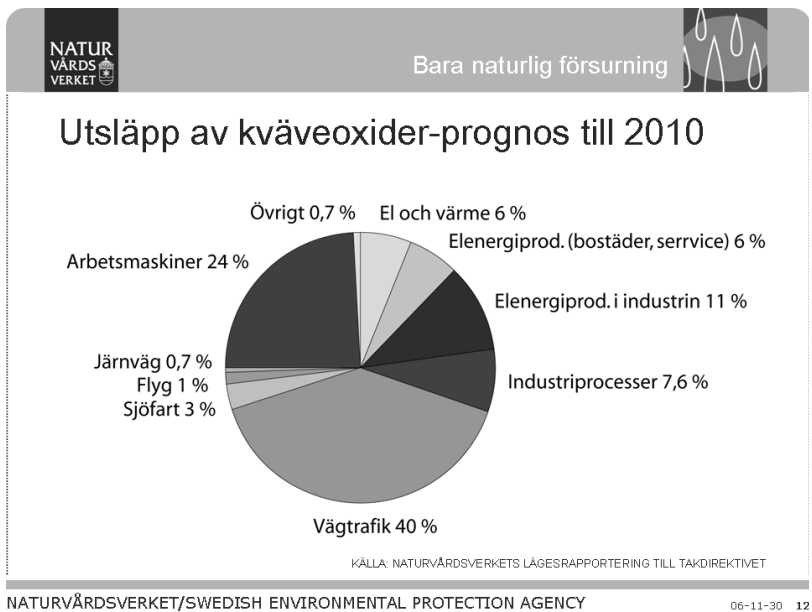
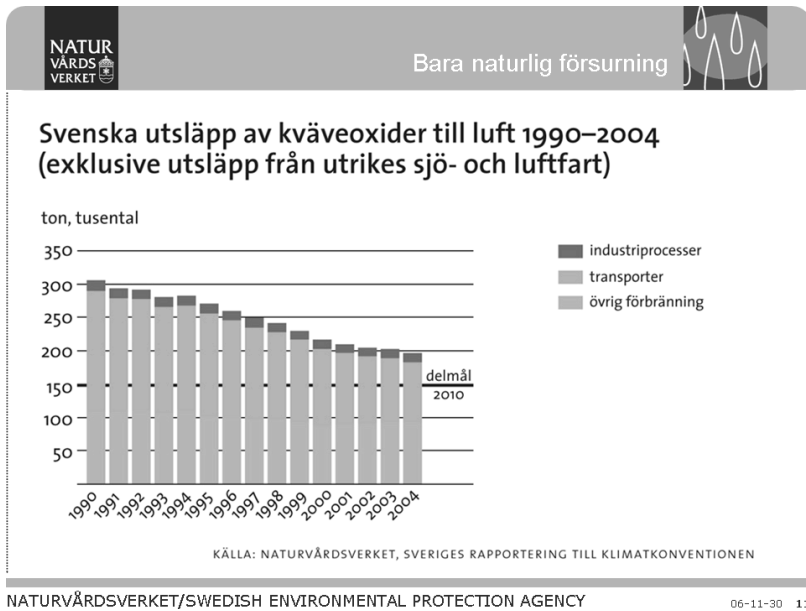
Utsläppen var 197 000 ton år 2004

- Vårt åtagande i EU:s takt direktiv är också 148 000 ton till 2010
- Ny prognos visar på minskade utsläpp till 168 000 ton till 2010

SNABBA, KRAFTFULLA INSATSER KRÄVS !!!

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

06-11-30 10

NATUR
VÅRDS
VERKET

Bara naturlig försurning

Miljökvalitets- målet

De försurande effekterna av nedfall och markanvändning skall underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen skall heller inte öka korrosionshastigheten i tekniskt material eller kulturföremål och byggnader

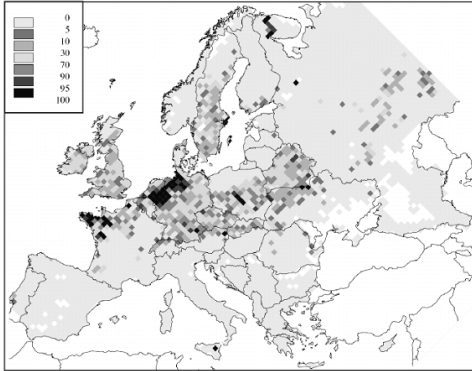
Mått på måluppfyllelse: överskridande av kritisk belastning
dvs hur stort nedfall av försurande svavel och kväve som naturen tål

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY 06-11-30 13

NATUR
VÅRDS
VERKET

Bara naturlig försurning

Skogsmark- överskridande av kritisk belastning för försurning 2020 (procentuell andel) Basscenario

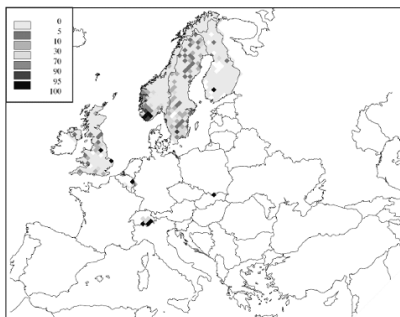

KÄLLA: IIASA, EU:S TEMATISKA LUFTSTRATEGI, 2005

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY 06-11-30 14

Sjöar - överskridande av kritisk belastning för försurning 2020 (procentuell andel) Basscenario

KÄLLA: IIASA, EU:S TEMATISKA LUFTSTRATEGI, 2005

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

06-11-30 15

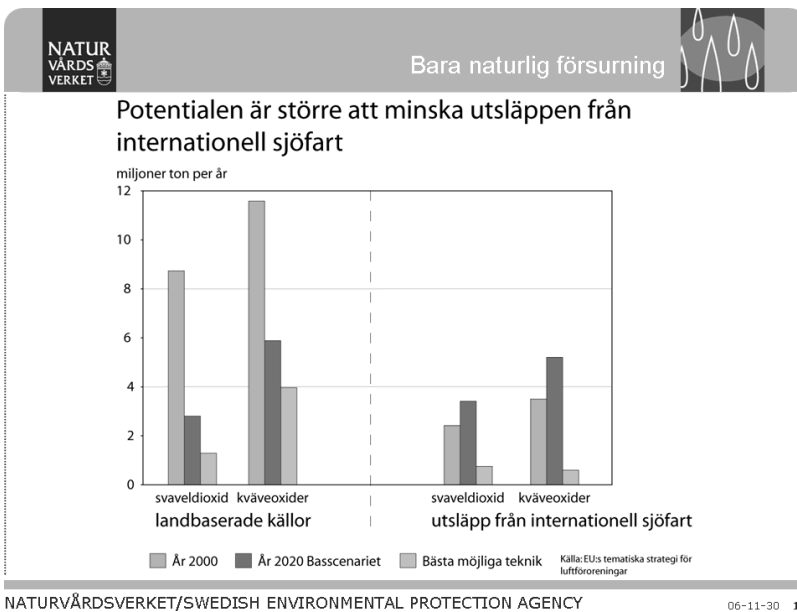
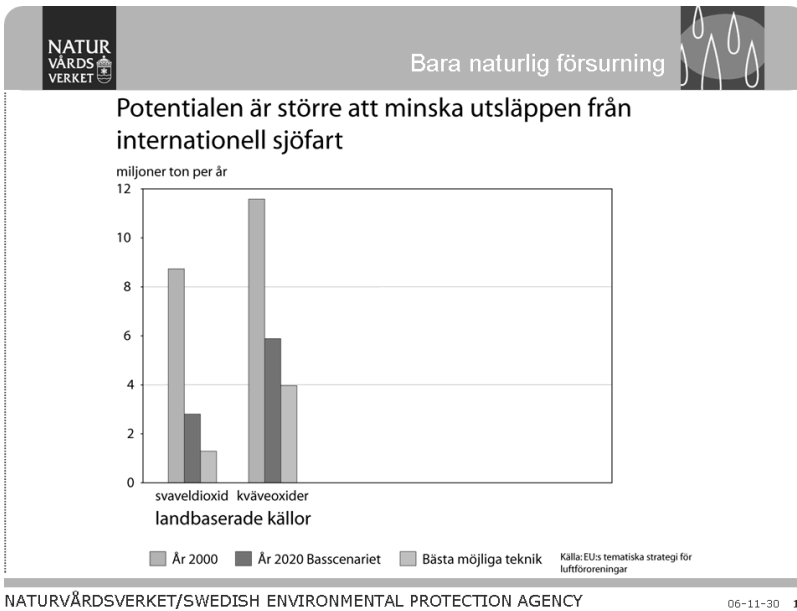
Påverkan från andra länder och internationell sjöfart

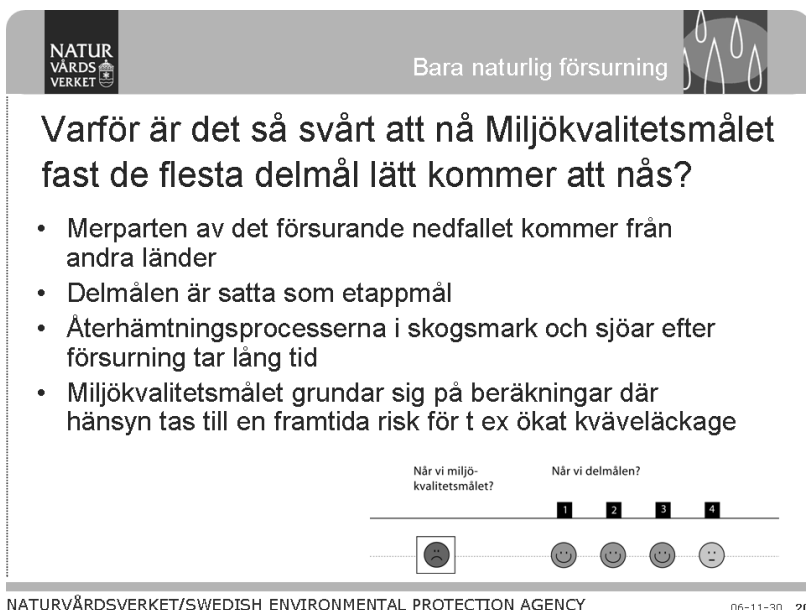
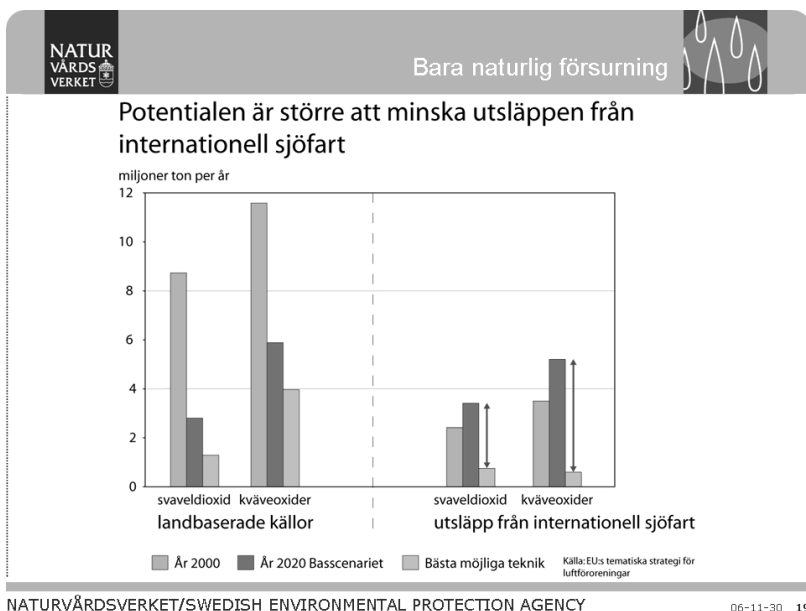
- Nästan 90 % av nedfallet av svavel och kväve över Sverige kommer från andra länder
- Nedfallet av svavel och kväve från internationell sjöfart är idag mer än dubbelt så stort som nedfallet från Sveriges egna utsläpp på land och de ökar ...

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

06-11-30 16

NATUR
VÅRDS
VERKET

Bara naturlig försurning

Högprioriterade åtgärder till 2010

Minska utsläppen av kväveoxider

- breddad och höjd kväveoxidavgift för industrin
- miljödifferentierad kilometerskatt för tunga fordon
- m.m.

Vara pådrivande i internation. luftföroreningsarbete

- nytt takt direktiv för 2020 inom EU
- omförhandling av Göteborgsprotokollet inom FN:s luftkonvention
- Särskilt fokus på att minska utsläpp från internationell sjöfart!

NATURVÅRDSVERKET/SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

06-11-30 21

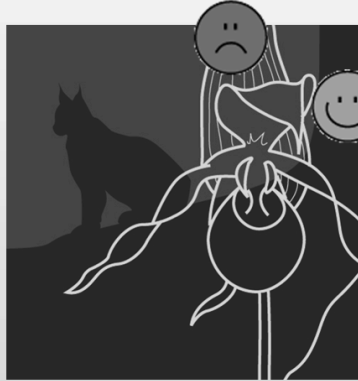
Krister Mild, Naturvårdsverket

Det nya 16:e miljömålet

Ett rikt växt- och djurliv

Nu för första gången utvärderat

I Miljömålsrådets årsrapport till regeringen

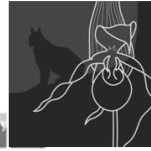
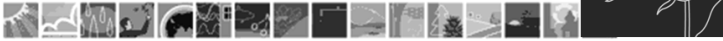

de Facto
2006

MILJÖMÅL SEXTON

Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer skall värnas. Arter skall kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor skall ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Ett rikt växt- och djurliv

- **Delmål 1 – Hejdad förlust av biologisk mångfald**

Senast år 2010 skall förlusten av biologisk mångfald inom Sverige vara hejdad.

- **Delmål 2 – Minskad andel hotade arter**

År 2015 skall bevarandestatusen för hotade arter i landet ha förbättrats så att andelen bedömda arter som klassificeras som hotade har minskat med minst 30 procent jämfört med år 2000, och utan att andelen försvunna arter har ökat.

- **Delmål 3 – Hållbart nyttjande**

Senast år 2007 skall det finnas metoder för att följa upp att biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt. Senast år 2010 skall biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt så att biologisk mångfald upprätthålls på landskapsnivå.

Når vi miljö kvalitetsmålet?

☹ Under de senaste decennierna har omfattande insatser genomförts för att miljöanpassa mänskliga aktiviteter. Trots detta har utvecklingen för den biologiska mångfalden inte förbättrats i den omfattning som krävs för att nå nationella och internationella mål och åtaganden. Exempelvis har ArtDatabanken visat att antalet rödlistade arter inte minskat reellt sedan år 2000. Mot bakgrund av detta bedöms miljö kvalitetsmålet vara svårt att nå inom utsatt tidsperiod. Sverige har på sikt förutsättningar att nå miljö kvalitetsmålet om arbetet effektiviseras, fokuseras och koordineras

Når vi delmålen?

HEJDA FÖRLUSTEN AV BIOLOGISK MÅNGFALD

DELMÅL 1, 2010

Senast år 2010 skall förlusten av biologisk mångfald inom Sverige vara hejdad.

De storskaliga förändringar som skett i bl a jordbruket, skogsbruket och fisket, samt den ökade miljöbelastning som skett till följd av vår ökade konsumtion av t ex råvaror och energi under det senaste seklet, har omdanat det svenska landskapet och dess naturtyper. Omvandlingen av naturmiljön har visserligen gynnat många arter och naturtyper men har också inneburit en kraftig förlust av biologisk mångfald. Trots olika insatser har förlusten av arter, naturtyper och ekosystemtjänster inte kunnat hejdas.

Når vi delmålen?

HEJDA FÖRLUSTEN AV BIOLOGISK MÅNGFALD

DELMÅL 1, 2010

Senast år 2010 skall förlusten av biologisk mångfald inom Sverige vara hejdad.

Det är osäkert om beslutade åtgärder är tillräckligt omfattande för att på så kort tid som till år 2010 hejda förlusten av biologisk mångfald. I den fördjupade utvärderingen 2008 kommer en säkrare bedömning tas fram.

En förutsättning för att klara målet är att:

- Arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter genomförs som planerat.
- En betydande ökningstakt i antalet skyddade områden.
- Skötsel av reservat och Natura 2000-områden.
- Ökad frivillig miljöhänsyn, naturvårdsåtgärder och riktat artskydd inom de areella näringarna.

Vidare behöver en rad åtgärder genomföras under andra miljömål, främst Levande skogar och Hav i balans samt levande kust och skärgård.

MINSKAD ANDEL HOTADE ARTER

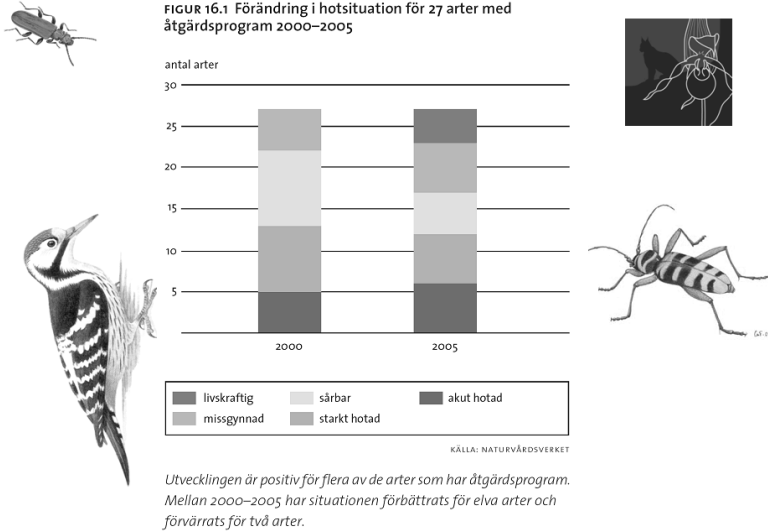
DELMÅL 2, 2015

☹ År 2015 skall bevarandestatusen för hotade arter ha förbättrats så att andelen bedömda arter som klassificeras som hotade ha minskat med minst 30 % jämfört med år 2000, och utan att andelen försvunna arter har ökat.

Enligt ArtDatabanken var 1 884 av 19 430 bedömda arter klassade som hotade år 2000. Mellan år 2000 och 2005 har antalet hotade arter dock inte minskat. Trots detta bedöms att delmålet går att nå till år 2015 om fortsatt kraftfulla åtgärder sätts in. Genomförandet av åtgärdsprogram för hotade arter bedöms vara avgörande för måluppfyllelse.

År 2010 skall drygt 210 åtgärdsprogram för över 500 arter vara inledda eller genomförda.

HÅLLBART UTNYTTJANDE

DELMÅL 3, 2007/2010

Senast år 2007 skall det finnas metoder för att följa upp att biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt. Senast år 2010 skall biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt så att biologisk mångfald upprätthålls på landskapsnivå.

Den största delen av vår biologiska mångfald återfinns inte i skyddade områden, utan i områden som nyttjas av människan för fiske, jordbruk, skogsbruk och bebyggelse. Flertalet av våra växter och djur, som idag är hotade, är på olika sätt gynnade eller t o m beroende av att landskapet hävdas. Förändringen i jord- och skogsbrukets metoder och inriktning under det senaste seklet avspeglar sig i vilka arter som har blivit vanligare och vilka som har blivit mer sällsynta.

HÅLLBART UTNYTTJANDE

DELMÅL 3, 2007/2010

Senast år 2007 skall det finnas metoder för att följa upp att biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt. Senast år 2010 skall biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt så att biologisk mångfald upprätt-

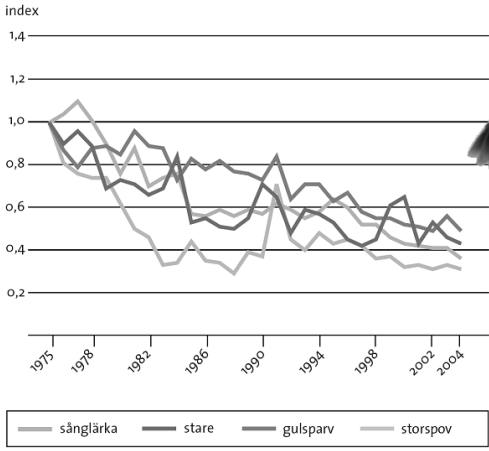
Metoder att följa upp delmålet beräknas vara framtagna år 2007. Däremot bedöms det svårt att uppnå ett hållbart nyttjande av biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten till 2010.

Det beror främst på att omställningar i bl a jordbruk, skogsbruk, fiske, industri och samhällsbyggnad tar tid att genomföra.

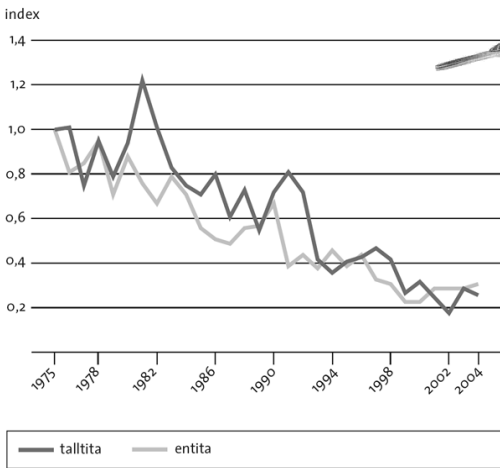
FIGUR 16.3 Beståndsutveckling för några häckfåglar med vikande förekomst i jordbrukslandskapet

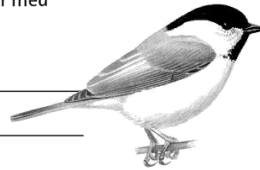
KÄLLA: SVENSK HÄCKFÅGELTAXERING 2004

FIGUR 16.4 Beståndsutveckling för några häckfåglar med vikande förekomst i skogslandskapet

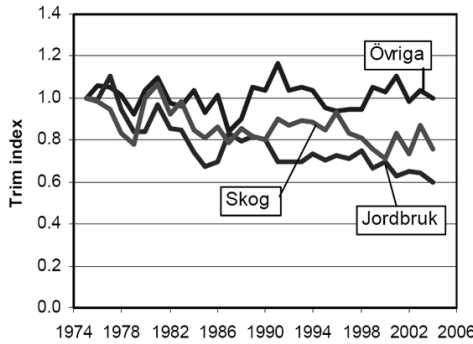
KÄLLA: SVENSK HÄCKFÅGELTAXERING 2004

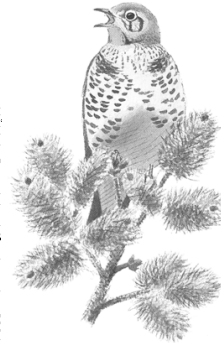
Talltita

Svenska fågelindikatorer

KÄLLA: Svensk häckfågeltäkning 2004

Även många arter som fortfarande räknas som *allmänna* har gått tillbaka mycket kraftigt p g a förändringar i arternas livsmiljöer i jord- och skogsbrukslandskapet. Bilden visar tre indikatorer för svenska fåglar: *Vanliga jordbruksfåglar* (11 arter), *Vanliga skogsfåglar* (27 arter) respektive *Övriga vanliga fåglar* (11 arter). Figuren anger beståndsnivån under respektive år i förhållande till situationen 1975.

Robert Andréén, Naturvårdsverket

NATUR VÅRDS VERKET

Miljömålsarbetet mer än de Factorapporten

- en svepande helhet

miljomal.nu

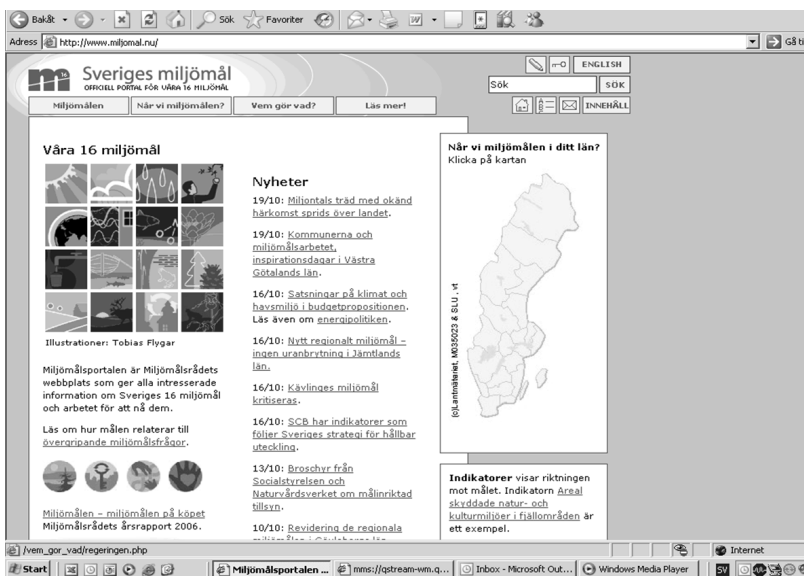
Nyckelord

- ❖ Samverkan
- ❖ Delaktighet
- ❖ Acceptans

miljomal.nu

Address: <http://www.miljomal.nu/>

Sveriges miljösmål
OFFICIELL PORTAL FÖR UÅEN 16 MILJÖMÅL

miljomalen När vi miljömalen? Vem gör vad? Läs mer!

Våra 16 miljösmål

Nyheter

19/10: Miljömalsträd med ökänd barkormst sprids över landet.

19/10: Kommunerna och miljömalarbetet, inspirationslagar i Västra Götalands län.

16/10: Satsningar på klimat och havsmiljö i budgetpropositionen. Läs även om energipolitiken.

16/10: Nytt regionalt miljösmål - ingen uranbrytning i Jämtlands län.

16/10: Kävlinge's miljösmål kritiseras.

13/10: Broschyr från Socialstyrelsen och Naturvårdsverket om målinriktad tillsyn.

10/10: Revidering de regionala miljömalen i Gästrikland.

När vi miljömalen i ditt län?
Klicka på kartan

Indikatorer visar riktningen mot målet. Indikatorn *Areall skyddade natur- och kulturmiljöer i fjällområden* är ett exempel.

Illustrationer: Tobias Flygar

Miljömalportalen är Miljömalrådets webbplats som ger alla intresserade information om Sveriges 16 miljösmål och arbetet för att nå dem.

Läs om hur målen relaterar till övergripande miljömalstråkar.

Miljömalen - miljömalen på köpet
Miljömalrådets årsrapport 2006.

Internet

Start Miljömalportalen mms://qstream-wm.q... Inbox - Microsoft Out... Windows Media Player

Adress: <http://miljomal.nu/Pub/RegMal.php?LocType=Lan&LocID=10&MnID=1>

Sveriges miljömål
GEMENSAMT FÖR ALLA SVENSKA MILJÖMÅL

Miljömålen / Regionala miljömål /
Blekinge läns miljömål

Länsstyrelserna har en övergripande och samordnande roll i miljömålsarbetet som regionala miljömålsmyndigheter. Länsstyrelserna har därmed ansvar för att regionalt anpassa, precisera och konkretisera alla miljökvalitetsmål utom Levande skogar. Det målet har Skogsstyrelsen ansvar för.

Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen har beslutat om regionala miljömål för sina län. De har i och med det också ett ansvar för att följa upp och utvärdera de regionala miljömålen och det regionala miljömålsarbetet. I samverkan med andra myndigheter ska länsstyrelserna och Skogsstyrelsen ta initiativ till och föreslå åtgärder för att nå målen.

Länsstyrelserna och Skogsstyrelsen har också ansvar för att rapportera och informera om det regionala miljömålsarbetet. Skogsstyrelsen integrerar sin rapportering av Levande skogar med Länsstyrelsernas rapportering.

De regionala beslutade målen under respektive miljökvalitetsmål benämns här regionaliserade mål, att jämföra med de nationella delmålen. Många länsstyrelser har dessutom beslutat om *fänsagna mål*. Det är mål som länen har beslutat om men som inte är en anpassning av ett nationellt delmål utan på andra sätt bidrar till det nationella miljökvalitetsmålet.

Miljömålskansliet och länsstyrelserna arbetar med att kontinuerligt lägga in rätt information på de regionala sidorna. Under tiden kan informationen vara ofullständig och vi ber om överseende med det.

[Berådsad klimatöverskan](#)

Läs mer hos målsansvarig myndighet i Blekinge län

LÄNSSTYRELSEN I BLEKINGELÄN

Start | 2 Internet Explor... | Inbox - Microsoft Out... | Windows Media Player | Presentation1

Adress: <http://miljomal.nu/Pub/RegMal.php?MnID=10&LocType=Lan&LocID=10>

[Berådsad klimatöverskan](#)

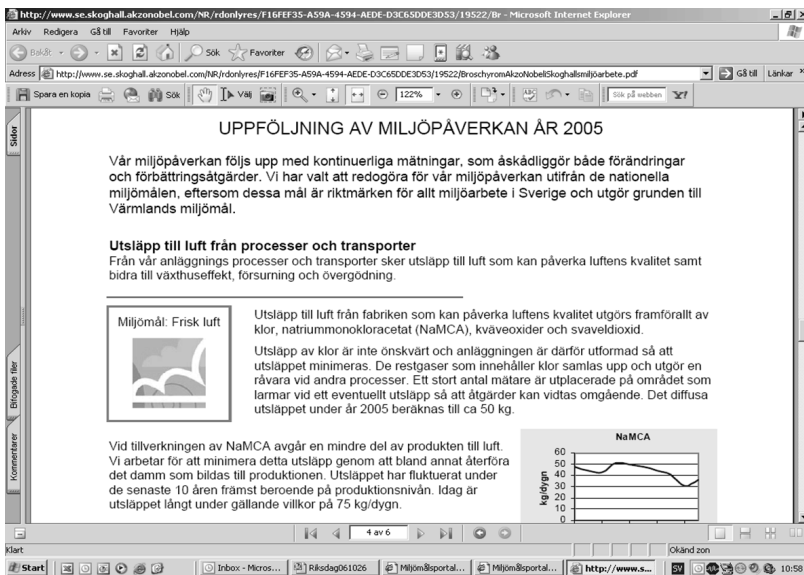
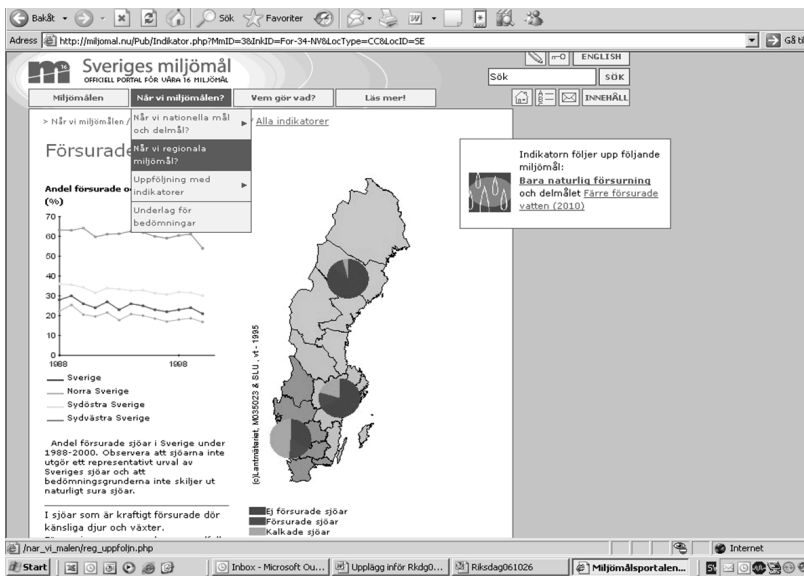
Frisik luft	Hav i balans samt levande kust och skärgård
Bära naturlig försurning	Skärgård
Giffri miljö	Mylrande våtmarker
Skyddande ozonskikt	Levande skogar
Säker strålmiljö	Ett rikt odlingslandskap
Ingen övergödning	Storslagen fjällmiljö
Levande sjöar och vattendrag	God bebyggd miljö
Grundvattnen av god kvalitet	Ett rikt växt- och djurliv

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Regionala mål:

- För områden som ingår i Natura 2000 skall bevarandeåtgärder ha genomförts senast år 2005, med vilket främst menas att särskilda bevarandeplaner skall ha upprättats för samtliga områden. Det långsiktiga målet är att gynnsam bevarandestatus upprätthålls för de arter och naturtyper som omfattas av habitatdirektivet och fågeldirektivet och som finns inom de utpekade områdena.
- Senast år 2010 har länets värdefulla grundområden (0-6 m) ett fullgott skydd mot fysisk påverkan.
- Grunda havsområden restaureras genom att vägbankar och liknande successivt öppnas upp och i övrigt åtgärder vidtas så att vattenomfattningen förbättrats (jämför Regionalt Miljö- och Hushållningsprogram för Blekinge, punkt 26).
- Det maritima kulturarvet skall vara kartlagt och värnat senast år 2005.
- Torhamns skärgård skyddas senast år 2005 (Torhamns och Sturko skärgårdar bildar ett marint reservat).
- Nuvarande naturreservaten Tromtö och Listerby skärgårdar, som omfattar även marina områden bör även förklaras som marina reservat. De marina områdena är dock inte tillräckligt dokumenterade och bör dokumenteras ytterligare.
- De planerade naturreservaten i Pukaviksbukten - sträckan Elleholm-Stensnäs

Start | 2 Internet Explor... | Inbox - Microsoft Out... | Windows Media Player | Riksdag061026

Adress: http://www.miljomal.nu/ven_gor_vad/du_jag.php

Sveriges miljömål
OFFICIELL PORTAL FÖR VÅRA 16 MILJÖMÅL

Miljömålen När vi miljömålen? Vem gör vad? Läs mer!

Vem gör vad? /

Du och jag kan bidra till miljömålen!

Foto: Jan Töve/Naturfotograferna

Ordspråket "Många bäckar små gör en stor å" är lika relevant som någonsin. Därför vill vi tipsa om vardagsnära handlingar som var och en av oss - du och jag - kan göra för att bidra till att miljömålen nås.

För att det ska vara möjligt att nå målen inom en generation behöver vi människor genomföra ett stort antal åtgärder. De flesta är ganska

Miljömålen i poesi och praktik
Länkade sidor ger poetisk inspiration och praktiska tips för att vi ska nå miljömålen.

Människans hem
Nu är det natt över jorden.
Darrande stjärns gläns!
Världarna vandra i fjärran.
Mörkret är utan gränser.
Marken och mulden och mörkret,
varför älskar jag dem?
- Stjärnorna vandra i fjärran.
Jorden är människans hem.
Erik Blomberg

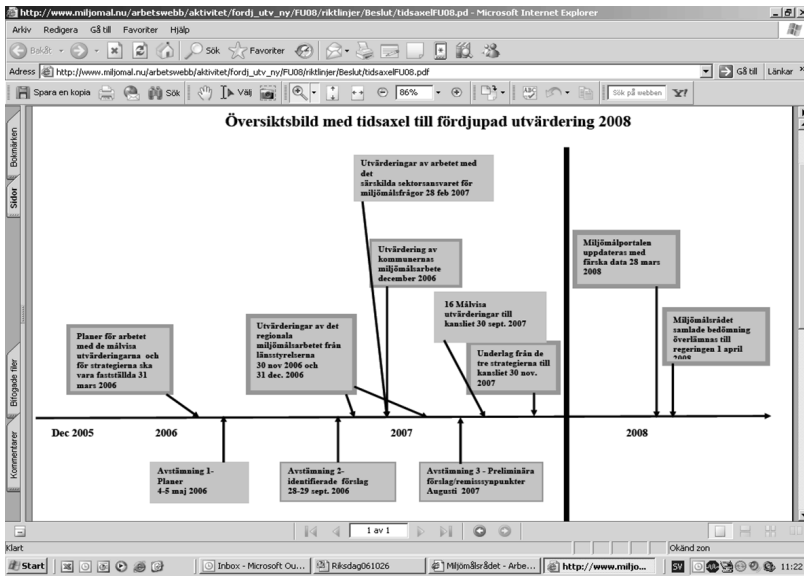
Start | Inbox - Microsoft Outlook | Riksdag061026 | Miljömålsportalen - V...

NATUR VÅRDS VERKET

Vad sker?

- ❖ Konsekvensanalyser
- ❖ Långsiktigt robusta åtgärder
- ❖ Synergier och konflikter
- ❖ Åtgärdspaket

miljomal.nu

NATUR VÅRDS VERKET

Ett viktigt jobb behövde utföras och alla var övertygade om att någon skulle göra det. Vemsomhelst kunde ha gjort det, men ingen gjorde det, för det var allas jobb. Alla tyckte att vemsomhelst kunde göra det, men ingen insåg att alla inte skulle göra det. Det hela slutade med att alla skyllde på någon, när ingen gjorde vad vemsomhelst kunde ha gjort.

miljomal.nu